

ReclaimTheFeed:

Ενδυνάμωση των φωνών των εφήβων
για ισότητα και ψηφιακό σεβασμό

Ισότητα φύλων

και **ψηφιακός**

κόσμος στην

εφηβεία

Χαρτογράφηση στάσεων
και προκλήσεων στην Κύπρο

ΕΚΘΕΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ | ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2026

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ:

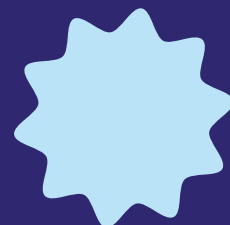
BE AN ALLY
Foundation

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΙΔΡΥΜΑ
ΜΠΟΔΟΣΑΚΗ

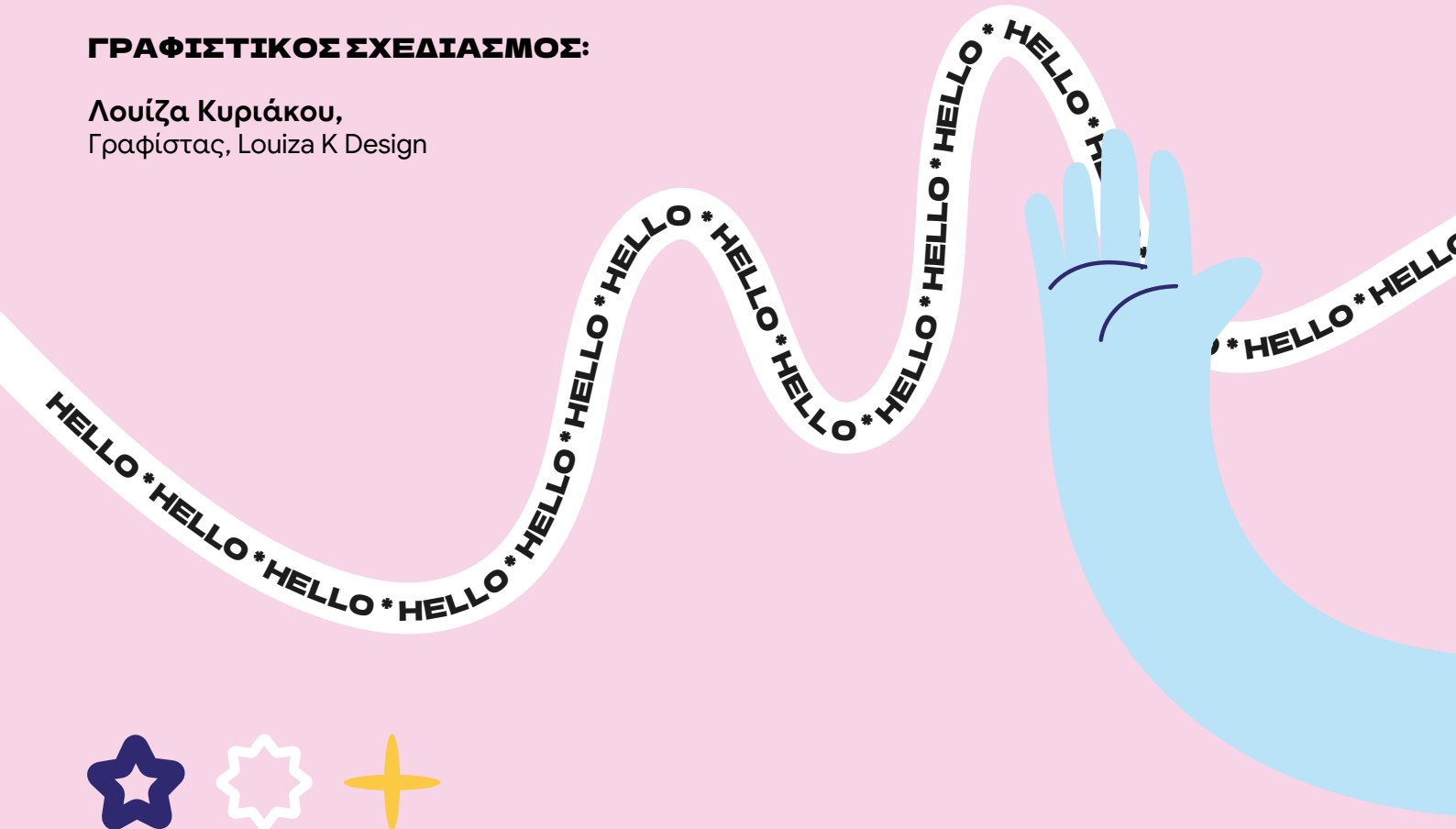
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ/ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Παναγιώτα Πολυκάρπου,
Συνιδρύτρια, Υπεύθυνη Ανάπτυξης & Στρατηγικής, Be an Ally Foundation

Αναστασία Λιοπετρίτη,
Υπεύθυνη Κοινότητας & Αντικτύπου, Be an Ally Foundation

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:

Λουίζα Κυριάκου,
Γραφίστας, Louiza K Design

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου ReclaimTheFeed: Empowering Teen Voices for Equality and Digital Respect και παρουσιάζει τα αποτελέσματα του παραδοτέου “D2.1: Mapping gender perceptions and digital attitudes among teenagers in Cyprus”.

Το έργο ReclaimTheFeed υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος PLATO, με φορέα υλοποίησης τον Be an Ally Foundation. Το πρόγραμμα “Protecting democracy, human rights and the rule of law through an open civic space” (PLATO) στοχεύει στην ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αξιών της Ε.Ε. και της ευαισθητοποίησης για αυτά μέσω της στήριξης Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) στην Ελλάδα και την Κύπρο που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς, καθώς και μέσω της ενίσχυσης των γνώσεων, των ικανοτήτων και της βιωσιμότητάς τους. Το PLATO συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του προγράμματος Citizens, Equality, Rights and Values (CERV), το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ με συνολικό ποσό επιχορήγησης €3,1 εκ. Συντονιστής του PLATO είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη (Ελλάδα), σε σύμπραξη με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ (Κύπρος).

Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ’ ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΕΑ), ή του Κέντρου Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών και του Ίδρυματος Μποδοσάκη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΑΕΑ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

Πίνακας περιεχομένων:

1. Ποιοι οι στόχοι και το ερευνητικό πλαίσιο αυτής της έκθεσης;	4
2. Πώς να χρησιμοποιήσετε αυτή την έκθεση;	7
3. Μεθοδολογία	9
4. Ποια η κατάσταση στην Κύπρο;	11
4.1 Πλαίσιο ισότητας φύλων & νεολαίας στην Κύπρο	12
Υφιστάμενη κατάσταση αντιλήψεων και στερεοτύπων φύλου σε εφήβους 13-18	12
Εθνικές στρατηγικές, νομοθεσίες και πολιτικές για ισότητα φύλων και καταπολέμηση σεξισμού	13
Κρίσιμα κενά και προκλήσεις που αναδεικνύουν οι πηγές	13
4.2 Η ψηφιακή ζωή των εφήβων στην Κύπρο	14
Πρόσβαση, ένταση χρήσης και καθημερινή online κοινωνικότητα	14
Σκοποί χρήσης: ενημέρωση & ψυχαγωγία	14
Ποιες πλατφόρμες χρησιμοποιούν και ποιες οι τάσεις;	14
4.3 Έμφυλες διαστάσεις της ψηφιακής εμπειρίας	17
Η εμπειρία των κοριτσιών: ψηφιακή πίεση και παρενόχληση	17
Αλγοριθμική ενίσχυση και πίεση εικόνας σώματος	18
Έκθεση αγοριών ψηφιακές αφηγήσεις αρρενωπότητας και η “ανδρόσφαιρα” στην εφηβική ηλικία	18
Υφιστάμενες πρωτοβουλίες & κενά	20
Συμπεράσματα	21
5. Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας εφήβων 13-18 ετών	23
Συμπεράσματα ποσοτικής έρευνας	38
6. Αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας με γονείς και εκπαιδευτικούς	40
Συμπεράσματα ποιοτικής έρευνας	45
7. Συμπεράσματα και προτάσεις	47
7.1 Συμπεράσματα έκθεσης	48
7.2 Προτάσεις πολιτικής και δράσης	50
8. Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις	51
9. Πηγές	54

1.

Ποιοι

οι στόχοι

και το ερευνητικό

πλαίσιο αυτής

της έκθεσης ;

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου ReclaimTheFeed, ενός 12μηνου εθνικού προγράμματος που υλοποιείται στην Κύπρο από το Be an Ally Foundation.

Το έργο ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη έμφυλη ανισότητα που παρατηρείται στο ψηφιακό περιβάλλον, όπου οι έφηβοι και οι έφηβες εκτίθενται ολοένα και περισσότερο σε στερεοτυπικά πρότυπα, διαδικτυακή παρενόχληση και επιβλαβείς αφηγήσεις.

Το ReclaimTheFeed υιοθετεί μια έμφυλα ευαίσθητη και συμπεριληπτική προσέγγιση, στοχεύοντας στην ενδυνάμωση εφήβων ηλικίας 15-17 ετών, ώστε να αναπτύξουν κριτική σκέψη γύρω από τους έμφυλους ρόλους, τις ψηφιακές επιρροές και τη διαδικτυακή συμπεριφορά τους. Παράλληλα, επιδιώκει την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και ψηφιακής συμμετοχής, καθώς και τη συν-δημιουργία μιας καμπάνιας από τα νέα άτομα που θα προωθή την ισότητα και τον σεβασμό στο διαδίκτυο.

Η χαρτογράφηση των στάσεων και εμπειριών των εφήβων αποτελεί βασικό βήμα για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται οι αντιλήψεις τους και για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Σε ένα περιβάλλον όπου οι ψηφιακές επιρροές είναι συνεχείς και πολυεπίπεδες, η διερεύνηση των αντιλήψεων δεν περιορίζεται στην καταγραφή κινδύνων, αλλά συμβάλλει στην ανάδειξη αναγκών, κενών και δυνατοτήτων για ουσιαστική ενδυνάμωση των νέων.

Στο πλαίσιο αυτό, οι βασικοί στόχοι του έργου είναι:

- Η ενδυνάμωση των εφήβων ώστε να αναπτύξουν κριτική κατανόηση των έμφυλων ρόλων, των ψηφιακών επιρροών και της διαδικτυακής συμπεριφοράς τους καθώς και να αποκτήσουν τις δεξιότητες για την προώθηση ισότιμων και σεβαστικών αλληλεπιδράσεων.
- Η ενίσχυση της ψηφιακής αυτενέργειας και αυτοέκφρασης των κοριτσιών, καθώς και η υποστήριξη των αγοριών ώστε να αμφισβητήσουν επιβλαβή στερεότυπα, να επαναπροσδιορίσουν την έννοια της αρρενωπότητας και να λειτουργήσουν ως σύμμαχοι της ισότητας.

- Η ενεργή συμμετοχή των νέων στη δημιουργία μιας ψηφιακής καμπάνιας και εκπαιδευτικών εργαλείων που προάγουν τον σεβασμό, την ψηφιακή υπευθυνότητα και τη συμπεριληπτική συμμετοχή.

Ερευνητικά ερωτήματα

Η έκθεση αυτή επιδιώκει να απαντήσει σε ένα σύνολο ερευνητικών ερωτημάτων που οργανώνονται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες:

Αντιλήψεις και στερεότυπα φύλου

- Πώς αντιλαμβάνονται οι έφηβοι και οι έφηβες στην Κύπρο (13-18 ετών) τους ρόλους φύλου και ποιες στάσεις ή στερεότυπα καταγράφονται;

Ψηφιακή ζωή και εμπειρίες

- Πώς χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ποιες είναι οι βασικές τάσεις στη διαδικτυακή τους συμπεριφορά;
- Ποιοι ψηφιακοί κίνδυνοι αναδεικνύονται (π.χ. κυβερνοεκφοβισμός, παρενόχληση, επιβλαβές περιεχόμενο);

Έμφυλες διαστάσεις της ψηφιακής εμπειρίας

- Ποιες διαφοροποιήσεις καταγράφονται μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στις ψηφιακές τους εμπειρίες;
- Υπάρχουν ενδείξεις έκθεσης αγοριών σε αφηγήσεις τοξικής αρρενωπότητας ή μισογυνισμού και ποια είναι η εικόνα στην Κύπρο;

Πολιτικές, πρωτοβουλίες και κενά

- Ποιες εθνικές στρατηγικές και πολιτικές σχετίζονται με την ισότητα των φύλων και την καταπολέμηση του σεξισμού;
- Ποιες πρωτοβουλίες υλοποιούνται για την πρόληψη του διαδικτυακού σεξισμού και ποια κενά εντοπίζονται στη σύνδεση μεταξύ ισότητας φύλων και ψηφιακής εκπαίδευσης;

Συνολικά, η έκθεση στοχεύει να προσφέρει μια τεκμηριωμένη βάση κατανόησης της πραγματικότητας των εφήβων στην Κύπρο, συμβάλλοντας στον σχεδιασμό στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και πολιτικών που προωθούν την ισότητα και τον σεβασμό στο ψηφιακό περιβάλλον.

2.

Πώς να

χρησιμοποιήσετε

αυτή την

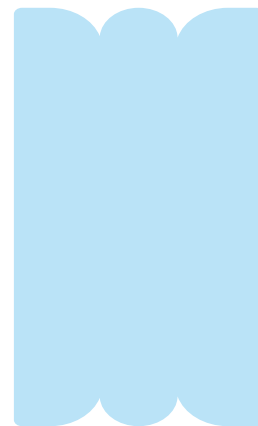
έκθεση

Η παρούσα έκθεση αποτελεί ένα τεκμηριωμένο οδηγό κατανόησης της πραγματικότητας που βιώνουν οι έφηβοι και οι έφηβες στην Κύπρο σε σχέση με το φύλο και την ψηφιακή τους ζωή. Στόχος της είναι να συμβάλει στον προβληματισμό και να υποστηρίξει τη λήψη αποφάσεων, τον σχεδιασμό δράσεων και τη διαμόρφωση πολιτικών. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση μπορεί να αξιοποιηθεί ως βάση για την κατανόηση των **στάσεων**, των **εμπειριών** και των **προκλήσεων** που αντιμετωπίζουν οι νέοι και νέες στο ψηφιακό περιβάλλον. Τα ευρήματα προσφέρουν μια ενδεικτική εικόνα των τάσεων, αναδεικνύοντας τα σημεία που απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση ή παρέμβαση.

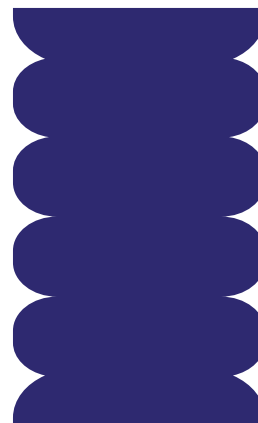

Παράλληλα, μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για τον σχεδιασμό μελλοντικών παρεμβάσεων. Οι φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς της εκπαίδευσης, της νεολαίας ή της ισότητας μπορούν να αξιοποιήσουν τα συμπεράσματα **για να αναπτύξουν δράσεις που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των εφήβων**, λαμβάνοντας υπόψη τις έμφυλες διαφοροποιήσεις που καταγράφονται.

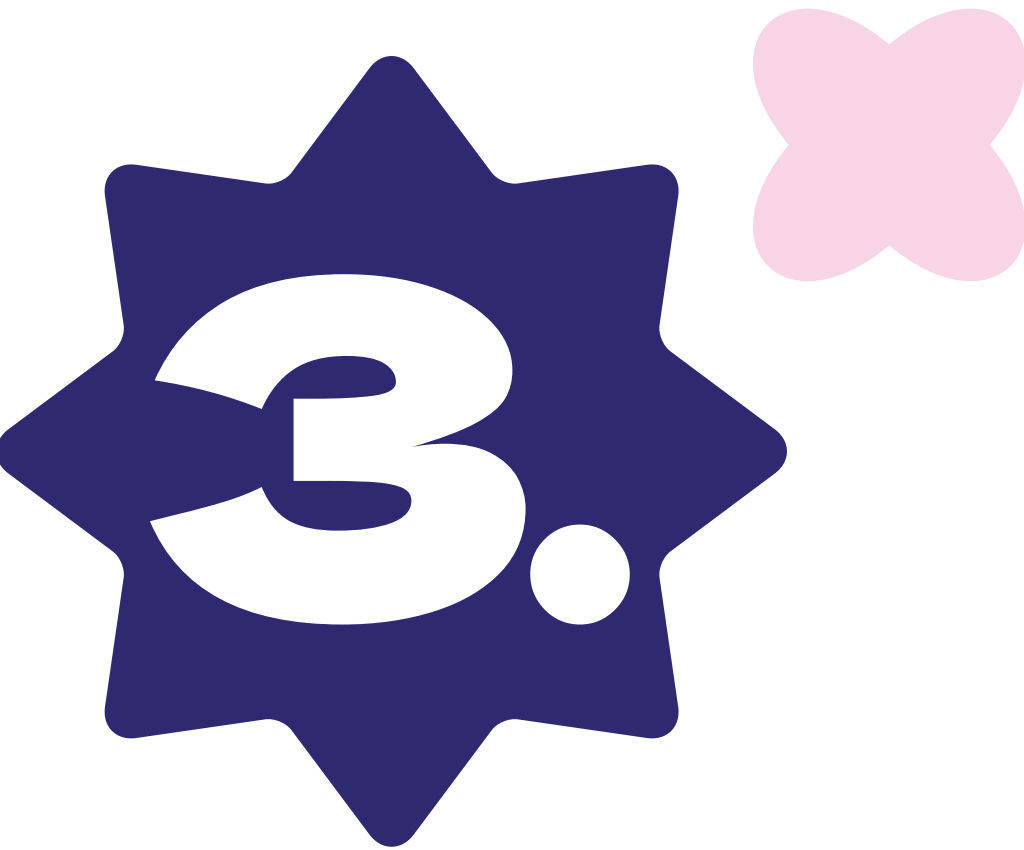
Η έκθεση μπορεί επίσης να υποστηρίξει τον διάλογο μεταξύ διαφορετικών ομάδων (εκπαιδευτικών, γονέων, επαγγελματιών νεολαίας και φορέων πολιτικής), προσφέροντας ένα κοινό σημείο εκκίνησης βασισμένο σε δεδομένα. Με τον τρόπο αυτό, διευκολύνει τη διαμόρφωση μιας πιο κοινής κατανόησης γύρω από τα ζητήματα που αναδεικνύονται.

Τέλος, λειτουργεί ως τεκμηριωτική βάση για την ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών. Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και των κενών που εντοπίζονται μπορεί να συμβάλει στον σχεδιασμό πιο στοχευμένων και αποτελεσματικών πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο.

Συνολικά, η αξία της έκθεσης έγκειται στο ότι παρέχει ένα συνεκτικό πλαίσιο κατανόησης, πάνω στο οποίο μπορούν να στηριχθούν διαφορετικές μορφές δράσης, χωρίς να περιορίζει τις επιλογές σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση.

Μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη σχεδιάστηκε με στόχο να αποτυπώσει με τρόπο σφαιρικό και τεκμηριωμένο τις αντιλήψεις και εμπειρίες των εφήβων στην Κύπρο σε σχέση με το φύλο και τη ψηφιακή τους ζωή. Για τον σκοπό αυτό, υιοθετήθηκε μια **συνδυαστική ερευνητική προσέγγιση**, η οποία επέτρεψε τη διασταύρωση διαφορετικών τύπων δεδομένων και την καλύτερη κατανόηση ενός σύνθετου κοινωνικού φαινομένου.

Αρχικά, κρίθηκε απαραίτητο να τοποθετηθεί η έρευνα μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γνώσης. Σε πρώτο στάδιο, πραγματοποιήθηκε **ανάλυση υφιστάμενων πηγών**, συμπεριλαμβανομένων **ευρωπαϊκών και εθνικών εκθέσεων, επιστημονικών μελετών και θεσμικών κειμένων** που αφορούν την ισότητα των φύλων, τη νεολαία και την ψηφιακή συμπεριφορά. Η διαδικασία αυτή συνέβαλε ουσιαστικά στη διαμόρφωση των βασικών αξόνων της έρευνας, **αναδεικνύοντας τόσο τις κυρίαρχες τάσεις** όσο και τα **υφιστάμενα κενά γνώσης** στο κυπριακό πλαίσιο.

Στη συνέχεια, η έρευνα εστίασε στη συλλογή **πρωτογενών δεδομένων** από έφηβα άτομα. Μέσω ενός **διαδικτυακού ερωτηματολογίου**, συγκεντρώθηκαν απαντήσεις από νέους και νέες **ηλικίας 13 έως 18 ετών**, επιτρέποντας την **καταγραφή στάσεων, εμπειριών και καθημερινών πρακτικών στον ψηφιακό χώρο**. Η επιλογή της διαδικτυακής μορφής κρίθηκε κατάλληλη, καθώς ανταποκρίνεται στον τρόπο με τον οποίο οι έφηβοι αλληλεπιδρούν και εκφράζονται. Η πρόσβαση στο ερωτηματολόγιο έγινε κυρίως μέσω σχολικών δικτύων, αλλά και μέσω ψηφιακών καναλιών, με τη συμμετοχή να παραμένει εθελοντική και ανώνυμη. Το ερωτηματολόγιο εφήβων περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου. Η διαχείριση των δεδομένων έγινε με τρόπο που εγγυάται την εμπιστευτικότητα και την ασφαλή χρήση τους αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Η έρευνα έλαβε την απαραίτητη έγκριση από την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου (Αίτηση Γνωμοδότησης ΕΕΒΚ ΕΠ 2026.01.90), επιβεβαιώνοντας ότι πληρούνται οι προβλεπόμενες προδιαγραφές για την ηθική διεξαγωγή της.

Ωστόσο, η κατανόηση των στάσεων των εφήβων δεν θα μπορούσε να είναι πλήρης χωρίς την οπτική των ενηλίκων που τους πλαισιώνουν.

Για τον λόγο αυτό, πραγματοποιήθηκαν **ομάδες εστίασης με γονείς και εκπαιδευτικούς**. Οι συζητήσεις αυτές, που διήρκεσαν περίπου 1 έως 1.5 ώρες, έδωσαν τη δυνατότητα να αναδειχθούν ανησυχίες, εμπειρίες και αντιλήψεις γύρω από τη διαδικτυακή συμπεριφορά των νέων, τις έμφυλες διαστάσεις της και τον ρόλο της οικογένειας και του σχολείου. Μέσα από τη διαλογική φύση της μεθόδου, κατέστη δυνατή η εις βάθος διερεύνηση θεμάτων που δεν μπορούν εύκολα να αποτυπωθούν σε ένα ερωτηματολόγιο, όπως οι πρακτικές διαχείρισης ή οι αντιφάσεις στις στάσεις των ενηλίκων..

Συνολικά, η μεθοδολογία της μελέτης επιδιώκει να συνδυάσει την ευρύτητα της ποσοτικής καταγραφής με το βάθος της ποιοτικής διερεύνησης, ώστε να αποτυπωθεί με μεγαλύτερη ακρίβεια η πραγματικότητα που βιώνουν οι έφηβοι στον ψηφιακό κόσμο και να αναδειχθούν οι πολλαπλές διαστάσεις του φαινομένου.

4.

Ποια η

κατάσταση στην

Κύπρο ;

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει συνοπτικά την κατάσταση στην Κύπρο σε σχέση με την ισότητα φύλων, τις αντιλήψεις των εφήβων, την ψηφιακή τους ζωή και τις έμφυλες διαστάσεις της online εμπειρίας τους. Στόχος είναι να αποτυπωθεί το κοινωνικό, θεσμικό και ψηφιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνονται στάσεις, στερεότυπα και πιθανοί κίνδυνοι για αγόρια και κορίτσια στην εφηβεία

4.1 Πλαίσιο ισότητας φύλων & νεολαίας στην Κύπρο

Υφιστάμενη κατάσταση αντιλήψεων και στερεοτύπων φύλου σε εφήβους 13-18

Σχετικά με τις αντιλήψεις των νέων σε ζητήματα έμφυλης ισότητας, η πιο άμεσα αξιοποιήσιμη εθνική πηγή για τις στάσεις εφήβων στην Κύπρο είναι τα αποτελέσματα της [ICCS 2022](#) (Β΄ Γυμνασίου, 13-14 ετών). Στην ενότητα που αφορά την ισότητα φύλων, τα ποσοστά συμφωνίας με θέσεις υπέρ της ισότητας είναι ιδιαίτερα υψηλά. Για παράδειγμα, το 92% συμφωνεί ότι άντρες και γυναίκες πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην κυβέρνηση, ενώ το 90% θεωρεί ότι πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα «σε όλες τις περιπτώσεις».

Ωστόσο, πίσω από αυτή τη γενικά θετική εικόνα, διακρίνεται και μια σταθερή μειοψηφία που εξακολουθεί να υιοθετεί στερεοτυπικές ή ανισοτικές αντιλήψεις. **Το 26% συμφωνεί ότι όταν οι θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες «οι άντρες πρέπει να έχουν περισσότερο δικαίωμα» από τις γυναίκες, ενώ το 30% θεωρεί ότι «οι άντρες έχουν καλύτερα προσόντα για να γίνουν πολιτικοί ηγέτες».**

Συνολικά, η επίδοση της Κύπρου στην κλίμακα ισότητας φύλων της ICCS βρίσκεται κοντά στον διεθνή μέσο όρο (51 μονάδες). **Ωστόσο, καταγράφεται ουσιαστικό χάσμα υπέρ των κοριτσιών, με διαφορά σχεδόν 12 μονάδων.** Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων που απευθύνονται σε αγόρια, καθώς **δείχνει ότι ήδη από την**

αρχή της εφηβείας τα αγόρια εμφανίζονται λιγότερο υποστηρικτικά απέναντι στην ισότητα φύλων σε σύγκριση με τα κορίτσια. Επιπλέον, τα δεδομένα δείχνουν ότι η υψηλότερη «γνώση πολιτότητας» και το υψηλότερο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο συνδέονται με πιο θετικές στάσεις απέναντι στην ισότητα φύλων.

Για μεγαλύτερες ηλικίες (15-18 ετών), το ερευνητικό report του [Youth4Youth από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών του Κοινωνικού Φύλου](#) (με ερωτηματολόγια σε 453 μαθητές και μαθήτριες λυκείου) δείχνει ότι πιο «συντηρητικές» στάσεις απέναντι στις γυναίκες και μεγαλύτερη αποδοχή μύθων γύρω από τη βία **συνδέονται με μεγαλύτερη ανοχή σε μορφές βίας στις σχέσεις.** Η «ανδρική» ταυτότητα φαίνεται να σχετίζεται με πιο **ανεκτικές στάσεις απέναντι σε συμπεριφορές που θεωρούν φυσιολογικό τον έλεγχο μέσα στη σχέση** (ελεγκτικές συμπεριφορές) από αγόρια προς κορίτσια. Παρότι τα δεδομένα αυτά είναι παλαιότερα (2011), παραμένουν ιδιαίτερα σημαντικά, καθώς **δείχνουν πώς οι έμφυλες νόρμες και η ανοχή σε ελεγκτικές ή βίαιες συμπεριφορές μπορούν να αναπαράγουν τοξικά πρότυπα σχέσεων ήδη από την εφηβεία.**

Σε επίπεδο σχολικού περιβάλλοντος, ποιοτικές και εθνογραφικές ενδείξεις από [έρευνα του 2018 του Μεσογειακού Ινστιτούτου Μελετών του Κοινωνικού Φύλου](#) καταγράφουν ότι στερεότυπα όπως «τα αγόρια είναι πιο δυνατά», καθώς και σεξιστική γλώσσα ή πρακτικές, **λειτουργούν ως καθημερινές μορφές κοινωνικοποίησης.** Παράλληλα, η έμφυλη βία ή παρενόχληση μπορεί να χρησιμοποιείται **ως μηχανισμός επανατοποθέτησης των κοριτσιών** ώστε να συμμορφώνονται σε προκαθορισμένους ρόλους.

Η εικόνα αυτή τοποθετείται μέσα σε ένα ευρύτερο μακρο-πλαίσιο. Στον Gender Equality Index για το 2025, η [Κύπρος καταγράφει 47,6/100 και βρίσκεται στην τελευταία θέση στην ΕΕ](#), με ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις στους τομείς «χρόνος», «γνώση» και «εξουσία». Το ευρύτερο αυτό κοινωνικό πλαίσιο συχνά επηρεάζει, έμμεσα αλλά ουσιαστικά, το πώς νομιμοποιούνται οι έμφυλοι ρόλοι στην κοινωνία και, κατ' επέκταση, το τι βλέπουν και ακούν οι έφηβοι και οι έφηβες στο οικογενειακό και δημόσιο περιβάλλον τους.

Εθνικές στρατηγικές, νομοθεσίες και πολιτικές για ισότητα φύλων και καταπολέμηση σεξισμού

Τα τελευταία χρόνια, το εθνικό πλαίσιο πολιτικής στην Κύπρο έχει ενισχυθεί σημαντικά. Υπάρχει πλέον ένας συνδυασμός στρατηγικών και νόμων που καλύπτουν τόσο την ισότητα φύλων όσο και τη βία και τον σεξισμό, συμπεριλαμβανομένων και των διαδικτυακών τους μορφών.

Πρώτον, η [«Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2024–2026»](#) περιλαμβάνει ειδικό άξονα με τίτλο «Φύλο και Εκπαίδευση και Πολιτισμός». Στο πλαίσιο αυτό προβλέπονται δράσεις όπως ο εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με έννοιες όπως η ενσυναίσθηση, η συναίνεση και ο σεβασμός, καθώς και επιμορφώσεις εκπαιδευτικών και συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού για την αποδόμηση έμφυλων στερεοτύπων. Για την υλοποίηση αυτών των δράσεων αρμόδιο ορίζεται το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας.

Δεύτερον, ο ειδικός νόμος [«περί Καταπολέμησης του Σεξισμού και του Διαδικτυακά Διαδιδόμενου Σεξισμού» \(Ν. 209\(Ι\)/2020\)](#) θέτει για πρώτη φορά σαφές νομικό πλαίσιο για τον ορισμό και την αντιμετώπιση σεξιστικών συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εκδηλώνονται στο διαδίκτυο. Ο νόμος συνδέεται ρητά με τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση του σεξισμού.

Τρίτον, ο νόμος [«περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας» \(Ν. 115\(Ι\)/2021\)](#) αποτελεί το βασικό εργαλείο για την ποινικοποίηση και την προστασία θυμάτων, σε ευθυγράμμιση με διεθνή πρότυπα. Παράλληλα, προβλέπει μηχανισμούς πρόληψης και υποστήριξης.

Τέταρτον, η πρώτη [«Εθνική Στρατηγική και Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2023–2028»](#) εισάγει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που περιλαμβάνει πρόληψη, προστασία θυμάτων, δίωξη δραστών και συντονισμένες πολιτικές. Ως βασικός κατευθυντήριος πυλώνας αναφέρεται ρητά η «Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης», η οποία κυρώθηκε από την Κύπρο το 2017 και εφαρμόζεται από το 2018. Πέμπτον, στον τομέα των διακρίσεων και

της αγοράς εργασίας, το πλαίσιο [«ίσης μεταχείρισης» \(π.χ. Ν. 205\(Ι\)/2002 για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση\)](#) παραμένει βασικό υπόβαθρο για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών. Το πλαίσιο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπόψη ότι ο έμφυλος διαχωρισμός ξεκινά ήδη από τις εκπαιδευτικές επιλογές. Τέλος, σε επίπεδο συντονισμού των πολιτικών ισότητας, το Γραφείο της Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων λειτουργεί ως βασικός συντονιστικός και συνεργαζόμενος μηχανισμός, όπως αναφέρεται στην εθνική στρατηγική. Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, το 2024, ανατέθηκε ρητά στο Γραφείο η αρμοδιότητα παρακολούθησης της εφαρμογής του νόμου για τον σεξισμό (Ν. 209(Ι)/2020).

Κρίσιμα κενά και προκλήσεις που αναδεικνύουν οι πηγές

Πρώτο κρίσιμο κενό είναι το «χάσμα στάσεων» εντός της ίδιας ηλικιακής ομάδας: ενώ οι περισσότεροι/ες έφηβοι/ες δηλώνουν στήριξη στην ισότητα, **ένα σταθερό μειοψηφικό ποσοστό υιοθετεί αντιλήψεις ανδρικής προτεραιότητας σε εργασία ή ηγεσία, και το χάσμα υπέρ των κοριτσιών στην κλίμακα ισότητας είναι μεγάλο.** Για τον σχεδιασμό δράσεων αυτό σημαίνει ότι η «πρόληψη» δεν μπορεί να είναι ουδέτερη φύλου: **χρειάζεται στοχευμένη δουλειά με αγόρια, ειδικά σε αφηγήσεις «ανδρικής υπεροχής/δικαιώματος» που συνδέονται εύκολα με online τοξικές κοινότητες** όπως θα αναλυθεί στην συνέχεια.

Δεύτερο κενό αφορά τη θεσμική εφαρμογή και τα δεδομένα. Παρότι περιγράφεται «εκτενές» νομοθετικό πλαίσιο, [πηγές](#) υπογραμμίζουν ότι παραμένουν εμπόδια όπως αδύναμη συλλογή δεδομένων, ανεπαρκής δια-υπηρεσιακός συντονισμός και ανάγκη συστηματικής εξειδικευμένης κατάρτισης, ειδικά όταν η βία/σεξισμός αποκτά ψηφιακή μορφή. **Το ίδιο σημείωμα επισημαίνει ότι η ψηφιακή/τεχνολογικά διευκολυνόμενη βία παραμένει «υπο-διερευνημένη» ως πεδίο (scarce data), γεγονός που δυσκολεύει evidence-based πρόληψη και αξιολόγηση.**

Τρίτο, υπάρχει **έλλειμμα σταθερής, πρόσφατης και επαναλαμβανόμενης παρακολούθησης (monitoring)** ειδικά για ηλικίες 13–18. Η ICSS καλύπτει συστηματικά κυρίως τους/τις 13χρονους/ες, ενώ άλλες εθνικές μελέτες για 15–18 είναι συχνά παλαιότερες ή project-based.

4.2 Η ψηφιακή ζωή των εφήβων στην Κύπρο

Με τον όρο «ψηφιακή ζωή» αναφερόμαστε στο πώς και πόσο συχνά χρησιμοποιούν οι έφηβοι και έφηβες το διαδίκτυο: πόσο εύκολη είναι η πρόσβαση, πόσο χρόνο περνούν online, ποιες πλατφόρμες χρησιμοποιούν, για ποιους λόγους (κοινωνικοποίηση, ψυχαγωγία, ενημέρωση, συμμετοχή) αλλά και ποιος επηρεάζει αυτή τη χρήση, κυρίως η οικογένεια και το σχολείο.

Η ψηφιακή τεχνολογία αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας των εφήβων. Τα διαθέσιμα εθνικά και ευρωπαϊκά δεδομένα δείχνουν ότι η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι σχεδόν καθολική στις ηλικίες 16–19 ετών, ενώ η χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι καθημερινή και εντατική.

Πρόσβαση, ένταση χρήσης και καθημερινή online κοινωνικότητα

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σχεδόν όλοι οι νέοι και νέες 16-29 χρησιμοποιούν το διαδίκτυο καθημερινά (97% το 2024). Η συμμετοχή σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ακόμη πιο έντονη στους νέους και στις νέες σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό. Στην Κύπρο, σύμφωνα με την [Eurostat](#), το ποσοστό νέων 16-29 που συμμετέχουν σε δραστηριότητες κοινωνικής δικτύωσης είναι εξαιρετικά υψηλό (98.3%), το ψηλότερο στην Ευρώπη για το 2025.

Η εθνική σχολική έρευνα [HBSC για την Κύπρο](#) (2021/2022) δείχνει ότι μεγάλα ποσοστά μαθητών/μαθητριών (ηλικίες 11-15) περνούν **περίπου 2 ώρες ή περισσότερο** την ημέρα: σε παιχνίδια (53,5%) και σε πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα μέσω υπολογιστή/συσκευών (49,4%). Παράλληλα, 39,9% δηλώνουν αντίστοιχη διάρκεια σε τηλεόραση/DVD/βίντεο, συμπεριλαμβανομένων online βίντεο (π.χ. YouTube).

Επίσης αναφέρουν πως διατηρούν υψηλή συχνότητα online επικοινωνίας, με ιδιαίτερη ένταση στις στενές φιλίες: **76,6% δηλώνουν ότι επικοινωνούν «τουλάχιστον καθημερινά» online με στενούς φίλους.**

Το 54,4% επικοινωνούν τουλάχιστον καθημερινά με φίλους από «ευρύτερη παρέα», 53,1% με «άλλα άτομα πέρα από φίλους» (γονείς/αδέλφια/ συμμαθητές/ εκπαιδευτικούς), ενώ 22,3% δηλώνουν τουλάχιστον καθημερινή επικοινωνία με «online φίλους» που γνώρισαν στο διαδίκτυο και δεν γνώριζαν πριν.

Σκοποί χρήσης: ενημέρωση & ψυχαγωγία

Η [παγκύπρια έρευνα του ONEK μαζί με την IMR και το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας](#) (2024) για νέους 14-35 καταγράφει ότι οι νέοι και νέες ενδιαφέρονται να ενημερώνονται κυρίως για επικαιρότητα (63%), ψυχαγωγία (60%), εργασία/επαγγελματική ανάπτυξη (56%) και κοινωνικά ζητήματα (52%). Η ίδια ανακοίνωση τεκμηριώνει ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι η **κύρια πηγή ενημέρωσης για το 74% των νέων**, με έμφαση στη σημασία βίντεο ως προτιμώμενης μορφής περιεχομένου.

Ως προς το «μοτίβο κατανάλωσης», η ευρωπαϊκή σύνοψη (EPRS) υπογραμμίζει ότι στο ηλικιακό φάσμα 9-16 ο χρόνος στα social media αυξάνεται σημαντικά με την ηλικία (οι 14-16 σχεδόν διπλάσιο χρόνο online σε σχέση με 9-10). Αυτό ενισχύει την ερευνητική υπόθεση ότι στην Κύπρο ([με δεδομένη την υψηλή χρήση social networks στους 16-29](#)) το μεταβατικό στάδιο 13-16 είναι κομβικό για αλλαγή σκοπών χρήσης: από «σχέση/παιχνίδι» σε «ταυτότητα/δημόσια εικόνα/ενημέρωση».

Ποιες πλατφόρμες χρησιμοποιούν και ποιες οι τάσεις;

Στην Κύπρο, τα δεδομένα ([έκθεση HBSC](#)) καταγράφουν ένταση χρήσης κατηγοριών δραστηριοτήτων (social networks, online video, gaming) αλλά δεν αποδίδουν με ακρίβεια ποσοστά ανά πλατφόρμα (π.χ. TikTok vs Instagram). Τα πιο πρόσφατα ποσοστά που κυκλοφορούν δημόσια για Κύπρο το 2024 προκύπτουν από έρευνα 14-35 ([ONEK/IMR/Πανεπιστήμιο Λευκωσίας](#)) η οποία προαναφέρθηκε. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την κυριαρχία Instagram/TikTok στις ηλικίες 14-24.

Για ποσοστά λογαριασμών ανά πλατφόρμα, διαθέσιμη είναι, προς το παρόν, κυρίως δευτερογενής παρουσίαση (δημοσιογραφική) της ίδιας έρευνας, την οποία πρέπει να διαβάζεται ως «αναφορά αποτελεσμάτων» και όχι ως πλήρη τεχνική έκθεση.

Πίνακας σύγκρισης πλατφορμών: Κύπρος vs ΕΕ

Πλατφόρμα	Κύπρος: % νέων με χρήση/λογαριασμό (14-35)	Κύπρος: χρόνος χρήσης (ενδείξεις)	ΕΕ: & χρήσης (15-24)	Σχόλιο
Instagram	92%	(α) 161'/ημέρα (έμφαση 14-24) ή (β) 107,7'/ημέρα (σύνολο 14-35, όπως αναφέρεται)	76%	Πολύ υψηλή διείσδυση και υψηλή ένταση χρήσης στην Κύπρο· πιθανή διαφορά μέσου όρου λόγω υποομάδας ηλικιών/μετρικής.
TikTok	53%	(α) 172'/ημέρα (έμφαση 14-24) ή (β) 111,1'/ημέρα (σύνολο 14-35, όπως αναφέρεται)	55%	Παρόμοια διείσδυση με ΕΕ, αλλά ιδιαίτερα υψηλή «αιχμαλωσία χρόνου» στους νεότερους στην Κύπρο
Facebook	88%	47,3'/ημέρα (σύνολο 14-35, όπως αναφέρεται)	(δ/α στο «top-4» ΕΕ της ίδιας αναφοράς)	Δείχνει ακόμη υψηλή παρουσία σε νεολαία 14-35 στην Κύπρο, αλλά με σαφώς χαμηλότερο χρόνο από TikTok/Instagram.
Snapchat	11%	(δ/α)	(δ/α στο «top-4» ΕΕ της ίδιας αναφοράς)	Η Κύπρος φαίνεται χαμηλή στην έρευνα 14-35· δεν αποκλείεται υψηλότερη διείσδυση σε στενότερο 13-17.
YouTube	(δ/α σε Κύπρο στο ίδιο πακέτο ποσοστών)	Έμμεση ένδειξη: 39,9% (11-15) βλέπουν online videos ≥2 ώρες/ημέρα (κατηγορία που περιλαμβάνει YouTube)	69%	EU baseline ισχυρό· στην Κύπρο χρειαζόμαστε εφηβικό platform breakdown.
WhatsApp	(δ/α σε Κύπρο στο ίδιο πακέτο ποσοστών)	(δ/α)	60%	Μεγάλο κενό για Κύπρο 13-19: χρειάζεται μέτρηση messaging (WhatsApp/Viber/Messenger).

Πηγές/σημειώσεις:

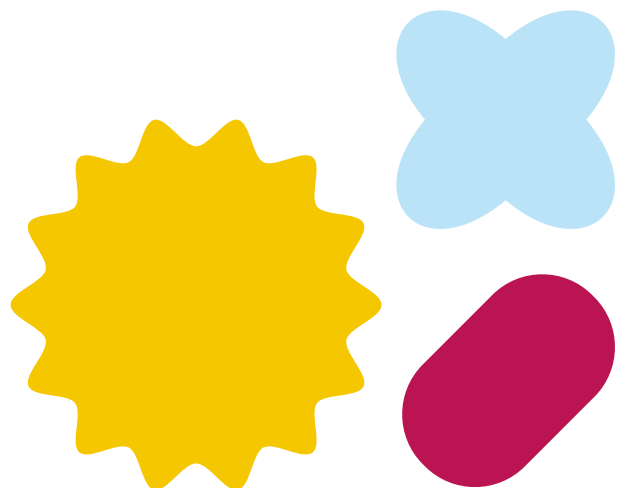
- ΕΕ ποσοστά (15–24, 2023) από [EPRS](#).
- Κύπρος ποσοστά λογαριασμών/χρόνος για 14–35 από δευτερογενή αναφορά [της ίδιας παγκύπριας έρευνας](#) του 2024.
- Κύπρος χρόνος 161' (Instagram) και 172' (TikTok) και έμφαση στις ηλικίες 14–24 [από επίσημη ανακοίνωση ONEK](#).
- «Online videos ≥2 ώρες/ημέρα» σε σχολική εφηβεία από [HBSC Κύπρου](#).

Συμπερασματικά, στην Κύπρο, σχεδόν όλοι οι νέοι και νέες χρησιμοποιούν social media, αλλά δεν περνούν τον ίδιο χρόνο παντού. **Το Instagram έχει πολύ μεγάλη διείσδυση (δηλαδή σχεδόν όλοι και όλες το έχουν), όμως το TikTok, παρότι χρησιμοποιείται από λιγότερα άτομα, φαίνεται να συγκεντρώνει πολύ περισσότερη ώρα χρήσης στους νεότερους/ες.**

Αυτό είναι τυπικό για πλατφόρμες σύντομων βίντεο με ισχυρούς αλγορίθμους, που «σε κρατούν» στην εφαρμογή.

Τέλος, η [εθνική έκθεση ICCS για το 2022](#) δείχνει ότι από την ηλικία των 13 περίπου, αρκετοί/ές έφηβοι/ες συμμετέχουν σε δημόσια θέματα μέσω διαδικτύου: εβδομαδιαία δημοσίευση 9%, κοινοποίηση 11%, σχολιασμός 14%, «like» 28% (για πολιτικά/κοινωνικά ζητήματα).

Η ίδια έκθεση σημειώνει ότι, «κατά μέσο όρο», η χρήση ψηφιακών μέσων για συμμετοχή στα κοινά δεν συνδέεται σημαντικά με το φύλο, **άρα οι έμφυλες διαφορές στην Κύπρο φαίνεται να αφορούν περισσότερο τι βλέπουν/τι βιώνουν online και λιγότερο αν συμμετέχουν online.**

4.3 Έμφυλες διαστάσεις της ψηφιακής εμπειρίας

Η ψηφιακή εμπειρία των εφήβων δεν είναι ουδέτερη ως προς το φύλο. Αν και αγόρια και κορίτσια χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με παρόμοια συχνότητα, η ποιότητα της εμπειρίας τους, οι μορφές αλληλεπίδρασης και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν διαφέρουν ουσιαστικά. Σε επίπεδο χρήσης, ευρωπαϊκές έρευνες όπως το [EU Kids Online](#) και αναλύσεις της [EIGE](#) καταγράφουν ότι σε γενικές γραμμές:

- Τα κορίτσια τείνουν να χρησιμοποιούν περισσότερο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για **επικοινωνία, αυτοπαρουσίαση και διατήρηση σχέσεων**.
- Τα αγόρια εμφανίζουν υψηλότερη συμμετοχή σε **διαδικτυακά παιχνίδια, πλατφόρμες βίντεο και forums**.
- Τα κορίτσια αναφέρουν συχνότερα **εμπειρίες διαδικτυακής παρενόχλησης, σεξιστικών σχολίων ή ανεπιθύμητων μηνυμάτων**.
- Τα αγόρια εκτίθενται συχνότερα σε **επιθετικό, βίαιο ή ακραίο περιεχόμενο**.

Τα δεδομένα δείχνουν ότι τα κορίτσια τείνουν να **επηρεάζονται περισσότερο σε επίπεδο ψυχικής ευημερίας από την κοινωνική σύγκριση** στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. εικόνα σώματος, αποδοχή από συνομηλίκους), ενώ τα αγόρια εμφανίζουν μεγαλύτερη **κανονικοποίηση επιθετικών ή υποτιμητικών μορφών λόγου** ως “χιούμορ” ή στοιχείο διαδικτυακής κουλτούρας.

Η εμπειρία των κοριτσιών: ψηφιακή πίεση και παρενόχληση

Η [έκθεση της HBSC](#) (2021/2022) για την Κύπρο καταγράφει σαφή έμφυλη διαφοροποίηση σε δείκτες προβληματικής χρήσης:

- Το 57,3% των κοριτσιών δηλώνει ότι χρησιμοποιεί τα social media για να **ξεφεύγει**

από αρνητικά συναισθήματα (έναντι 44,3% των αγοριών).

- Το 31% των κοριτσιών δηλώνει ότι **«δεν μπορούσε να σκεφτεί τίποτε άλλο»** πέρα από το πότε θα συνδεθεί ξανά (έναντι 23,7%).
- Το 31,1% **ένωσε άσχημα** όταν δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει social media.
- Το 24,4% αναφέρει **σοβαρή σύγκρουση** με γονείς/αδέλφια λόγω χρήσης social media.

Τα στοιχεία αυτά συνδέονται με αυξημένη ψυχοκοινωνική επιβάρυνση και εντονότερη συναισθηματική εμπλοκή των κοριτσιών στα ψηφιακά περιβάλλοντα. Σε επίπεδο κινδύνων, η ίδια έρευνα καταγράφει ότι **14,4% όλων των εφήβων υπέστη cyberbullying τουλάχιστον μία φορά** μέσα σε δύο μήνες, και **9,5% δήλωσε ότι έχει επιτεθεί διαδικτυακά σε άλλα άτομα**.

Αν και το συγκεκριμένο εύρημα **δεν δίνει ανάλυση ανά φύλο**, ευρωπαϊκά δεδομένα ([EU Kids Online 2020](#)) δείχνουν ότι ο αρνητικός αντίκτυπος από online bullying **αναφέρεται συχνότερα από κορίτσια στις περισσότερες χώρες**. Παράλληλα, κορίτσια **δηλώνουν συχνότερα ανεπιθύμητα σεξουαλικά μηνύματα, body-shaming σχόλια, σεξιστικά σχόλια ή πίεση για αποστολή προσωπικών εικόνων**, ενώ καταγράφονται περιστατικά **διαρροής ιδιωτικών εικόνων χωρίς συγκατάθεση**.

Η διεθνής βιβλιογραφία ([EU Kids Online 2020](#), [EIGE 2022](#), [Plan International, 2020](#)) επισημαίνει ότι τα κορίτσια είναι πιο ευάλωτα σε συγκεκριμένες μορφές ψηφιακής παρενόχλησης: σεξουαλικά προσβλητικά σχόλια, αρνητικές αναφορές στην εικόνα του σώματος, αποκλεισμούς από διαδικτυακούς κύκλους. Σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς (π.χ. EIGE, Plan International, UNICEF), τέτοιου είδους φαινόμενα (sexual harassment online, body-shaming, δημοσιοποίηση προσωπικού περιεχομένου χωρίς συναίνεση, ψηφιακή απομόνωση) **πλήττουν δυσανάλογα τα κορίτσια**. Η EIGE επισημαίνει ότι τέτοιες πρακτικές συνιστούν μορφές **«τεχνολογικά διευκολυνόμενης έμφυλης βίας (technology facilitated violence)»**, οι οποίες συχνά δεν καταγγέλλονται, ιδιαίτερα όταν προέρχονται από συνομηλίκους.

Στην κυπριακή πραγματικότητα, [δημόσιες αναφορές](#) της Αστυνομίας (Cybercrime Unit) έχουν επισημάνει αύξηση ανησυχιών γύρω από sexting, grooming και εκβιασμό μέσω προσωπικού περιεχομένου. Αν και τα περιστατικά δεν δημοσιοποιούνται πάντα με έμφυλη ανάλυση, η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει ότι τα κορίτσια πλήττονται δυσανάλογα από τη διαρροή προσωπικών εικόνων χωρίς συναίνεση.

Αλγοριθμική ενίσχυση και πίεση εικόνας σώματος

Η οπτικοκεντρική φύση πλατφορμών όπως το Instagram και το TikTok ενισχύει την έκθεση σε πρότυπα ομορφιάς και «ιδανικών» σωμάτων. Έκθεση της [EU Kids Online](#) και μελέτες της [UNICEF](#) επισημαίνουν ότι τα κορίτσια είναι πιο πιθανό να συγκρίνουν τον εαυτό τους με ψηφιακά πρότυπα και να επηρεάζονται αρνητικά από περιεχόμενο που προωθεί μη ρεαλιστικά αισθητικά ιδεώδη. Οι αλγόριθμοι των πλατφορμών λειτουργούν ενισχυτικά: η αλληλεπίδραση με περιεχόμενο που αφορά δίαιτες, γυμναστική ή εμφάνιση μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη ροή παρόμοιου περιεχομένου. Αυτό δημιουργεί ένα «κλειστό κύκλωμα» κοινωνικής σύγκρισης, όπου η επιβεβαίωση μέσω likes και σχολίων αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την αυτοεικόνα.

Έκθεση αγοριών ψηφιακές αφηγήσεις αρρενωπότητας και η “ανδρόσφαιρα” στην εφηβική ηλικία

Η καθημερινή χρήση των social media παίζει σημαντικό ρόλο στο πώς τα έφηβα αγόρια διαμορφώνουν την εικόνα τους για τον εαυτό τους. Μέσα από περιεχόμενο που σχετίζεται με εμφάνιση, επιτυχία, σχέσεις ή αυτοβελτίωση, διαμορφώνονται πρότυπα και προσδοκίες που δεν είναι πάντα ουδέτερα. Ταυτόχρονα, οι αλγόριθμοι των πλατφορμών τείνουν να ενισχύουν αυτά τα μοτίβα, προτείνοντας παρόμοιο περιεχόμενο και οδηγώντας σταδιακά σε πιο έντονες ή μονοδιάστατες αφηγήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η λεγόμενη «ανδρόσφαιρα» (manosphere), ένα σύνολο online κοινοτήτων και περιεχομένου που επηρεάζει τον τρόπο που κάποιοι νέοι αντιλαμβάνονται τις σχέσεις φύλων και την ισότητα. Η κατανόηση αυτών των ψηφιακών αφηγήσεων είναι σημαντική, καθώς μπορούν να επηρεάσουν τόσο τις στάσεις όσο και τη συμπεριφορά των εφήβων, μέσα και έξω από το διαδίκτυο.

Η λεγόμενη **ανδρόσφαιρα** (manosphere) δεν αποτελεί μία συγκροτημένη ή επίσημα οργανωμένη δομή. Πρόκειται για ένα χαλαρό αλλά εκτεταμένο ψηφιακό δίκτυο ομάδων, καναλιών και κοινοτήτων που μοιράζονται κοινές αφηγήσεις, ορολογία και ιδεολογικούς άξονες σύμφωνα με το [UN Women](#). Παρότι οι επιμέρους ομάδες διαφέρουν μεταξύ τους, συγκλίνουν σε μια βασική πεποίθηση: **ότι οι άνδρες βρίσκονται σήμερα σε μειονεκτική θέση και ότι ο φεμινισμός ευθύνεται για μια υποτιθέμενη «αντιστροφή» της κοινωνικής ισορροπίας υπέρ των γυναικών.**

Η διάχυση αυτών των ιδεών δεν γίνεται συνήθως μέσω ακραίου λόγου εξαρχής. Αντίθετα, η είσοδος στο σχετικό περιεχόμενο συχνά ξεκινά μέσα από θεματικές που εμφανίζονται ως θετικές ή ουδέτερες: **προσωπική ανάπτυξη, σωματική άσκηση, αυτοπειθαρχία, συμβουλές σχέσεων ή «βελτιστοποίηση» της ανδρικής εικόνας.** Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζεται και ο όρος **looksmaxxing**, που περιγράφει μια εντατική και συχνά εμμονική προσπάθεια **προσαρμογής της εξωτερικής εμφάνισης σε αυστηρά πρότυπα ανδρικής ελκυστικότητας.** Αρχικά παρουσιάζεται ως απλή φροντίδα ή γυμναστική, όμως σε πολλές περιπτώσεις κλιμακώνεται σε πρακτικές όπως το pew-ing ή ακόμη και σε προτροπές για επεμβάσεις με στόχο τη διαμόρφωση «κυρίαρχων» χαρακτηριστικών προσώπου. Όροι όπως hunter eyes ή αναλύσεις συμμετρίας προσώπου αποτελούν μέρος αυτής της κουλτούρας.

Σταδιακά, το ιδεολογικό υπόβαθρο ενσωματώνεται ως ερμηνευτικό σχήμα: οι προσωπικές αποτυχίες ή δυσκολίες δεν αποδίδονται σε συγκυρίες, ανισότητες ή ατομικές συνθήκες, αλλά σε ένα «σύστημα» που υποτίθεται ότι ευνοεί τις γυναίκες εις βάρος των ανδρών. Έτσι, διαφορετικές εκδοχές ανδρικής ταυτότητας, από πιο “life coaching” προσεγγίσεις έως ακραίες αντιλήψεις, συνυπάρχουν κάτω από μια κοινή αντιφεμινιστική βάση.

Κεντρική ιδεολογική αναφορά αποτελεί η μεταφορά του **“Red Pill”**, εμπνευσμένη από την ταινία Matrix. Στο συγκεκριμένο λεξιλόγιο, το “κόκκινο χάπι” συμβολίζει την υποτιθέμενη αφύπνιση σε μια «κρυμμένη αλήθεια», σύμφωνα με την οποία η κοινωνία είναι δήθεν «γυναικοκεντρική» και οι άνδρες συστηματικά αδικημένοι.

Όσοι δεν υιοθετούν αυτή τη θεώρηση θεωρούνται “blue pill”, δηλαδή παραπλανημένοι από την ιδέα της ισότητας. Σε πιο ακραία εκδοχή εμφανίζεται το “**Black Pill**”, μια μηδενιστική αντίληψη που αποδίδει την κοινωνική και ερωτική επιτυχία αποκλειστικά σε βιολογικά και γενετικά χαρακτηριστικά. Η λογική αυτή συχνά συνδέεται με μοιρολατρία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με ριζοσπαστικοποίηση.

Ακαδημαϊκά, το φαινόμενο αναλύεται μέσα από τέσσερις βασικές κατηγορίες κοινότητων:

- Οι **Men’s Rights Activists (MRAs)**, που επικεντρώνονται σε ζητήματα θεσμικών ανισοτήτων αλλά συχνά κατηγορούν τον φεμινισμό ως βασικό υπεύθυνο.
- Οι **Pick-Up Artists (PUAs)**, που αντιμετωπίζουν τις σχέσεις ως στρατηγικό παιχνίδι επιρροής και χειραγώγησης.
- Οι **MGTOW (Men Going Their Own Way)**, που προτείνουν πλήρη απόσυρση από σχέσεις και θεσμούς όπως ο γάμος.
- Οι **Incels (involuntary Celibates)**, οι οποίοι συγκροτούν την πιο ακραία και συχνά βίαιη πτέρυγα, μετατρέποντας την προσωπική απογοήτευση σε ιδεολογική εχθρότητα απέναντι στις γυναίκες. Οι incels είναι άνδρες που επιθυμούν σεξουαλικές σχέσεις αλλά νιώθουν ότι αδυνατούν να τις αποκτήσουν λόγω της εμφάνισής τους ή της κοινωνικής τους θέσης. Εδώ κυριαρχεί το «Black Pill». Η κοινότητα αυτή έχει συνδεθεί με πολλαπλές μαζικές δολοφονίες και τρομοκρατικές ενέργειες, κυρίως στις ΗΠΑ και τον Καναδά. Χρησιμοποιούν γλώσσα που είναι γεμάτη μίσος για τις γυναίκες (τις οποίες αποκαλούν «Femoids» ή «Stacys») και για τους σεξουαλικά ενεργούς άνδρες («Chads»).

Σημαντικό είναι ότι ο μισογυνισμός σε αυτές τις κοινότητες δεν περιορίζεται σε ζητήματα σχέσεων. Συχνά συνδέεται με ρατσιστικές, ομοφοβικές και μισοαναπηρικές αντιλήψεις. Η αντίληψη του κόσμου ως αυστηρής ιεραρχίας «ισχυρών» και «αδύναμων» τροφοδοτεί έναν ευρύτερο αποκλεισμό κάθε μορφής διαφορετικότητας.

Η ενίσχυση αυτών των αφηγήσεων σχετίζεται και με κοινωνικοοικονομικές μεταβολές. Σε συνθήκες επισφάλειας, αβεβαιότητας και

κρίσης ταυτότητας, ιδιαίτερα σε νεαρούς άνδρες, οι απλοϊκές εξηγήσεις που μεταθέτουν την ευθύνη σε «εξωτερικούς εχθρούς» λειτουργούν καθησυχαστικά. Οι αλγόριθμοι των πλατφορμών παίζουν καθοριστικό ρόλο, καθώς η αναζήτηση περιεχομένου γύρω από γυμναστική, αυτοπεποίθηση ή σχέσεις μπορεί να οδηγήσει σταδιακά σε πιο έντονα αντιφεμινιστικά ή μισογυνικά αφηγήματα.

Σημαντικό είναι επίσης ότι μεγάλο μέρος της **διάχυσης συμβαίνει σε λιγότερο ορατούς ψηφιακούς χώρους**, όπως gaming communities και ιδιωτικά chats. Εκεί, ο υποτιμητικός λόγος μπορεί να κανονικοποιείται ως «πλάκα», λειτουργώντας ως γέφυρα προς πιο ακραίες ιδέες.

Τέλος, δεν σημαίνει ότι κάθε έφηβος που εκτίθεται σε τέτοιο περιεχόμενο θα υιοθετήσει ακραίες θέσεις. Η εμπλοκή βρίσκεται σε φάσμα. Ωστόσο, η επαναλαμβανόμενη αναπαραγωγή μοτίβων όπως η δαιμονοποίηση του φεμινισμού, η ιεραρχία “alpha/beta”, η εμπορευματοποίηση των σχέσεων ή η γενίκευση «όλες οι γυναίκες είναι...» δημιουργεί ένα ιδεολογικό πλαίσιο που μπορεί να επηρεάσει στάσεις και συμπεριφορές.

Αν και δεν υπάρχουν συστηματικά δεδομένα για Κύπρο που να ποσοτικοποιούν άμεσα την έκθεση αγοριών 13-18 σε τέτοιο περιεχόμενο, η **υψηλή καθημερινή χρήση οπτικοκεντρικών πλατφορμών στην Κύπρο σημαίνει ότι οι ίδιοι αλγοριθμικοί μηχανισμοί λειτουργούν και τοπικά**. Αυτό δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου η διαμόρφωση της ανδρικής ταυτότητας των εφήβων **μπορεί να επηρεάζεται από ψηφιακά πρότυπα που κανονικοποιούν την ιεραρχική αντίληψη των φύλων, τη δυσπιστία απέναντι στην ισότητα** και, σε ακραίες περιπτώσεις, τη **ρητορική μίσους**. Η έλλειψη ποσοτικών δεδομένων συνάδει με το ευρύτερο ερευνητικό κενό σχετικά με την τεχνολογικά διευκολυνόμενη έμφυλη βία στη χώρα.

Ωστόσο, υπάρχουν ισχυρές ευρωπαϊκές ενδείξεις για τους μηχανισμούς έκθεσης. Η [Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(CORDIS\)](#) περιγράφει **την άνοδο του ψηφιακού μισογυνισμού και τον ρόλο influencer «manosphere» αφηγημάτων που στοχεύουν ιδιαίτερα έφηβα αγόρια**.

Η μελέτη του Dublin City University ([Recommending Toxicity](#)) έδειξε ότι λογαριασμοί που προσομοιώνουν αγόρια ηλικίας 16-18 ετών σε TikTok και YouTube Shorts άρχισαν να

λαμβάνουν manosphere/anti-feminist περιεχόμενο πολύ γρήγορα, ακόμη και με μικρή ένδειξη ενδιαφέροντος. Σε πιο ακραίες εκφάνσεις της manosphere, [υλικό που παρουσιάστηκε σε συνέδριο της Eurorol](#) περιγράφει incel online κοινότητες ως χώρους όπου η **μισογυνική ιδεολογία και η «συλλογική θυματοποίηση» είναι κεντρικές**, συχνά με **ψευδοεπιστημονικές δικαιολογήσεις για την ανισότητα φύλων**.

Στην κυπριακή πραγματικότητα, ένα χρήσιμο έμμεσο εύρημα είναι ότι [σε κυπριακό δείγμα 15χρονων αγοριών](#) σε αθλητικό πλαίσιο (ποδόσφαιρο) καταγράφονται σεξιστικές αντιλήψεις και δυσκολία αναγνώρισης/ διαχείρισης έμφυλης βίας, δηλαδή, ένα υπόβαθρο στάσεων που μπορεί να αυξάνει την ευαλωτότητα σε μισογυνικά online αφηγήματα, ακόμη κι αν δεν μετράμε άμεσα την έκθεση στην ανδρόσφαιρα.

Υφιστάμενες πρωτοβουλίες & κενά

Η Κύπρος διαθέτει τα τελευταία χρόνια ένα ενισχυμένο θεσμικό και νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση μορφών βίας, συμπεριλαμβανομένων και διαδικτυακών εκφάνσεων. Ωστόσο, η ύπαρξη στρατηγικών και νόμων δεν ταυτίζεται αυτόματα με μια ολοκληρωμένη και συνεκτική προσέγγιση που να συνδέει ουσιαστικά την ισότητα φύλων με την ψηφιακή κουλτούρα των εφήβων 13-18 ετών. Η κριτική αποτίμηση δείχνει ότι, παρά την πρόοδο, η διασύνδεση αυτών των δύο πεδίων παραμένει αποσπασματική.

Κυβερνητικές και Θεσμικές πρωτοβουλίες

Η [«Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2024-2026»](#) με άξονα «Φύλο & Εκπαίδευση και Πολιτισμό» περιλαμβάνει δράσεις εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στην έμφυλη ενσυναίσθηση και ένταξη περιεχομένου σχετικά με συναίνεση και σεβασμό στα σχολικά προγράμματα. Για την υλοποίηση αυτών των δράσεων αρμόδιο ορίζεται το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Πρόκειται για σημαντική κατεύθυνση πολιτικής, καθώς αναγνωρίζει τον ρόλο της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση στάσεων. Ωστόσο, η στρατηγική δεν φαίνεται να εστιάζει ρητά στην ψηφιακή διάσταση της έμφυλης ανισότητας, ούτε να ενσωματώνει συστηματικά ζητήματα όπως η αλγοριθμική ενίσχυση μισογυνικών αφηγήσεων, η τοξική αρρενωπότητα

σε διαδικτυακές κοινότητες ή η τεχνολογικά διευκολυνόμενη έμφυλη βία ως ξεχωριστό παιδαγωγικό αντικείμενο.

Ο νόμος [«περί Καταπολέμησης του Σεξισμού και του Διαδικτυακά Διαδιδόμενου Σεξισμού» \(Ν. 209\(I\)/2020\)](#) θέτει για πρώτη φορά σαφές νομικό πλαίσιο για τον ορισμό και την αντιμετώπιση σεξιστικών συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εκδηλώνονται στο διαδίκτυο. Περιλαμβάνει μέτρα ευαισθητοποίησης και υποχρέωση για εκθέσεις παρακολούθησης της εφαρμογής του. Παρά ταύτα, η λειτουργία του παραμένει κυρίως ρυθμιστική και κατασταλτική. Δεν συνοδεύεται από ένα συνεκτικό εθνικό πρόγραμμα πρόληψης εντός των σχολείων, ούτε από δημοσιοποιημένα δεδομένα αξιολόγησης της εφαρμογής του σε περιβάλλοντα που αφορούν εφήβους.

Ο νόμος [«περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας» \(Ν. 115\(I\)/2021, Επίσημη Εφημερίδα 13.5.2021\)](#) αποτελεί το βασικό εργαλείο για την ποινικοποίηση και την προστασία θυμάτων, σε ευθυγράμμιση με διεθνή πρότυπα. Παράλληλα, προβλέπει μηχανισμούς πρόληψης και υποστήριξης.

Στο εκπαιδευτικό πεδίο, το Υπουργείο Παιδείας εντάσσει θεματικές ψηφιακής συμπεριφοράς και σεβασμού στο πλαίσιο της Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας. Παράλληλα, υλοποιούνται κατά καιρούς δράσεις πρόληψης του εκφοβισμού και συνεργασίες με ΜΚΟ. Ωστόσο, οι παρεμβάσεις αυτές δεν συγκροτούν ένα υποχρεωτικό, συστηματικό και εθνικά ενοποιημένο πρόγραμμα με σαφή έμφυλη εστίαση. Συχνά εξαρτώνται από την πρωτοβουλία συγκεκριμένων σχολικών μονάδων ή από εξωτερικές συνεργασίες, γεγονός που δημιουργεί ανισότητες στην πρόσβαση των μαθητών και μαθητριών σε σχετική εκπαίδευση.

Η Αστυνομία Κύπρου, μέσω του Cybercrime Unit, αναπτύσσει σημαντική δραστηριότητα ενημέρωσης για θέματα όπως το grooming, το sextortion και άλλες ψηφιακές απειλές, σε συνεργασία με το Safer Internet Cyprus. Η προσέγγιση αυτή ενισχύει την ψηφιακή ασφάλεια και την πρόληψη κινδύνων. Ωστόσο, εστιάζει κυρίως στην προστατευτική και ποινική διάσταση και λιγότερο στην κατανόηση των έμφυλων ιδεολογικών πλαισίων που διαμορφώνονται στο διαδίκτυο, όπως η κανονικοποίηση μισογυνικών λόγων ή η

ριζοσπαστικοποίηση νεαρών αγοριών μέσω συγκεκριμένων ψηφιακών αφηγήσεων.

Σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών, οργανισμοί όπως το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών του Κοινωνικού Φύλου αναπτύσσει ερευνητικές και εκπαιδευτικές δράσεις για την έμφυλη βία, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογικά διευκολυνόμενης βίας. Το ΣΠΑΒΟ (Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια) παρέχει υπηρεσίες στήριξης θυμάτων και υλοποιεί προγράμματα πρόληψης σε σχολεία, εντάσσοντας τα τελευταία χρόνια και αναφορές σε ψηφιακές μορφές κακοποίησης, όπως η διαρροή προσωπικού περιεχομένου ή η online παρενόχληση. Παρά τη σημαντική συμβολή τους, οι παρεμβάσεις αυτές παραμένουν συχνά έργα περιορισμένης διάρκειας ή εξαρτώμενα από χρηματοδοτήσεις, χωρίς θεσμική, οριζόντια και υποχρεωτική ενσωμάτωση στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Κενά και προκλήσεις

Συνολικά, το κυπριακό πλαίσιο εμφανίζει τρεις βασικές αδυναμίες. Πρώτον, η σύνδεση μεταξύ ισότητας φύλων και ψηφιακής εκπαίδευσης παραμένει ανεπαρκώς θεσμοθετημένη και δεν συγκροτεί ένα ενιαίο παιδαγωγικό πλαίσιο που να αντιμετωπίζει τις σύγχρονες μορφές διαδικτυακού σεξισμού. Δεύτερον, υπάρχει εμφανές έλλειμμα εθνικών δεδομένων για εφήβους 13-18 ετών σχετικά με την έκθεσή τους σε μισογυνικά αφηγήματα, τοξική αρρενωπότητα ή έμφυλη ψηφιακή βία, γεγονός που δυσκολεύει τον τεκμηριωμένο σχεδιασμό πολιτικών. Τρίτον, οι περισσότερες δράσεις εστιάζουν στην προστασία των κοριτσιών ως πιθανών θυμάτων, χωρίς αντίστοιχη συστηματική παρέμβαση που να απευθύνεται στα αγόρια και στη διαμόρφωση θετικών, μη βίαιων και μη ιεραρχικών προτύπων ανδρικής ταυτότητας.

Συμπεράσματα

Η επισκόπηση του θεωρητικού πλαισίου δείχνει ότι η κατάσταση στην Κύπρο χαρακτηρίζεται από μια φαινομενική αντίφαση: από τη μία πλευρά, οι περισσότεροι/ες έφηβοι/ες δηλώνουν υποστήριξη προς την ισότητα φύλων και κινούνται σε ένα περιβάλλον πολύ υψηλής ψηφιακής συνδεσιμότητας· από την άλλη, εξακολουθούν να καταγράφονται ανθεκτικά στερεότυπα, έμφυλα χάσματα στις στάσεις και ουσιαστικές διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον

οποίο αγόρια και κορίτσια βιώνουν τον ψηφιακό χώρο. Η εικόνα αυτή υποδηλώνει ότι **η τυπική αποδοχή της ισότητας δεν συνεπάγεται απαραίτητα βαθύτερη αποδόμηση των έμφυλων ρόλων ή προστασία από σύγχρονες μορφές σεξισμού και έμφυλης βίας.**

Σε επίπεδο στάσεων, τα διαθέσιμα δεδομένα δείχνουν ότι ήδη από την αρχή της εφηβείας υπάρχει ένα σαφές χάσμα υπέρ των κοριτσιών ως προς την υποστήριξη της ισότητας φύλων, ενώ μια **σταθερή μειοψηφία αγοριών και κοριτσιών εξακολουθεί να υιοθετεί αντιλήψεις ανδρικής προτεραιότητας ή πιο ανεκτικές στάσεις απέναντι στον έλεγχο και τη βία στις σχέσεις.** Αυτό σημαίνει ότι οι έμφυλες νόρμες παραμένουν ενεργές ως μηχανισμοί κοινωνικοποίησης, τόσο στο σχολείο όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

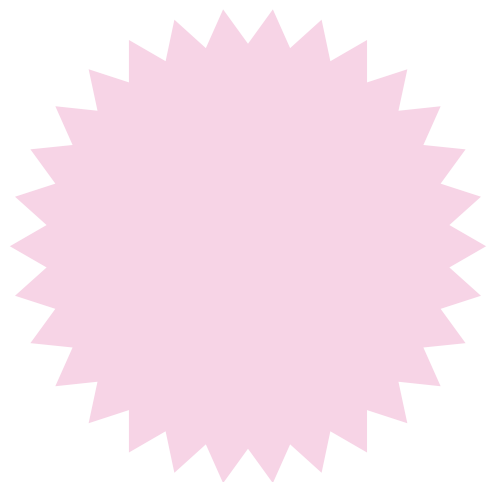
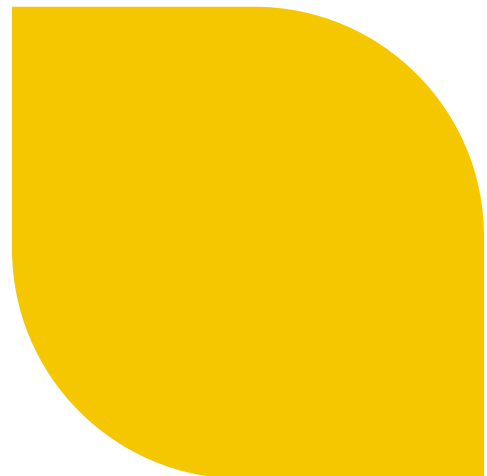
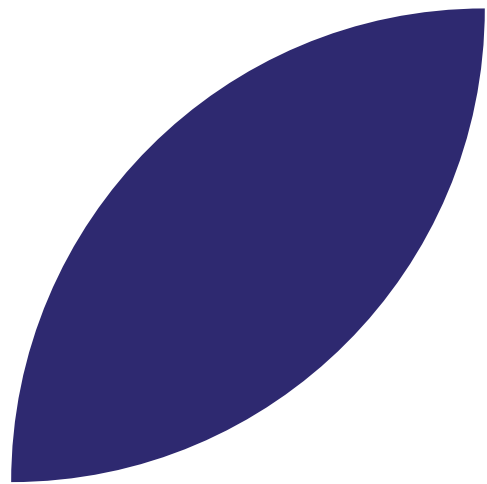
Παράλληλα, η ψηφιακή ζωή των εφήβων στην Κύπρο είναι έντονη, καθημερινή και σε μεγάλο βαθμό διαμεσολαβημένη από οπτικοκεντρικές και αλγοριθμικά οργανωμένες πλατφόρμες. Η σχεδόν καθολική χρήση των social media, η υψηλή ένταση συμμετοχής και η αυξανόμενη εξάρτηση από το βίντεο και τις πλατφόρμες για ενημέρωση ενισχύουν τη σημασία του ψηφιακού περιβάλλοντος ως βασικού πεδίου διαμόρφωσης αντιλήψεων, ταυτοτήτων και κοινωνικών προτύπων. **Ιδιαίτερα κρίσιμη φαίνεται η ηλικιακή περίοδος 13-16, όπου εντείνεται η χρήση και μεταβάλλεται ο ρόλος των social media από εργαλείο επικοινωνίας και ψυχαγωγίας σε χώρο αυτοπαρουσίασης, επιβεβαίωσης και κοινωνικής μάθησης.**

Η ψηφιακή εμπειρία δεν είναι ουδέτερη ως προς το φύλο. Για τα κορίτσια, η διεθνής και εθνική εικόνα συγκλίνει στο ότι ο ψηφιακός χώρος συνδέεται συχνότερα με **συναισθηματική επιβάρυνση, κοινωνική σύγκριση, πίεση γύρω από την εικόνα σώματος, σεξιστικά ή σεξουαλικά προσβλητικά σχόλια,** καθώς και **μεγαλύτερη ευαλωτότητα σε μορφές τεχνολογικά διευκολυνόμενης έμφυλης βίας.** Για τα αγόρια, οι βασικοί κίνδυνοι συνδέονται λιγότερο με τη στοχοποίηση ως θύματα και περισσότερο με την έκθεση σε **επιθετικά, μισογυνικά ή ιεραρχικά πρότυπα ανδρισμού,** τα οποία ενδέχεται να κανονικοποιούνται μέσα από χιούμορ, gaming κουλτούρες, influencer περιεχόμενο ή πιο κλειστές online κοινότητες.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η ανάλυση της λεγόμενης “ανδρόσφαιρας”, καθώς αναδεικνύει ότι η έκθεση αγοριών σε αντιφεμινιστικά και μισογυνικά αφηγήματα δεν ξεκινά απαραίτητα από ακραίο περιεχόμενο, αλλά συχνά μέσα από φαινομενικά ουδέτερες ή θετικές θεματικές, όπως η αυτοβελτίωση, η εμφάνιση ή οι σχέσεις. Αυτό καθιστά **αναγκαία μια πιο σύνθετη προσέγγιση πρόληψης**, η οποία δεν θα περιορίζεται στην προστασία από «κινδύνους του διαδικτύου», αλλά θα εξετάζει και τα ιδεολογικά και έμφυλα μηνύματα που ενσωματώνονται σε αυτό.

Σε επίπεδο πολιτικής, η Κύπρος διαθέτει σήμερα ένα πιο ενισχυμένο θεσμικό και νομικό πλαίσιο για την ισότητα φύλων, τον σεξισμό και τη βία, συμπεριλαμβανομένων και διαδικτυακών μορφών. Ωστόσο, το κεφάλαιο αναδεικνύει ότι η πρόοδος σε επίπεδο στρατηγικών και νόμων δεν συνοδεύεται ακόμη από επαρκώς συνεκτική, υποχρεωτική και συστηματική εφαρμογή στην εκπαιδευτική πράξη. Η σύνδεση ανάμεσα στην ισότητα φύλων και την ψηφιακή ζωή των εφήβων παραμένει αποσπασματική, ενώ τα **εθνικά δεδομένα για έφηβους/ες 13–18 σχετικά με online σεξισμό, μισογυνικά αφηγήματα και τεχνολογικά διευκολυνόμενη έμφυλη βία παραμένουν περιορισμένα**.

Συνολικά, το κεφάλαιο επιβεβαιώνει ότι η **πρόληψη και η παρέμβαση στην Κύπρο δεν μπορούν να είναι ούτε ουδέτερες ως προς το φύλο ούτε γενικές ως προς την ψηφιακή εμπειρία**. Απαιτείται μια πιο **στοχευμένη, έμφυλα ευαίσθητη και ψηφιακά ενημερωμένη προσέγγιση**, η οποία να αναγνωρίζει τις διαφορετικές εμπειρίες και ευαλωτότητες αγοριών και κοριτσιών, να επενδύει στη **συστηματική εκπαίδευση και ενδυνάμωση των νέων** και να αντιμετωπίζει όχι μόνο τα περιστατικά βλάβης, αλλά και τα πολιτισμικά και ιδεολογικά μοτίβα που τα τροφοδοτούν. Αυτή η ανάγκη καθιστά ιδιαίτερα σημαντική την ανάπτυξη παρεμβάσεων που συνδυάζουν την ισότητα φύλων, την ψηφιακή παιδεία, την κριτική σκέψη και την καλλιέργεια πιο υγιών και μη βίαιων προτύπων σχέσεων και ταυτότητας στην εφηβεία.

Αποτελέσματα

ποσοτικής

έρευνας εφήβων

13-18 ετών

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κύρια ευρήματα από την ποσοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε με έφηβα άτομα ηλικίας 13-18 που διαμένουν στην Κύπρο στο πλαίσιο του έργου ReclaimTheFeed. Ο στόχος του ανώνυμου ερωτηματολογίου ήταν να διερευνήσει τις συνήθειες χρήσης των κοινωνικών δικτύων από εφήβους και έφηβες, το είδος του περιεχομένου που συναντούν στο ψηφιακό τους περιβάλλον, καθώς και τις αντιλήψεις, εμπειρίες και ανάγκες τους γύρω από έμφυλα στερεότυπα, κοινωνική πίεση, online ασφάλεια και επιβλαβείς συμπεριφορές στο διαδίκτυο.

Ταυτότητα έρευνας:

Μέθοδος: Χρήση ερωτηματολογίου κλειστού τύπου / Διαδικτυακή συμπλήρωση

Περίοδος συλλογής δεδομένων:

5-27 Μαρτίου 2026

Δείγμα: 66 άτομα (54 κορίτσια, 12 αγόρια)

Ηλικία: 13-18 ετών

Χώρα διαμονής: Κύπρος

Το δείγμα δεν είναι ισορροπημένο ως προς το φύλο, καθώς καταγράφεται σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός απαντήσεων από κορίτσια (n=54) σε σύγκριση με τα αγόρια (n=12). Ως εκ τούτου, τα ευρήματα που αφορούν τα αγόρια θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή και να θεωρούνται ενδεικτικά και όχι αντιπροσωπευτικά. Παρόλο που τα δεδομένα προσφέρουν χρήσιμες ενδείξεις για πιθανά μοτίβα έκθεσης σε διαδικτυακό περιεχόμενο, δεν επιτρέπουν τη διατύπωση γενικεύσιμων συμπερασμάτων. Αντίθετα, οι απαντήσεις των κοριτσιών (n=54) παρέχουν μια πιο ισχυρή βάση για τον εντοπισμό τάσεων εντός της συγκεκριμένης ομάδας. Το ερωτηματολόγιο είναι διαθέσιμο στο Παράρτημα 2.

Χρόνος και τρόπος χρήσης των κοινωνικών δικτύων

Οι απαντήσεις δείχνουν ότι τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια περνούν σημαντικό μέρος της καθημερινότητάς τους στα κοινωνικά δίκτυα με το **20 από τις 66 (30.3%)** απαντήσεις να δηλώνουν ότι τα χρησιμοποιούν **2-3 ώρες καθημερινά, το 24.2% (16 από 66) 3-4 ώρες και 21.2% (14 από 66) 4-6 ώρες.**

Στην ερώτηση σχετικά με την περιγραφή της σχέσης τους με το διαδίκτυο γενικότερα, οι πιο συχνή απάντηση και για τις δύο ομάδες ήταν

πως τους βοηθάει για την ενημέρωσή τους. Η δεύτερη δημοφιλής απάντηση για τα κορίτσια ήταν πως είναι **απαραίτητο για την κοινωνική τους ζωή**, ενώ για τα αγόρια **αφορά κυρίως την ψυχαγωγία τους.** Μόνο **ένα μικρό ποσοστό χαρακτήρισε την σχέση τους ως κουραστική** με την πλειοψηφία (8 από τις 9 απαντήσεις) να είναι κορίτσια. Οι δύο ομάδες φαίνεται να χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης **όταν βαριούνται και όταν θέλουν να μιλήσουν με φίλες και φίλους.**

Πλατφόρμες που χρησιμοποιούνται

Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια χρησιμοποιούν **Instagram και TikTok** καθημερινά, ενώ το **YouTube και το WhatsApp/Messenger** αποτελούν πλατφόρμες που και οι δύο ομάδες χρησιμοποιούν **μερικές φορές την εβδομάδα.** Αντίθετα, το Snapchat, το Facebook και τα Forums/Reddit είναι **σχεδόν ανύπαρκτα** και στις δύο ομάδες, με την πλειοψηφία να δηλώνει ότι δεν τα χρησιμοποιεί ποτέ. Οι πιο έντονες **διαφορές μεταξύ των δύο φύλων** εντοπίζονται στο **Gaming** και στο **Discord: η πλειοψηφία των αγοριών φαίνεται να ασχολούνται με το gaming καθημερινά και χρησιμοποιούν το Discord μερικές φορές την εβδομάδα**, ενώ στα κορίτσια η χρήση εμφανίζεται πιο κατανεμημένη, με σημαντικό αριθμό να δηλώνει ότι παίζει σπάνια ή ποτέ, ενώ μικρότερο ποσοστό αναφέρει καθημερινή ενασχόληση.

Αντιλήψεις για τα έμφυλα στερεότυπα και κοινωνικές προσδοκίες

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες **αναγνωρίζουν σε σημαντικό βαθμό την ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων και διαφορετικών κοινωνικών προσδοκιών** για αγόρια και κορίτσια, με πιο έντονη τάση συμφωνίας να παρατηρείται στα κορίτσια.

Διάγραμμα 1 - Συμφωνία με προτάσεις

Δείγμα κοριτσιών

Πολλοί νέοι/νέες επηρεάζονται από αυτά τα πρότυπα, ακόμη κι αν λένε ότι δεν τους νοιάζει.

Στα social media υπάρχουν πρότυπα για το πώς πρέπει να είναι ένα "σωστό αγόρι" ή ένα "σωστό κορίτσι".

Τα "αστεία" για το φύλο (π.χ. "οι γυναίκες δεν οδηγούν", "οι άντρες δεν κλαίνε") είναι αθώα και δεν επηρεάζουν κανέναν.

Ένα κορίτσι που έχει πολλές σχέσεις κρίνεται πιο αυστηρά από ένα αγόρι.

Ένα αγόρι που δείχνει πολλά συναισθήματα συχνά κοροϊδεύεται.

Είναι πιο εύκολο για ένα αγόρι να θεωρηθεί "δυναμικό" και για ένα κορίτσι "υπερβολικό" όταν εκφράζουν άποψη.

Τα αγόρια και τα κορίτσια μεγαλώνουν με διαφορετικές προσδοκίες για το πώς "πρέπει" να είναι.

Δείγμα αγοριών

Πολλοί νέοι/νέες επηρεάζονται από αυτά τα πρότυπα, ακόμη κι αν λένε ότι δεν τους νοιάζει.

Στα social media υπάρχουν πρότυπα για το πώς πρέπει να είναι ένα "σωστό αγόρι" ή ένα "σωστό κορίτσι".

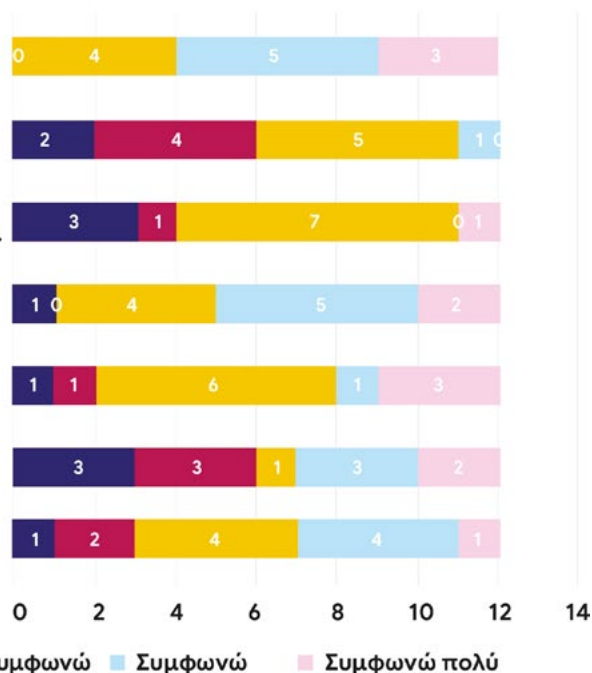
Τα "αστεία" για το φύλο (π.χ. "οι γυναίκες δεν οδηγούν", "οι άντρες δεν κλαίνε") είναι αθώα και δεν επηρεάζουν κανέναν.

Ένα κορίτσι που έχει πολλές σχέσεις κρίνεται πιο αυστηρά από ένα αγόρι.

Ένα αγόρι που δείχνει πολλά συναισθήματα συχνά κοροϊδεύεται.

Είναι πιο εύκολο για ένα αγόρι να θεωρηθεί "δυναμικό" και για ένα κορίτσι "υπερβολικό" όταν εκφράζουν άποψη.

Τα αγόρια και τα κορίτσια μεγαλώνουν με διαφορετικές προσδοκίες για το πώς "πρέπει" να είναι.

Συγκεκριμένα, η πλειονότητα των κοριτσιών φαίνεται να συμφωνεί ότι αγόρια και κορίτσια μεγαλώνουν με διαφορετικές προσδοκίες, ότι τα κορίτσια κρίνονται πιο αυστηρά σε θέματα σχέσεων, καθώς και ότι υπάρχουν πρότυπα στα social media που επηρεάζουν τα νέα άτομα. Παράλληλα, καταγράφεται έντονη διαφωνία με την άποψη ότι τα «αστεία» για το φύλο είναι αθώα, γεγονός που υποδηλώνει αυξημένη

ευαισθητοποίηση ως προς τον αρνητικό τους αντίκτυπο.

Στο δείγμα των αγοριών, οι απαντήσεις εμφανίζονται πιο κατανεμημένες και λιγότερο συνεκτικές. Παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση ουδέτερων απαντήσεων («ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ»), ιδιαίτερα σε δηλώσεις που αφορούν κοινωνικές προσδοκίες

και επιρροές από τα social media ή για τον αντίκτυπο των “αστειών” που δόθηκαν σαν παράδειγμα. Ωστόσο, σε ορισμένα θέματα, όπως η **αναγνώριση πως ένα κορίτσι κρίνεται πιο αυστηρά από ένα αγόρι σχετικά με τις σχέσεις της, διαφαίνεται μεγαλύτερη τάση συμφωνίας.**

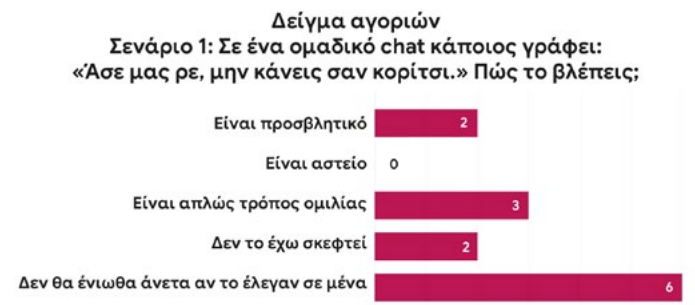
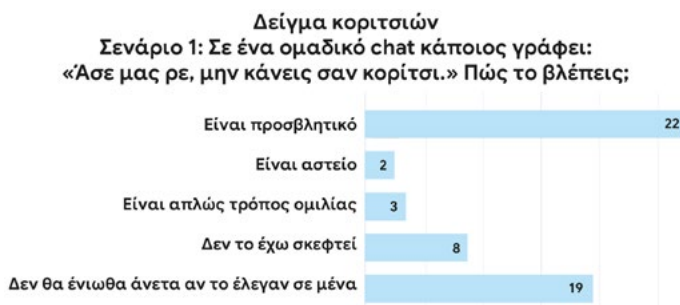
Συνολικά, τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι τα κορίτσια εμφανίζουν πιο ξεκάθαρες και ισχυρές στάσεις αναγνώρισης των έμφυλων στερεοτύπων και των κοινωνικών τους επιπτώσεων, ενώ τα αγόρια παρουσιάζουν μεγαλύτερη αμφισημία και διαφοροποίηση στις

απόψεις τους. Ωστόσο, λόγω του μικρότερου μεγέθους του δείγματος των αγοριών, τα ευρήματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή και να θεωρούνται ενδεικτικά.

Τα αποτελέσματα από τα δύο σενάρια που δόθηκαν αναδεικνύουν ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο αγόρια και κορίτσια αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν καθημερινές εκφράσεις και δηλώσεις που εμπεριέχουν έμφυλα στοιχεία.

Διάγραμμα 2 - Σενάρια

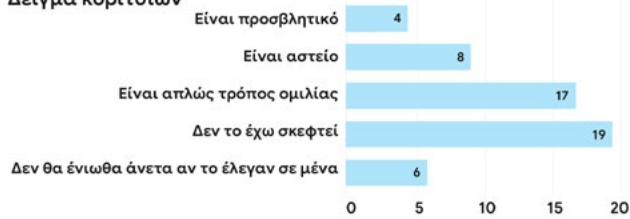
Στο Σενάριο 1, που αφορά τη φράση «Άσε μας ρε, μην κάνεις σαν κορίτσι», τα κορίτσια εμφανίζουν υψηλότερη ευαισθητοποίηση ως προς τον προσβλητικό χαρακτήρα της έκφρασης. Η πλειονότητα δηλώνει ότι τη θεωρεί προσβλητική και ότι **δεν θα ένιωθε άνετα εάν απευθυνόταν σε εκείνες**, ενώ πολύ λίγες την αντιμετωπίζουν ως αστείο ή απλό τρόπο ομιλίας. Αντίθετα, **οι απαντήσεις των αγοριών είναι πιο κατανεμημένες:** αν και ένα μέρος αναγνωρίζει ότι πρόκειται για προσβλητική έκφραση ή δηλώνει ότι δεν θα ένιωθε άνετα, παρατηρείται επίσης ότι κάποιοι την αντιλαμβάνονται ως απλό τρόπο ομιλίας ή δηλώνουν ότι δεν έχουν σκεφτεί ιδιαίτερα το νόημά της.

Στο Σενάριο 2, που αφορά τη δήλωση «Τα κορίτσια σήμερα έχουν όλη τη δύναμη. Οι άντρες δεν μπορούν να πουν τίποτα», **τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια τείνουν σε μεγάλο βαθμό να τη θεωρούν υπερβολική ή να διαφωνούν με αυτήν.**

Διάγραμμα 3 - Σενάριο 2

Σενάριο 1: Στην παρέα λέγεται: «Τα κορίτσια σήμερα έχουν όλη τη δύναμη. Οι άντρες δεν μπορούν να πουν τίποτα.» Πώς σου φαίνεται; Δείγμα κοριτσιών

Σενάριο 1: Στην παρέα λέγεται: «Τα κορίτσια σήμερα έχουν όλη τη δύναμη. Οι άντρες δεν μπορούν να πουν τίποτα.» Πώς σου φαίνεται; Δείγμα αγοριών

Περιεχόμενο στο feed

Σχετικά με το είδος του περιεχομένου που βλέπουν online, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, παρόλο που αγόρια και κορίτσια καταναλώνουν σε γενικές γραμμές παρόμοιες κατηγορίες περιεχομένου, προκύπτουν σαφείς διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις και την έκθεσή τους. Το πιο κυρίαρχο είδος περιεχομένου και για τις δύο ομάδες είναι το **χιούμορ/memes**, με τα αγόρια να εμφανίζουν υψηλότερη συχνότητα σε σύγκριση με τα κορίτσια. Αυτό υποδηλώνει ότι το ψυχαγωγικό περιεχόμενο αποτελεί βασικό στοιχείο της καθημερινής ψηφιακής εμπειρίας, ιδιαίτερα για τα αγόρια. Σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται σε πιο «έμφυλα» φορτισμένες κατηγορίες:

- Τα κορίτσια εμφανίζουν πολύ μεγαλύτερη έκθεση σε περιεχόμενο σχετικό με **μόδα/ομορφιά** (16.16% έναντι 2.33% στα αγόρια), καθώς και σε **lifestyle/καθημερινότητα** (16.16% έναντι 13.95%).
- Αντίθετα, τα αγόρια καταναλώνουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό περιεχόμενο σχετικό με **gaming** (18.60% έναντι μόλις 4.55% στα κορίτσια), επιβεβαιώνοντας τη διαφοροποίηση στις ψηφιακές δραστηριότητες.

Παράλληλα, και οι δύο ομάδες εμφανίζουν σχετικά παρόμοια επίπεδα έκθεσης σε περιεχόμενο που αφορά:

- **γυμναστική/σώμα/διατροφή**
- **πολιτικά/κοινωνικά θέματα**
- **podcasts/απόψεις για την κοινωνία**

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιορισμένη αλλά διαφοροποιημένη παρουσία περιεχομένου από influencers:

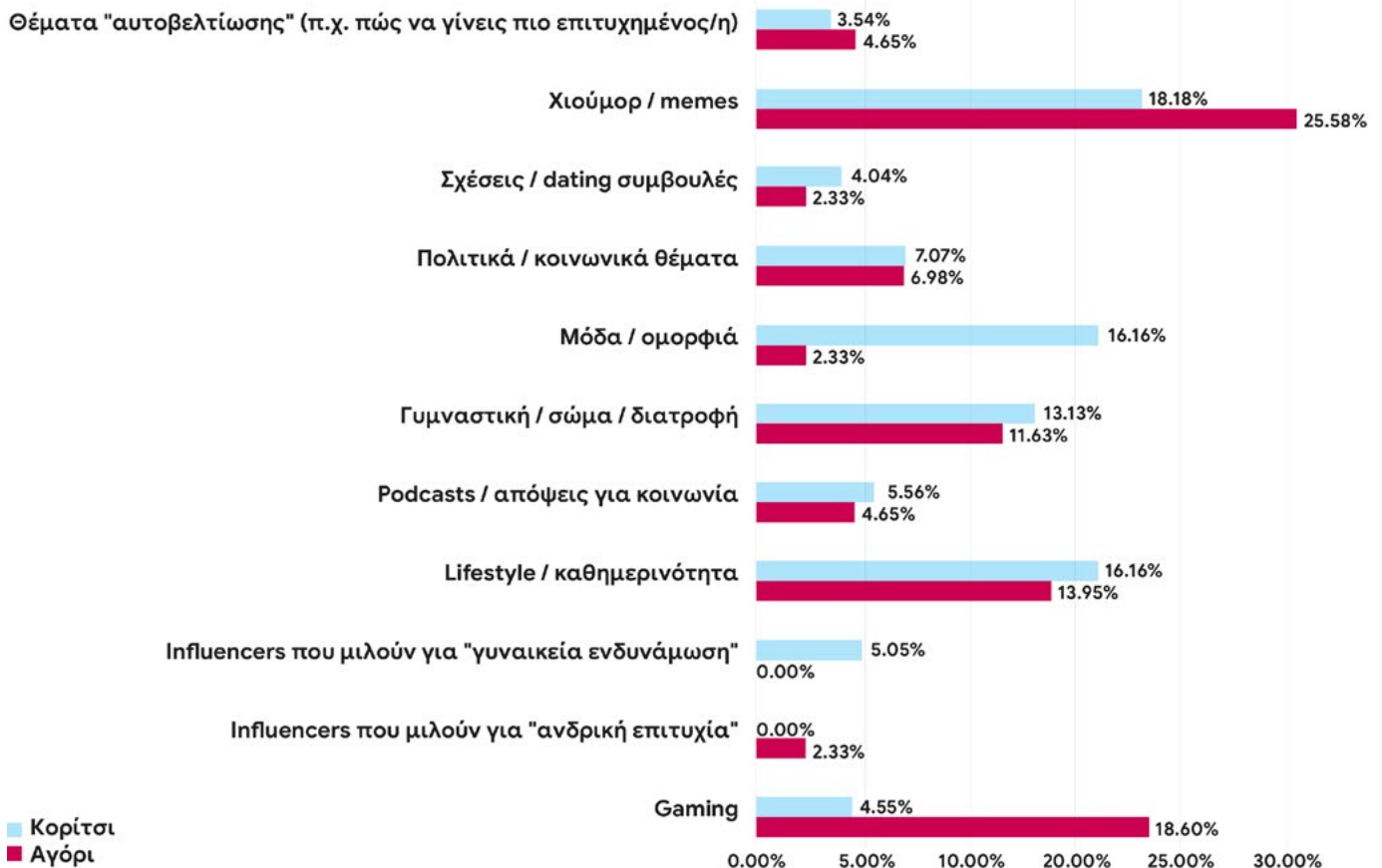
- Τα κορίτσια εκτίθενται σε κάποιο βαθμό σε περιεχόμενο γύρω από **γυναικεία ενδυνάμωση** (5.05%), ενώ τα αγόρια δεν αναφέρουν αντίστοιχη έκθεση.
- Αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό αγοριών αναφέρει έκθεση σε περιεχόμενο για **“ανδρική επιτυχία”** (2.33%), το οποίο απουσιάζει από τις απαντήσεις των κοριτσιών.

Τέλος, κατηγορίες όπως οι **σχέσεις/dating συμβουλές** και τα **θέματα αυτοβελτίωσης** εμφανίζονται με χαμηλά και σχετικά παρόμοια ποσοστά και στις δύο ομάδες. Συνολικά, τα δεδομένα δείχνουν ότι το ψηφιακό περιβάλλον των εφήβων διαφοροποιείται με βάση το φύλο, με τα κορίτσια να εκτίθενται περισσότερο σε περιεχόμενο που σχετίζεται με **εικόνα, lifestyle και κοινωνικά πρότυπα**, ενώ τα αγόρια σε περιεχόμενο που σχετίζεται περισσότερο με **gaming και ψυχαγωγία**. Παράλληλα, και οι δύο ομάδες μοιράζονται κοινά σημεία έκθεσης, γεγονός που υποδηλώνει ένα μερικώς κοινό αλλά και μερικώς διαφοροποιημένο ψηφιακό περιβάλλον.

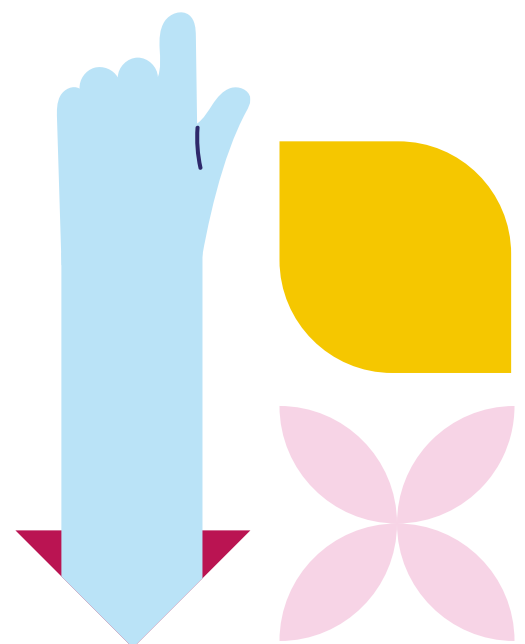
Διάγραμμα 4 - Τύποι περιεχομένου

Περιεχόμενο στο feed

Πιο συγκεκριμένα αποτελέσματα σχετικά με το περιεχόμενο που βλέπουν online στις κύριες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης δείχνουν ότι **τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια εκτίθενται σε περιεχόμενο που αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα**, ωστόσο παρατηρούνται διαφοροποιήσεις τόσο στη συχνότητα όσο και στη φύση της έκθεσης.

Στην περίπτωση των κοριτσιών, διαφαίνεται πιο έντονη και συστηματική έκθεση σε περιεχόμενο που συνδέει την αξία τους με την **εμφάνιση, την αποδοχή και τα πρότυπα ομορφιάς**, καθώς και σε περιεχόμενο που προβάλλει «ιδανικά» σώματα ως πρότυπο επιτυχίας αλλά και περιεχόμενο που προωθεί την ιδέα ότι «**πρέπει να γίνεις η καλύτερη εκδοχή του εαυτού σου με βάση την εξωτερική εικόνα**». Παράλληλα, καταγράφεται σημαντική παρουσία περιεχομένου που **κοροϊδεύει ή ασκεί πίεση στα κορίτσια σχετικά με την εμφάνιση ή τη σεξουαλικότητά τους**, και που **παρουσιάζει τις γυναίκες ως «υπερβολικά απαιτητικές»**.

Διάγραμμα 5 - Περιεχόμενο στο feed

Δείγμα κοριτσιών

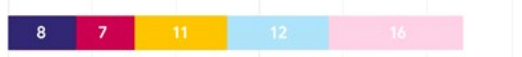
Συνδέει την αξία ενός κοριτσιού με εμφάνιση ή αποδοχή.

Συνδέει την αξία ενός αγοριού με δύναμη, χρήματα ή κυριαρχία.

Πρωθει την ιδέα ότι "πρέπει να γίνεις η καλύτερη εκδοχή του εαυτού σου" μέσα από εξωτερική εικόνα.

Παρουσιάζει τους άντρες ως "θύματα της κοινωνίας".

Παρουσιάζει τις γυναίκες ως "υπερβολικά απαιτητικές".

Λέει ότι "οι σχέσεις είναι παιχνίδι εξουσίας".

Κοροϊδεύει κορίτσια για εμφάνιση ή σεξουαλικότητα.

Κοροϊδεύει αγόρια που δεν είναι "αρκετά αντρίκια".

Δείχνει "ιδανικά" σώματα ως πρότυπο επιτυχίας.

■ Διαφωνώ πολύ ■ Διαφωνώ ■ Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ πολύ

Δείγμα αγοριών

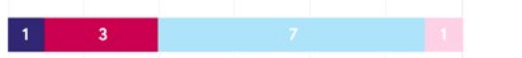
Συνδέει την αξία ενός κοριτσιού με εμφάνιση ή αποδοχή.

Συνδέει την αξία ενός αγοριού με δύναμη, χρήματα ή κυριαρχία.

Πρωθει την ιδέα ότι "πρέπει να γίνεις η καλύτερη εκδοχή του εαυτού σου" μέσα από εξωτερική εικόνα.

Παρουσιάζει τους άντρες ως "θύματα της κοινωνίας".

Παρουσιάζει τις γυναίκες ως "υπερβολικά απαιτητικές".

Λέει ότι "οι σχέσεις είναι παιχνίδι εξουσίας".

Κοροϊδεύει κορίτσια για εμφάνιση ή σεξουαλικότητα.

Κοροϊδεύει αγόρια που δεν είναι "αρκετά αντρίκια".

Δείχνει "ιδανικά" σώματα ως πρότυπο επιτυχίας.

■ Διαφωνώ πολύ ■ Διαφωνώ ■ Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ πολύ

Αντίστοιχα, στα αγόρια φαίνεται να κυριαρχεί περιεχόμενο που συνδέει την αξία ενός αγοριού με δύναμη, χρήματα ή κυριαρχία, αλλά και με την προώθηση της ιδέας ότι «πρέπει να γίνεις η καλύτερη εκδοχή του εαυτού σου με βάση την εξωτερική εικόνα» και όπως και στα κορίτσια, με περιεχόμενο που παρουσιάζει τις γυναίκες ως «υπερβολικά απαιτητικές».

Συνολικά, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι το ψηφιακό περιβάλλον λειτουργεί ως χώρος όπου αναπαράγονται και ενισχύονται έμφυλοι ρόλοι και κοινωνικές προσδοκίες, μέσα από επαναλαμβανόμενα και συχνά κανονικοποιημένα μηνύματα. Παρόλο που οι μορφές πίεσης

διαφοροποιούνται μεταξύ αγοριών και κοριτσιών, και οι δύο ομάδες εκτίθενται σε περιεχόμενο που συμβάλλει στη διαμόρφωση περιοριστικών προτύπων για την ταυτότητα και τη συμπεριφορά τους. Όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή και να θεωρούνται ενδεικτικά.

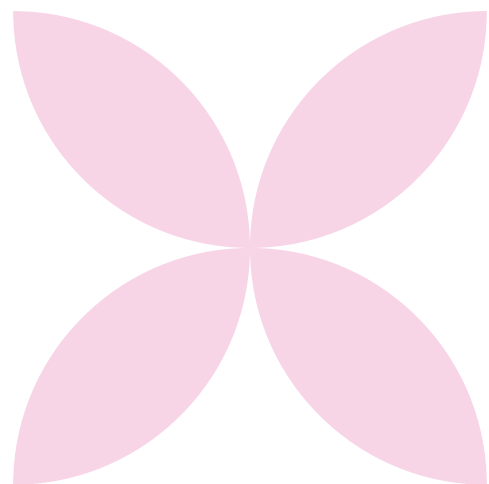
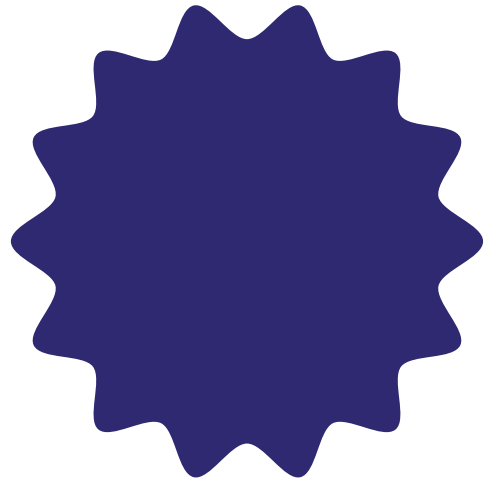
Τα αποτελέσματα για την ερώτηση σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι νέοι τη μεταβολή του αλγοριθμικά προτεινόμενου περιεχομένου δείχνουν πως, στη μεγάλη τους πλειονότητα, **δεν παρατηρούν κάποια ουσιαστική αλλαγή**. Η απάντηση «Δεν έχω παρατηρήσει αλλαγή» συγκεντρώνει με διαφορά τα υψηλότερα ποσοστά και στα δύο φύλα. Αυτό υποδηλώνει ότι για πολλούς/ές εφήβους/ες η σταδιακή μεταβολή του περιεχομένου μπορεί να μην είναι εύκολα ορατή ή να γίνεται αντιληπτή ως κάτι «φυσιολογικό» μέσα στη συνηθισμένη χρήση των πλατφορμών. Παράλληλα, ένα μικρότερο μέρος των συμμετεχόντων θεωρεί ότι το περιεχόμενο γίνεται **πιο ακραίο, πιο ενδιαφέρον ή πιο παρόμοιο μεταξύ του**.

Εμπειρία και αντιδράσεις

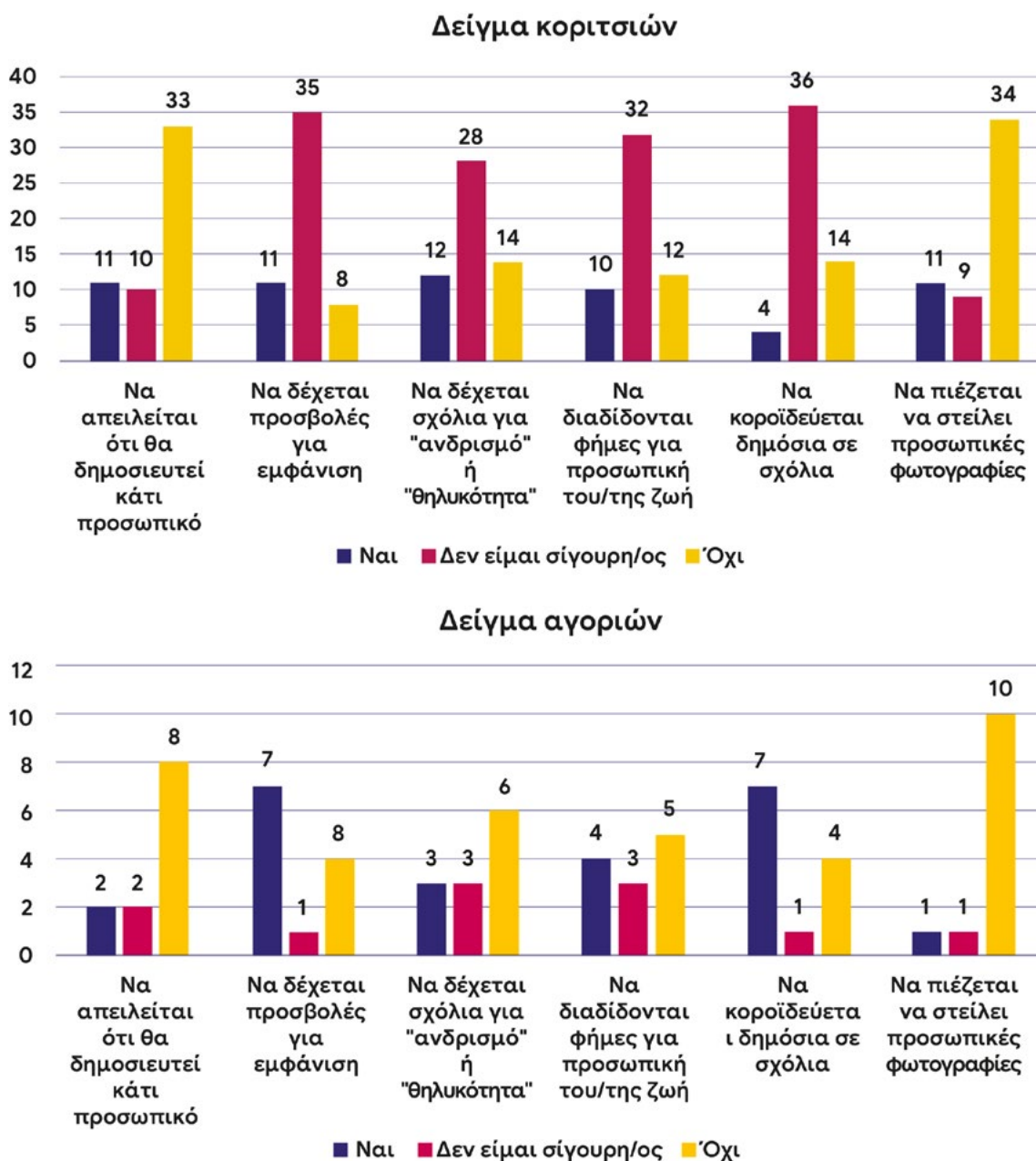
Στην ερώτηση κατά πόσο τους τελευταίους 12 μήνες έχουν υπάρξει **μάρτυρες περιστατικών επιβλαβών ή προβληματικών συμπεριφορών στο διαδίκτυο**, αν και η έκταση και η ορατότητα αυτών των φαινομένων διαφοροποιούνται μεταξύ αγοριών και κοριτσιών, τα δεδομένα δείχνουν ότι η **πλειονότητα των εφήβων δηλώνει πως δεν έχει δει να συμβαίνουν τα συγκεκριμένα περιστατικά**. Ωστόσο, παρατηρούνται δύο σημαντικά μοτίβα:

- Πρώτον, σε ορισμένες κατηγορίες όπως η κοροϊδία σε δημόσια σχόλια και τα σχόλια για την εμφάνιση, καταγράφεται **ένα μικρό αλλά υπαρκτό ποσοστό** που δηλώνει ότι έχει δει τέτοια περιστατικά, υποδεικνύοντας ότι αυτές οι μορφές συμπεριφοράς είναι ορατές, έστω και όχι εκτεταμένες.
- Δεύτερον, στα κορίτσια εμφανίζεται σημαντικά **υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων «δεν είμαι σίγουρη/ος»**, σε σύγκριση με τα αγόρια, τα οποία τείνουν να απαντούν πιο ξεκάθαρα «όχι». Το εύρημα αυτό ενδέχεται να υποδηλώνει **μεγαλύτερη αβεβαιότητα ως προς την αναγνώριση τέτοιων περιστατικών ή πιο σύνθετη ερμηνεία** των ορίων μεταξύ «αστείου», κοινωνικής πίεσης και προβληματικής συμπεριφοράς.

Συνολικά, τα δεδομένα δεν δείχνουν εκτεταμένη έκθεση σε τέτοιου είδους περιστατικά, αλλά αναδεικνύουν την ύπαρξη μιας «γκρίζας ζώνης» στην αναγνώρισή τους, ιδιαίτερα μεταξύ των κοριτσιών.

Διάγραμμα 7: Εμπειρία ως μάρτυρες

Σχετικά με τις **προσωπικές τους εμπειρίες** περιστατικών επιβλαβών ή προβληματικών συμπεριφορών τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πλειονότητα των εφήβων δηλώνει ότι **δεν έχει βιώσει προσωπικά** τις συγκεκριμένες αρνητικές εμπειρίες στο διαδίκτυο, καθώς η απάντηση «Όχι» κυριαρχεί σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες και για τα δύο φύλα. Ωστόσο, καταγράφονται ορισμένες σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τη συχνότητα και το είδος των εμπειριών.

Στο δείγμα των κοριτσιών, παρατηρείται μεγαλύτερη αναφορά εμπειριών, κυρίως σε μορφή **μεμονωμένων περιστατικών** («ναι, μία φορά»).

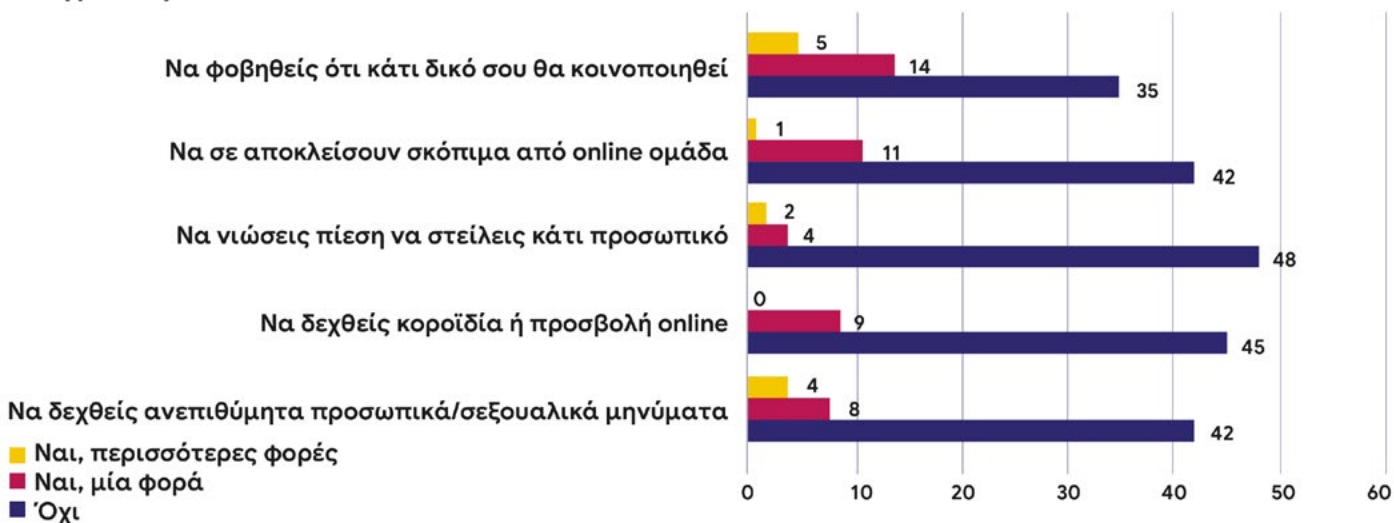
Αυτές αφορούν κυρίως:

- φόβο ότι προσωπικό περιεχόμενο μπορεί να κοινοποιηθεί
- αποκλεισμό από online ομάδες
- κοροϊδία ή προσβολή στο διαδίκτυο
- λήψη ανεπιθύμητων προσωπικών ή σεξουαλικών μηνυμάτων

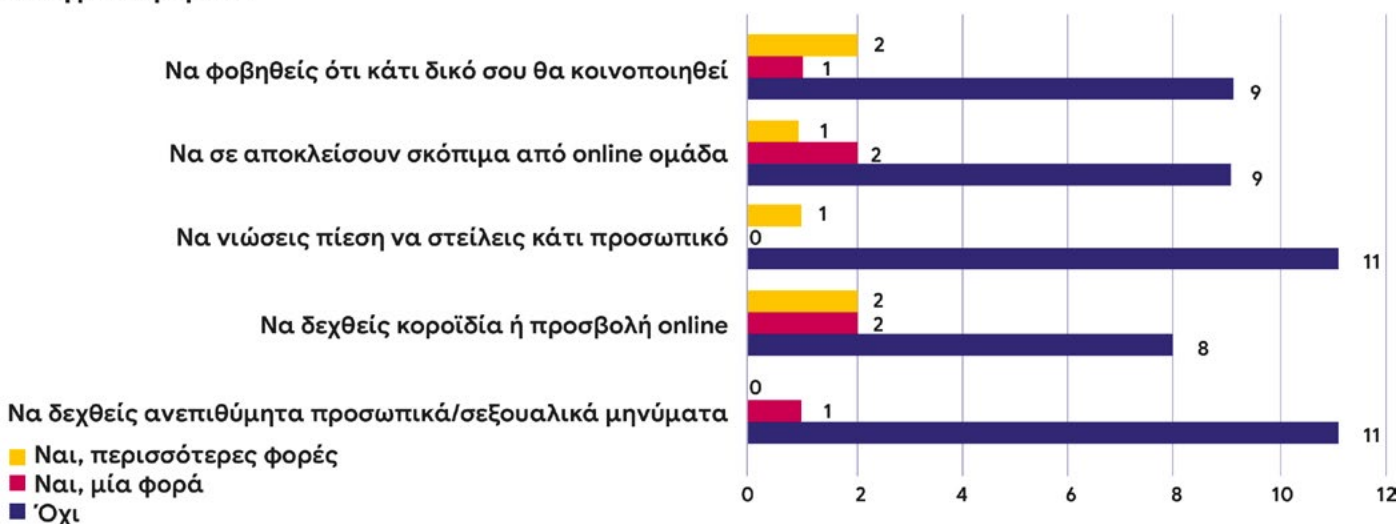
Παρότι τα περισσότερα κορίτσια δηλώνουν ότι δεν έχουν βιώσει τέτοια περιστατικά, η συχνότερη εμφάνιση απαντήσεων «ναι» σε σχέση με τα αγόρια υποδηλώνει ότι αυτές οι εμπειρίες είναι **πιο παρούσες στο δικό τους ψηφιακό περιβάλλον**, έστω και όχι εκτεταμένες.

Διάγραμμα 8: Προσωπικές εμπειρίες

Δείγμα κοριτσιών

Δείγμα αγοριών

Αντίθετα, στο δείγμα των αγοριών, η απάντηση «Όχι» εμφανίζεται ακόμη πιο έντονα, ενώ οι θετικές απαντήσεις («ναι») είναι περιορισμένες και κυρίως μεμονωμένες. Αυτό δείχνει ότι **τα αγόρια δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι δεν έχουν προσωπική εμπειρία τέτοιων περιστατικών**. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι σε ορισμένες κατηγορίες, όπως η πίεση για αποστολή προσωπικού περιεχομένου ή η λήψη ανεπιθύμητων μηνυμάτων, καταγράφονται χαμηλά αλλά υπαρκτά ποσοστά εμπειρίας και στις δύο ομάδες, γεγονός που υποδηλώνει ότι πρόκειται για φαινόμενα που, αν και δεν είναι κυρίαρχα, παραμένουν υπαρκτά στο ψηφιακό περιβάλλον των εφήβων.

Συνολικά, τα δεδομένα δείχνουν ότι οι περισσότερες αρνητικές online εμπειρίες **δεν αποτελούν καθημερινή πραγματικότητα για την πλειονότητα των εφήβων**, αλλά δεν απουσιάζουν. Τα κορίτσια φαίνεται να αναφέρουν αυτές τις εμπειρίες πιο συχνά, κυρίως ως μεμονωμένα περιστατικά, γεγονός που μπορεί να υποδηλώνει μεγαλύτερη έκθεση ή/και μεγαλύτερη αναγνώριση τέτοιων συμπεριφορών. Όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή.

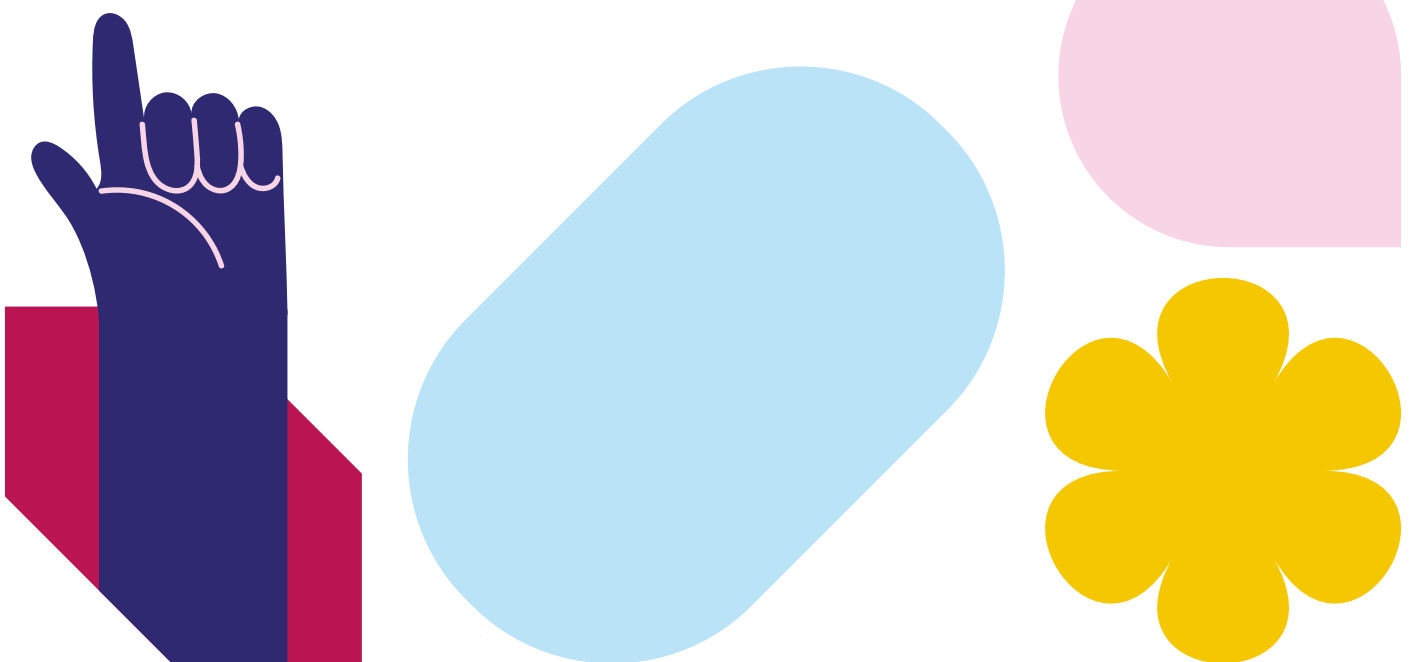

Τα δεδομένα για την **αναζήτηση βοήθειας** αποκαλύπτουν σημαντικές διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Ως προς το πρώτο πρόσωπο εμπιστοσύνης, τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια **στρέφονται πρώτα στον γονέα/κηδεμόνα και μετά σε φίλό/η**.

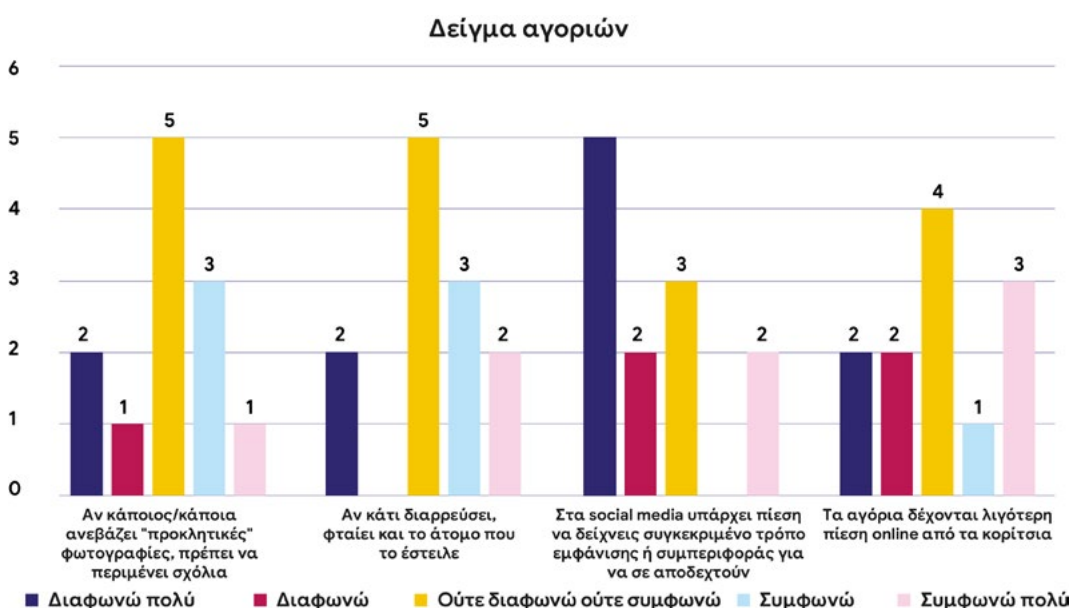
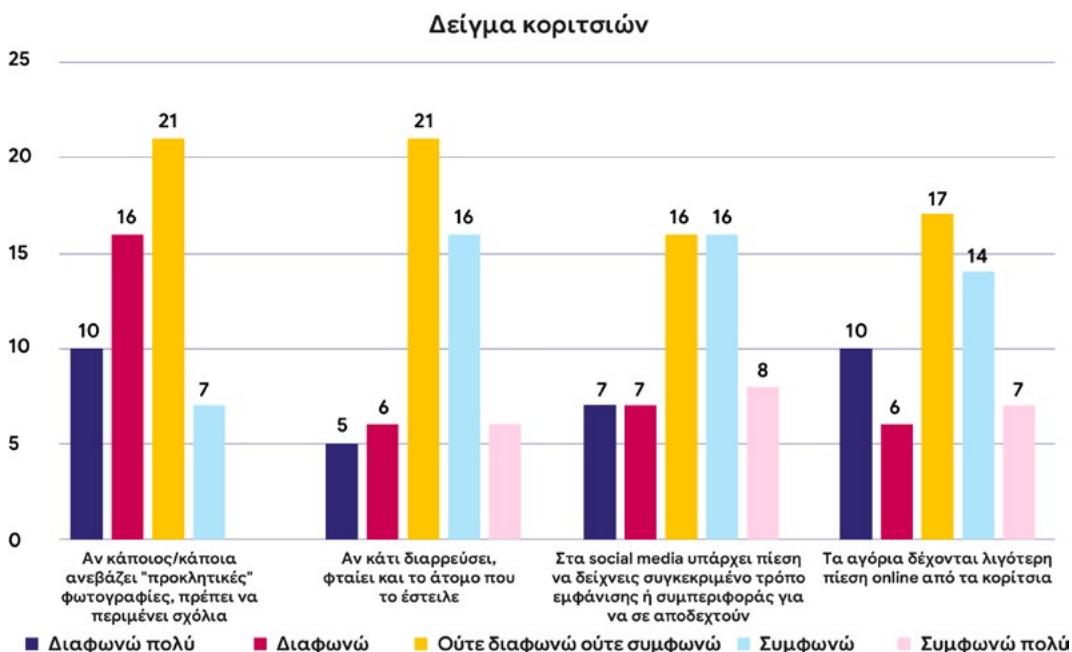
Σημαντική παρατήρηση πως ένας σημαντικός αριθμός κοριτσιών (12 από 54) ανέφεραν πως δεν θα εμπιστεύονταν κανέναν/καμία για να συζητήσουν τέτοια θέματα ή/και να ζητήσουν βοήθεια. Η πλειοψηφία όλων των απαντήσεων (55.8%) δήλωσε πως **νιώθει λίγο ή καθόλου άνετα** να ζητήσει βοήθεια σε περίπτωση αντιμετώπισης περιστατικών επιβλαβών ή προβληματικών συμπεριφορών.

Αντιλήψεις για ευθύνη, πίεση και έμφυλες δυναμικές στο διαδίκτυο

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι έφηβοι και οι έφηβες δεν εκφράζουν ισχυρές ή απόλυτα διαμορφωμένες στάσεις απέναντι σε ζητήματα ευθύνης και συμπεριφορών στο διαδίκτυο, καθώς κυριαρχεί μια **γενικευμένη τάση ουδετερότητας**. Στις περισσότερες δηλώσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων συγκεντρώνεται στην επιλογή «ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», γεγονός που υποδηλώνει αμφισημία, επιφυλακτικότητα ή δυσκολία τοποθέτησης απέναντι σε σύνθετα κοινωνικά ζητήματα, όπως η ευθύνη σε περιπτώσεις διαρροής προσωπικού περιεχομένου ή η ερμηνεία των σχολίων σε «προκλητικές» δημοσιεύσεις.

Διάγραμμα 9: Αντιλήψεις

Παρά τη γενική αυτή ασάφεια, διαφαίνονται ορισμένες διαφοροποιήσεις μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Τα κορίτσια εμφανίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό την τάση να **αναγνωρίζουν την ύπαρξη πίεσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως προς την εμφάνιση και τη συμπεριφορά**, ενώ παράλληλα τείνουν να συμφωνούν περισσότερο με την άποψη ότι η online πίεση δεν κατανέμεται ισότιμα μεταξύ των φύλων. Αντίθετα, **τα αγόρια παρουσιάζουν πιο κατανοητές και λιγότερο ξεκάθαρες στάσεις**, χωρίς να διαμορφώνεται ένα σαφές μοτίβο είτε συμφωνίας είτε διαφωνίας. Όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω

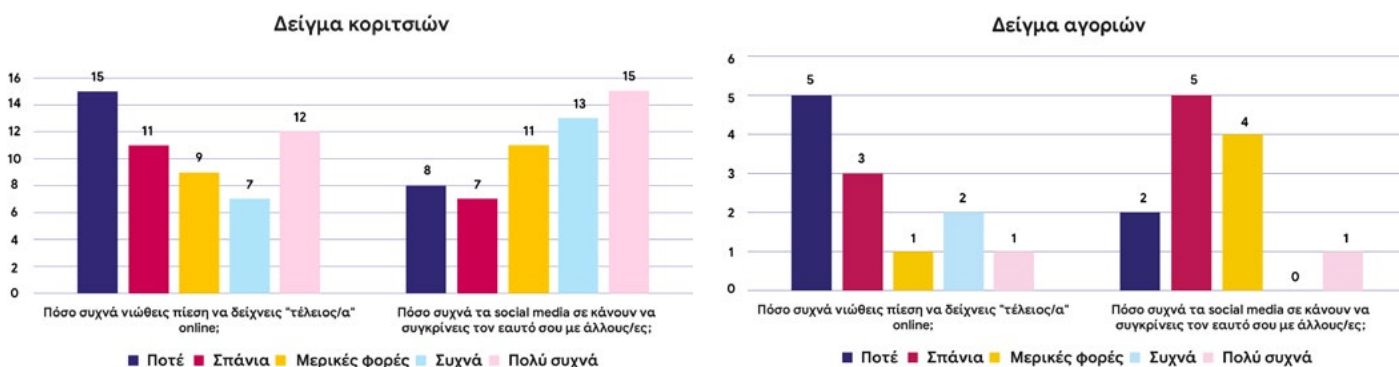
του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή.

Συνολικά, τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι οι αντιλήψεις των εφήβων για ζητήματα ευθύνης και έμφυλων δυναμικών στο διαδίκτυο **βρίσκονται ακόμη υπό διαμόρφωση**. Η κυριαρχία της ουδετερότητας και η έλλειψη έντονων θέσεων δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες/ουσες κινούνται σε μια «γκρίζα ζώνη» κατανόησης, όπου τα όρια μεταξύ αποδοχής, κριτικής και αβεβαιότητας δεν είναι πάντα σαφή.

Πίεση και κοινωνική σύγκριση στα social media

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η εμπειρία της πίεσης και της σύγκρισης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαφοροποιείται αισθητά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών ως προς τη συχνότητα. Στην περίπτωση των κοριτσιών, παρατηρείται μια πιο **κατανεμημένη αλλά και εντονότερη εμπειρία αυτών των φαινομένων**. Αν και ένα σημαντικό ποσοστό δηλώνει ότι δεν νιώθει ποτέ πίεση να δείχνει «τέλεια» online, οι απαντήσεις κατανομούνται σε όλες τις κατηγορίες συχνότητας, με αξιοσημείωτη παρουσία και στις επιλογές «συχνά» και «πολύ συχνά». Η τάση αυτή γίνεται ακόμη **πιο έντονη στο ζήτημα της σύγκρισης με άλλους/ες**, όπου οι περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώνονται στις υψηλότερες κατηγορίες («συχνά» και «πολύ συχνά»), υποδηλώνοντας ότι η κοινωνική σύγκριση αποτελεί μια ιδιαίτερα συχνή εμπειρία για τα κορίτσια.

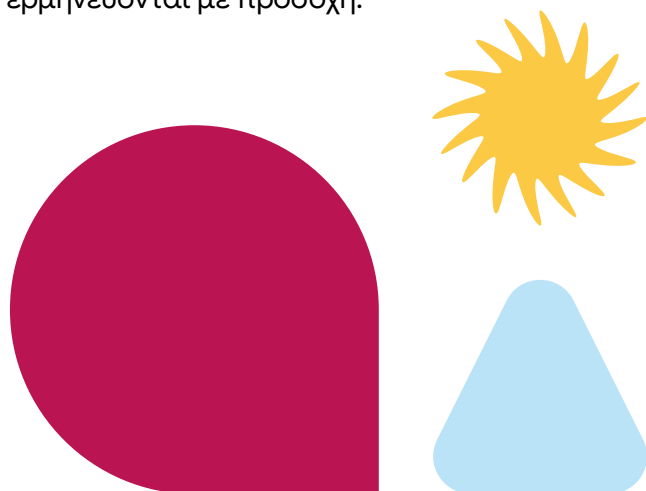
Διάγραμμα 10: Πιέσεις και σύγκριση

Στο δείγμα των αγοριών, οι απαντήσεις συγκεντρώνονται κυρίως στις **χαμηλότερες κατηγορίες συχνότητας** («ποτέ» και «σπάνια»), τόσο ως προς την πίεση για τελειότητα όσο και ως προς τη σύγκριση με άλλους/ες, ενώ οι υψηλότερες κατηγορίες εμφανίζονται πιο περιορισμένα. Αυτό δείχνει ότι τα αγόρια δηλώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι δεν βιώνουν συστηματικά τέτοιου είδους πιέσεις.

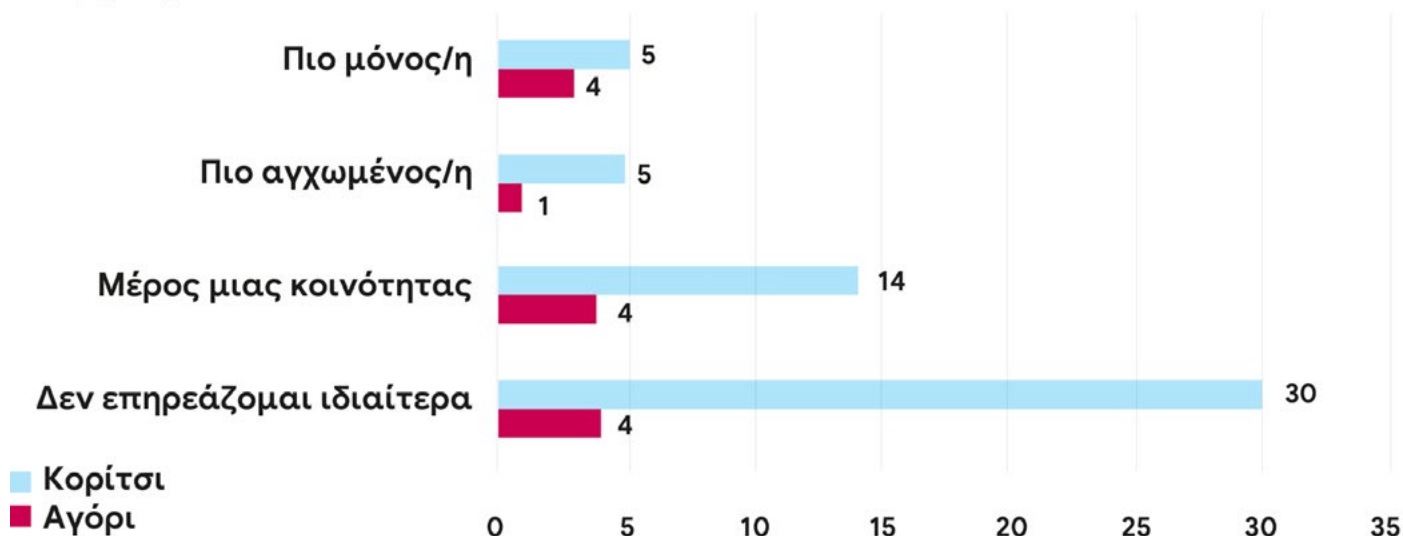
Συνολικά, τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι η πίεση για συγκεκριμένη εικόνα και η τάση κοινωνικής σύγκρισης είναι παρούσες και στα δύο φύλα, αλλά φαίνεται να καταγράφονται πιο συχνά και με μεγαλύτερη ένταση στο δείγμα των κοριτσιών. Ωστόσο, όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω του σημαντικά μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή και να θεωρούνται ενδεικτικά και όχι πλήρως συγκρίσιμα με εκείνα των κοριτσιών.

Τα αποτελέσματα σχετικά με την επιρροή των social media δείχνουν ότι η πλειονότητα των εφήβων, και ιδιαίτερα των κοριτσιών, δηλώνει ότι **δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα** από τα social media. Παράλληλα, ένα σημαντικό μέρος, κυρίως κορίτσια (14) αλλά και αγόρια (4), αναφέρει ότι νιώθει **μέρος μιας κοινότητας**, υποδηλώνοντας μια θετική διάσταση της χρήσης τους. Οι αρνητικές επιδράσεις εμφανίζονται σε μικρότερα ποσοστά: λίγοι/ες δηλώνουν ότι νιώθουν **πιο αγχωμένοι/ες ή πιο μόνοι/ες**, με τα κορίτσια να καταγράφουν ελαφρώς υψηλότερες τιμές. Ωστόσο, λόγω του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, οι συγκρίσεις θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή.

Διάγραμμα 11: Επιρροή των social media

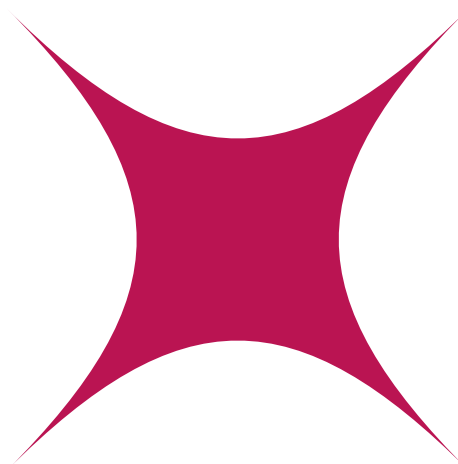
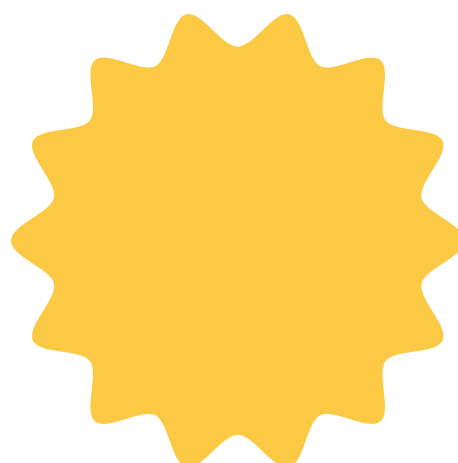
Επιρροή των social media

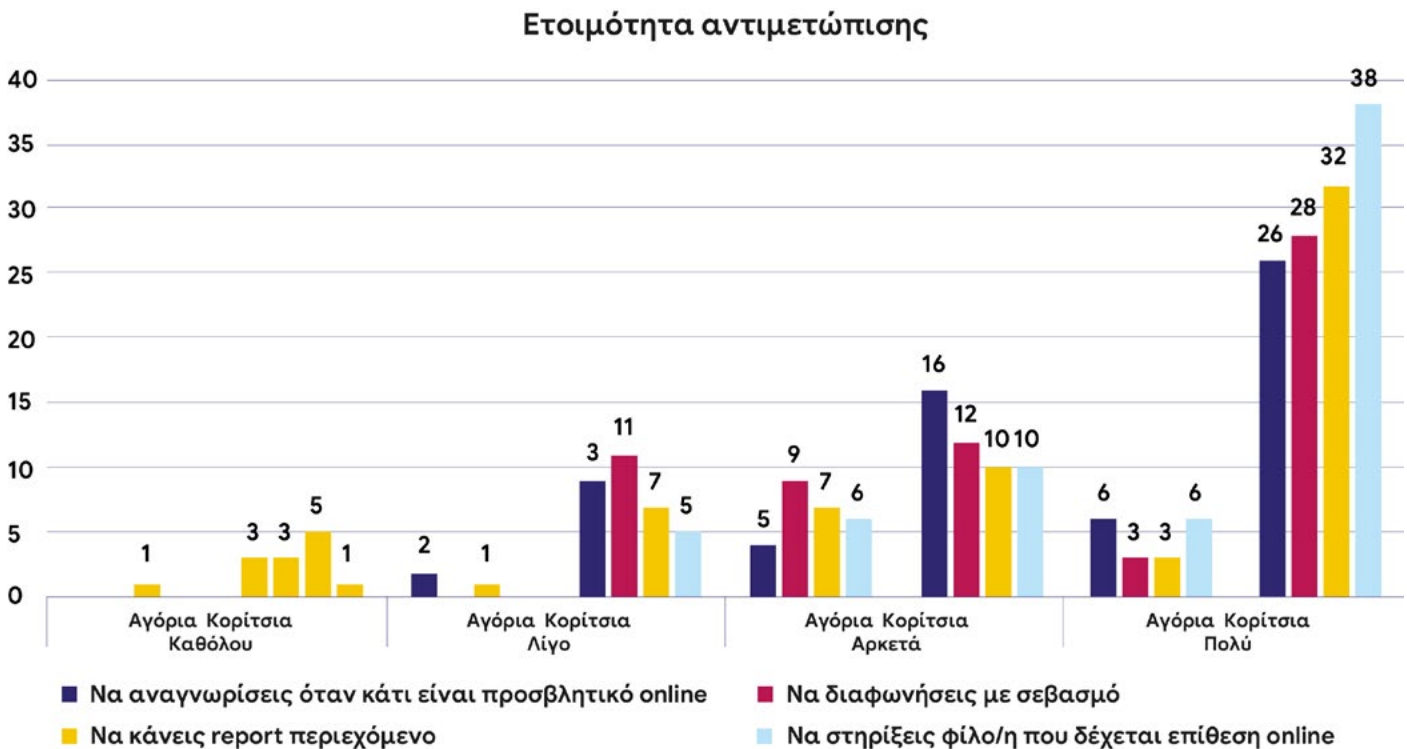
Ετοιμότητα αντιμετώπισης αρνητικών συμπεριφορών online

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι έφηβοι/ες εμφανίζουν σε γενικές γραμμές **μέτριο έως υψηλό επίπεδο αυτοπεποίθησης** ως προς την ικανότητά τους να διαχειρίζονται αρνητικές ή επιθετικές συμπεριφορές στο διαδίκτυο, με τα κορίτσια να δηλώνουν πιο συχνά υψηλότερα επίπεδα ετοιμότητας. Συγκεκριμένα, στα κορίτσια παρατηρείται ισχυρή συγκέντρωση απαντήσεων στις κατηγορίες «αρκετά» και κυρίως «πολύ» σε όλες τις δεξιότητες, όπως η αναγνώριση προσβλητικού περιεχομένου, η διαφωνία με σεβασμό, η αναφορά (report) περιεχομένου και η υποστήριξη φίλου/ης. Αυτό υποδηλώνει ότι τα κορίτσια αισθάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό ικανά να αναγνωρίσουν και να αντιδράσουν σε προβληματικές καταστάσεις online.

Τα αγόρια εμφανίζουν πιο κατανεμημένες απαντήσεις, με μεγαλύτερη παρουσία στις κατηγορίες «αρκετά» και λιγότερες στην κατηγορία «πολύ». Συνολικά, τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι οι **έφηβοι/ες αισθάνονται σε έναν βαθμό εξοπλισμένοι/ες για να αντιμετωπίσουν αρνητικές online συμπεριφορές**. Ωστόσο, όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή και να θεωρούνται ενδεικτικά.

Διάγραμμα 12: Ετοιμότητα αντιμετώπισης

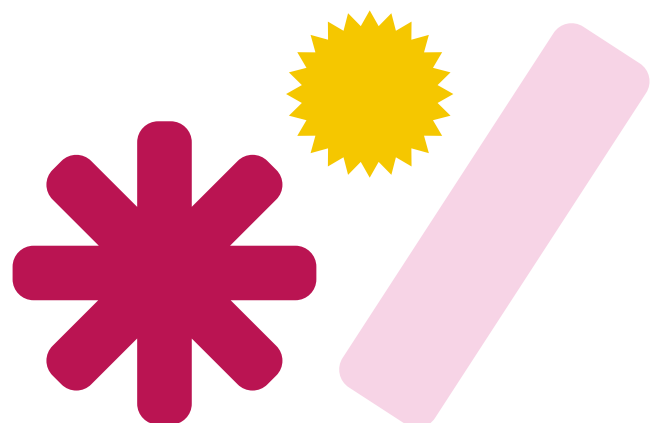

Ανάγκες και ενδιαφέροντα για περαιτέρω ενημέρωση

Τα αποτελέσματα αποτυπώνουν τα θέματα στα οποία οι έφηβοι/ες θα ήθελαν να εμβαθύνουν περισσότερο, με τη δυνατότητα επιλογής έως και τεσσάρων απαντήσεων ανά άτομο. Αυτό σημαίνει ότι οι τιμές δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες, αλλά αντανακλούν **πολλαπλές προτεραιότητες και ενδιαφέροντα** για κάθε συμμετέχοντα/ουσα.

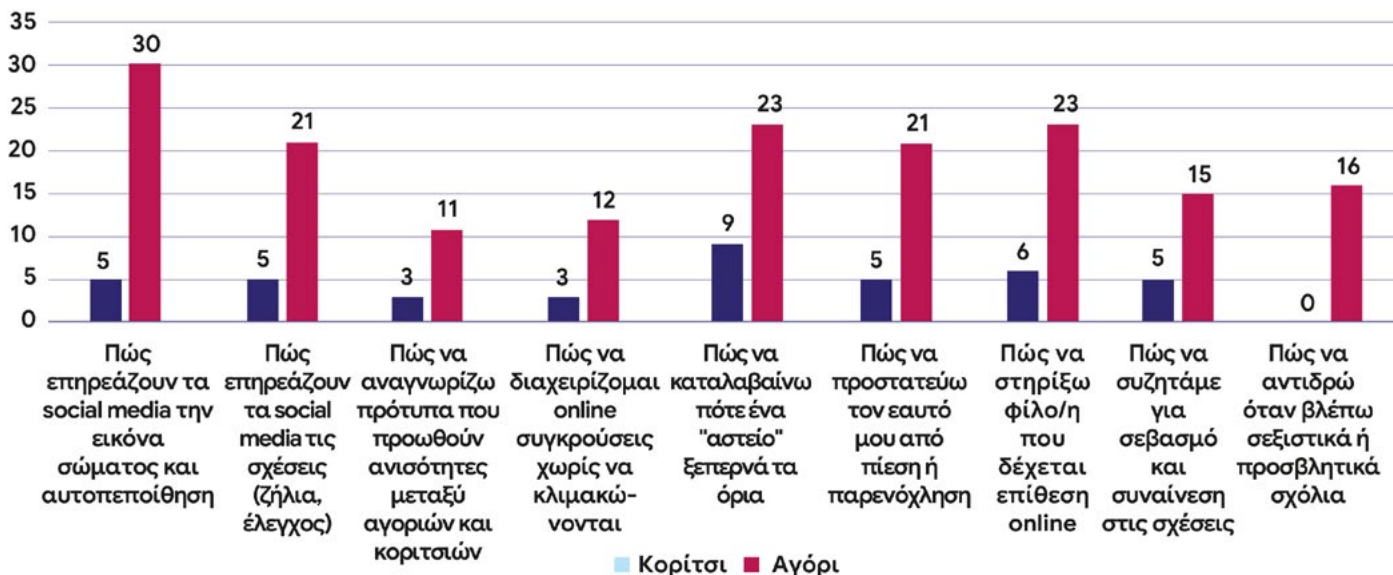
Συνολικά, παρατηρείται ότι τα κορίτσια επιλέγουν σε μεγαλύτερο βαθμό σχεδόν όλες τις θεματικές, γεγονός που υποδηλώνει ευρύτερο ή πιο έντονο ενδιαφέρον για κατανόηση και διαχείριση ζητημάτων που σχετίζονται με τα social media και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Ιδιαίτερα υψηλό ενδιαφέρον καταγράφεται σε θέματα όπως η **επίδραση των social media στην εικόνα σώματος και την αυτοπεποίθηση**, η **κατανόηση των ορίων στα «αστεία»**, καθώς και η **υποστήριξη φίλων που δέχονται online επίθεση**. Παράλληλα, σημαντικό ποσοστό κοριτσιών δηλώνει ότι θα ήθελε να μάθει περισσότερο για το **πώς να προστατεύει τον εαυτό του από πίεση ή παρενόχληση**, καθώς και για το **πώς τα social media επηρεάζουν τις σχέσεις**.

Στα αγόρια, αν και οι απόλυτοι αριθμοί είναι χαμηλότεροι (κάτι που συνδέεται και με το μικρότερο μέγεθος δείγματος), διαφαίνεται επίσης ενδιαφέρον σε συγκεκριμένα θέματα, κυρίως γύρω από την κατανόηση των ορίων (π.χ. πότε ένα «αστείο» ξεπερνά τα όρια), την υποστήριξη φίλων και την επίδραση των social media στην αυτοεικόνα.

Διάγραμμα 12: Ανάγκες και ενδιαφέροντα για ενημέρωση

Ποιο από τα παρακάτω σε αφορά περισσότερο και θα ήθελες να ξέρεις καλύτερα;

Συνολικά, τα δεδομένα δείχνουν ότι οι έφηβοι/ες δεν εστιάζουν σε ένα μόνο ζήτημα, αλλά αναγνωρίζουν πολλαπλές ανάγκες για ενημέρωση, με ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα που σχετίζονται με την καθημερινή ψηφιακή αλληλεπίδραση, τα όρια στη συμπεριφορά και την προστασία από αρνητικές εμπειρίες. Όπως και στα προηγούμενα ευρήματα, λόγω του μικρότερου μεγέθους δείγματος των αγοριών, τα αποτελέσματα για την ομάδα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή.

Συμπεράσματα ποσοτικής έρευνας

Συνολικά, τα ευρήματα της ποσοτικής έρευνας δείχνουν ότι τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν σταθερό και σημαντικό μέρος της καθημερινότητας των εφήβων που συμμετείχαν στην έρευνα. Η χρήση τους συνδέεται κυρίως με την **ενημέρωση**, την **επικοινωνία**, την **κοινωνική επαφή**, την **ψυχαγωγία** και την **αντιμετώπιση της βαρεμάρας**. Παράλληλα, προκύπτει ότι η ψηφιακή εμπειρία των εφήβων δεν είναι ενιαία: ενώ πλατφόρμες όπως το Instagram και το TikTok χρησιμοποιούνται συχνά και από τα δύο φύλα, άλλες πρακτικές, όπως το gaming και η χρήση Discord, εμφανίζονται εντονότερα στο δείγμα των αγοριών.

Η έρευνα αναδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες **έρχονται σε επαφή με περιεχόμενο που αναπαράγει έμφυλα**

στερεότυπα και κοινωνικές προσδοκίες.

Τα δεδομένα δείχνουν διαφοροποιήσεις στο είδος του περιεχομένου που εμφανίζεται στα feeds: στα **κορίτσια** καταγράφεται συχνότερη έκθεση σε περιεχόμενο που συνδέεται με **εμφάνιση, σώμα, αποδοχή και lifestyle**, ενώ στα **αγόρια** εμφανίζεται εντονότερα περιεχόμενο σχετικό με **gaming, ψυχαγωγία και πρότυπα δύναμης ή επιτυχίας**. Παρά τις διαφοροποιήσεις αυτές, και οι δύο ομάδες εκτίθενται σε μηνύματα που μπορούν να ενισχύουν περιοριστικές αντιλήψεις για το φύλο, την εικόνα και τη συμπεριφορά.

Ένα σημαντικό εύρημα είναι ότι οι έφηβοι και έφηβες **αναγνωρίζουν σε κάποιο βαθμό την ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων, αλλά οι στάσεις τους δεν είναι πάντα πλήρως διαμορφωμένες**. Σε αρκετά ζητήματα, ιδιαίτερα σε όσα αφορούν την **ευθύνη**, τα **όρια του χιούμορ**, τη **διαρροή προσωπικού περιεχομένου** και την **πίεση στα social media, καταγράφεται ουδετερότητα ή αβεβαιότητα**. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει μια «γκρίζα ζώνη» στην κατανόηση του πότε μια συμπεριφορά είναι απλώς αστείο, πότε ασκεί πίεση και πότε γίνεται προσβλητική ή επιβλαβής.

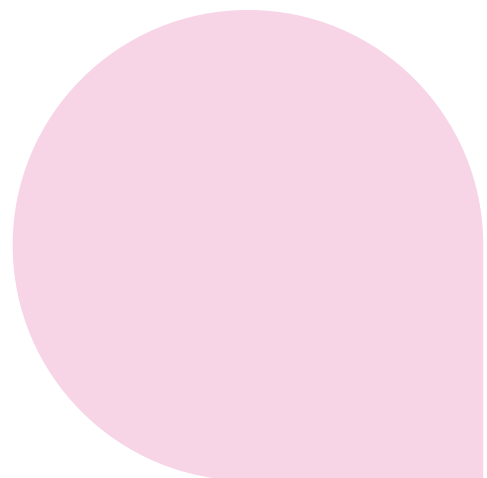
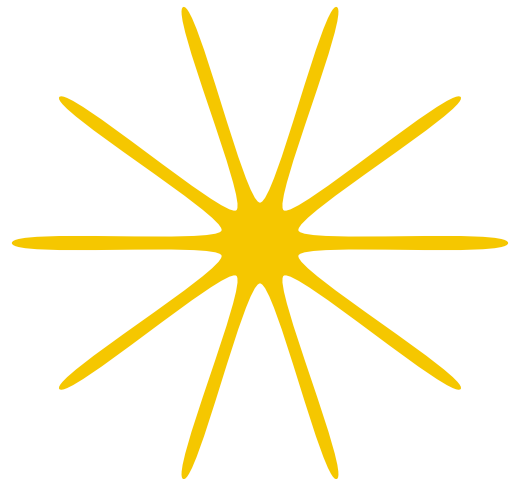
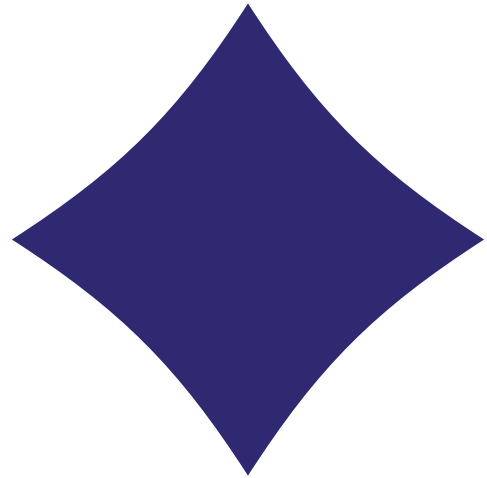
Τα δεδομένα δεν δείχνουν ότι οι αρνητικές online εμπειρίες αποτελούν κυρίαρχη καθημερινή πραγματικότητα για την πλειονότητα των συμμετεχόντων/ουσών. Ωστόσο, τέτοιες εμπειρίες **δεν απουσιάζουν**. Καταγράφονται

χαμηλά αλλά υπαρκτά ποσοστά προσωπικών εμπειριών ή παρατήρησης περιστατικών όπως κοροϊδία, προσβολές, αποκλεισμός από ομάδες, πίεση για προσωπικό περιεχόμενο ή ανεπιθύμητα μηνύματα. Παράλληλα, το **υψηλό ποσοστό εφήβων που δηλώνει ότι νιώθει λίγο ή καθόλου άνετα** να ζητήσει βοήθεια δείχνει ότι η αναγνώριση ενός προβλήματος δεν συνοδεύεται πάντα από σιγουριά ως προς την αναζήτηση υποστήριξης.

Η **πίεση για κοινωνική σύγκριση** εμφανίζονται ως ιδιαίτερα σημαντικές διαστάσεις της ψηφιακής εμπειρίας, **κυρίως στο δείγμα των κοριτσιών**, όπου η σύγκριση με άλλους και άλλες εμφανίζεται συχνότερη. Την ίδια στιγμή, η **πλειονότητα των εφήβων** δηλώνει ότι **δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα από τα social media**, ενώ ένα μέρος αναφέρει ότι **νιώθει μέλος μιας κοινότητας**. Αυτό δείχνει ότι η επίδραση των social media δεν είναι μονοδιάστατη: μπορούν να λειτουργούν ταυτόχρονα ως χώρος σύνδεσης, ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, αλλά και ως χώρος πίεσης, σύγκρισης και αναπαραγωγής στερεοτύπων.

Τέλος, τα ευρήματα για την **ετοιμότητα αντιμετώπισης** και τις **ανάγκες περαιτέρω ενημέρωσης** δείχνουν ότι οι έφηβοι και έφηβες **αισθάνονται σε έναν βαθμό ικανοί και ικανές** να αναγνωρίσουν και να διαχειριστούν αρνητικές online συμπεριφορές, αλλά εξακολουθούν να ζητούν περισσότερη καθοδήγηση σε πρακτικά και καθημερινά ζητήματα. Ιδιαίτερη ανάγκη φαίνεται να υπάρχει γύρω από την **κατανόηση των ορίων στα «αστεία»**, την επίδραση των social media στην αυτοεικόνα και τις σχέσεις, την **προστασία από πίεση ή παρενόχληση** και την **υποστήριξη φίλων/φίλων** που δέχονται online επίθεση.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανισορροπία του δείγματος ως προς το φύλο, τα ευρήματα δεν μπορούν να γενικευτούν στο σύνολο των εφήβων. Παρόλα αυτά, προσφέρουν χρήσιμες ενδείξεις για το πώς οι έφηβοι και έφηβες αντιλαμβάνονται, βιώνουν και διαχειρίζονται το ψηφιακό τους περιβάλλον. **Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι η παρέμβαση δεν θα πρέπει να περιοριστεί μόνο στην προστασία από επιβλαβές περιεχόμενο, αλλά να εστιάσει και στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης, της αναγνώρισης έμφυλων στερεοτύπων, της ψηφιακής ανθεκτικότητας και της ικανότητας αναζήτησης βοήθειας.**

Αποτελέσματα

ποιοτικής

έρευνας με

γονείς και

εκπαιδευτικούς

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κύρια ευρήματα από την ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε με γονείς και εκπαιδευτικούς εφήβων ηλικίας 13-18 ετών.

Η έρευνα υλοποιήθηκε μέσω τριών διαδικτυακών ομάδων εστίασης, με στόχο να διερευνηθεί πώς οι ενήλικες που βρίσκονται κοντά στους/στις εφήβους/ες αντιλαμβάνονται τον ρόλο των social media στην καθημερινότητά τους, ποια είδη διαδικτυακού περιεχομένου θεωρούν πιο επιδραστικά ή προβληματικά, και πώς ερμηνεύουν τις έμφυλες διαστάσεις της online εμπειρίας.

Ταυτότητα έρευνας:

Μέθοδος: 3 ομάδες εστίασης (διαδικτυακά)

Περίοδος συλλογής δεδομένων:

10-19 Μαρτίου 2026

Δείγμα: 10 άτομα (9 γυναίκες, 1 άνδρας)

Προφίλ: 8 Γονείς εφήβων 13-18 ετών,

4 Εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2 άτομα με διπλό ρόλο).

Χώρα διαμονής: Κύπρος

Τα social media ως υποχρεωτικός κοινωνικός χώρος και όχι ως προαιρετικό εργαλείο

Το ισχυρότερο διαθεματικό εύρημα είναι ότι οι ενήλικες βλέπουν τη χρήση των social media από τις έφηβες και τους εφήβους ως **κοινωνικά υποχρεωτική**. Περιέγραψαν επανειλημμένα ως «**εθιστική**», «**σχέση εξάρτησης**», «**καταναγκαστική**» και **αναγκαία** για να μη μείνει το παιδί εκτός. Οι έφηβοι και έφηβες δεν παρουσιάζονται ως άτομα που επιλέγουν ελεύθερα τις πλατφόρμες επειδή τις απολαμβάνουν, αλλά ως άτομα που νιώθουν ότι **πρέπει να παραμείνουν παρόντα για να μη γίνουν κοινωνικά αόρατα**. Η online παρουσία συνδέθηκε άμεσα με το **ανήκειν**, τη **θέση στην ομάδα συνομηλίκων** και τον **φόβο αποκλεισμού**.

Αυτό που αναδύεται εδώ είναι ένα διπλό αδιέξοδο.

Από τη μία, τα social media περιγράφονται ως **εξαντλητικά**, και πολλές φορές **δυσάρεστα**. Από την άλλη, η αποχώρηση από αυτά έχει άλλο κόστος: την **κοινωνική απομόνωση**.

Μια μητέρα περιέγραψε τη σχέση του γιου της ως “love-hate”, όπου τα social media είναι ταυτόχρονα το βασικό κανάλι σύνδεσης και κάτι από το οποίο θέλει να ξεφύγει αλλά δεν μπορεί.

Μια άλλη μητέρα περιέγραψε ότι η κόρη της ένωσε «ελεύθερη» όταν έσβησε το TikTok, αλλά αρχικά το χρειαζόταν επειδή «όλες οι φίλες ήταν μέσα». Αυτές οι μαρτυρίες δείχνουν ότι οι έφηβοι μπορεί ήδη να αισθάνονται αμφιθυμία απέναντι στις πλατφόρμες, αλλά η αμφιθυμία δεν μετατρέπεται σε αποχώρηση, επειδή το **κοινωνικό κόστος της μη συμμετοχής είναι υψηλό**.

«Νιώθω ότι είναι ένα love-hate relationship... να είναι ο μοναδικός τρόπος που μπορεί να επικοινωνήσει με τους φίλους του... να θέλει να το απομακρύνει αλλά μην μπορεί.»
Μητέρα 14χρονου

«Αυτή η σχέση είναι καταναγκαστική... δεν μπορούν να μείνουν εκτός.»
Μητέρα 16χρονης

Υπάρχει επίσης και μια διακριτική, γενεακή διάσταση σε αυτό το θέμα. Αρκετοί ενήλικες συνέκριναν τη δική τους εφηβεία με τη σημερινή και κατέληξαν ότι η εφηβεία είναι σήμερα πιο δύσκολη, δημόσια, διαρκώς ενεργή και καταγεγραμμένη. Το κοινωνικό πεδίο της εφηβείας δεν τελειώνει μετά το σχολείο. Αυτό βοηθά να εξηγηθεί και γιατί οι γονικοί περιορισμοί προκαλούν τόσο έντονες αντιδράσεις. Όπως ανέφεραν, **ο περιορισμός πρόσβασης βιώνεται από τα νέα άτομα όχι μόνο ως απώλεια διασκέδασης, αλλά και ως απώλεια κοινωνικής παρουσίας**.

Το θέμα αυτό απαντά άμεσα στο ερευνητικό ερώτημα για το πώς ερμηνεύουν οι ενήλικες το ψηφιακό περιβάλλον των εφήβων. Δεν το βλέπουν ως προαιρετική κατανάλωση περιεχομένου, αλλά ως σχεδόν **υποχρεωτικό κοινωνικό περιβάλλον**. Συνεπώς, κάθε παρέμβαση που προσπαθεί να μειώσει την χρήση του κινητού είναι πολύ πιθανό να αποτύχει, γιατί παρερμηνεύει την κοινωνική λειτουργία των πλατφορμών. Οι έφηβες και έφηβοι δεν είναι online μόνο για ευχαρίστηση αλλά και γιατί έτσι, **παραμένουν αναγνωρίσιμες/οι και παρούσες/όντες μέσα στην ομάδα τους**.

Αλγοριθμική εμπύθιση, παθητική κατανάλωση και αποδυνάμωση της κριτικής σκέψης

Ένα δεύτερο βασικό θέμα είναι η αντιλαμβανόμενη **απουσία κριτικής διαμεσολάβησης ανάμεσα στο περιεχόμενο**

και στην ερμηνεία του από τους εφήβους και τις έφηβες. Οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες περιέγραψαν επανειλημμένα τα νέα άτομα ως αποδέκτες μεγάλου όγκου περιεχομένου «αφιλτράριστα», που κάνουν ασταμάτητο scroll και δεν διαθέτουν ακόμη την ωριμότητα ή την κριτική σκέψη ώστε να αξιολογήσουν την αλήθεια, το κίνητρο, τη χειραγώγηση ή τη σκηνοθεσία. Τα social media επομένως δεν παρουσιάζονται μόνο ως εθιστικά, αλλά και ως γνωσιακά επικίνδυνα.

Ιδιαίτερη σημασία είχε η συμβολή ενός συμμετέχοντα που διέκρινε ανάμεσα στην ενεργητική και την παθητική εμπλοκή στις πλατφόρμες. Η παθητική κατανάλωση, σύμφωνα με αυτόν, είναι πιο επικίνδυνη γιατί το έφηβο άτομο γίνεται δέκτης μηνυμάτων χωρίς αναστοχασμό. Αυτή η διάκριση είναι αναλυτικά πολύ χρήσιμη: η ανησυχία δεν αφορά μόνο τον χρόνο οθόνης, αλλά έναν τρόπο λήψης περιεχομένου χωρίς επεξεργασία. Οι ενήλικες ανησυχούν ότι οι έφηβοι και έφηβες καταναλώνουν **συναισθηματικά φορτισμένο, οπτικά ελκυστικό ή αλγοριθμικά βελτιστοποιημένο περιεχόμενο** χωρίς να αναρωτιούνται αν είναι αληθινό, αντιπροσωπευτικό, σκηνοθετημένο ή χειριστικό. Σε αυτό εντάχθηκαν και φόβοι για **AI-παραγόμενες πραγματικότητες, παραπλανητικές αισθητικές των influencers και ψευδείς ή ημι-ψευδείς αναπαραστάσεις της ζωής.**

Οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες συνέδεσαν επίσης αυτή την παθητική λήψη με τον μιμητισμό. Οι τάσεις περιγράφηκαν ως κάτι που αντιγράφεται χωρίς κατανόηση, είτε πρόκειται για μόδα, για συμπεριφορές, για επικίνδυνα challenges ή για καθημερινές πρακτικές μέσα στο σχολείο. Αρκετές τοποθετήσεις δείχνουν ότι οι ενήλικες δεν βλέπουν τα νέα άτομα απλώς ως επηρεαζόμενα από το περιεχόμενο, αλλά ως **άτομα που πολύ γρήγορα μεταφέρουν online ερεθίσματα σε offline συμπεριφορές.** Οι τάσεις μεταναστεύουν μέσα στη σχολική ζωή, στην εμφάνιση και στις αλληλεπιδράσεις των συνομηλίκων. Το θέμα αυτό δείχνει ότι οι ενήλικες δεν βιώνουν το πρόβλημα μόνο ως ζήτημα έκθεσης σε περιεχόμενο, αλλά και ως ζήτημα γνωσιακής ευαλωτότητας σε μια οικονομία προσοχής υψηλής ταχύτητας. Οι έφηβοι και έφηβες περιγράφονται ως άτομα **χωρίς επαρκή ερμηνευτική απόσταση.** Αυτό εξηγεί και γιατί οι ενήλικες επιστρέφουν διαρκώς στην ανάγκη

για «κριτική σκέψη» σχεδόν ως μηχανισμό προστασίας.

Το φύλο είναι παρόν, αλλά συχνά απορροφάται μέσα σε ευρύτερες ανησυχίες για την online κουλτούρα

Ένα σημαντικό αναλυτικό εύρημα είναι ότι οι ενήλικες αναγνώρισαν έμφυλα ζητήματα, αλλά συχνά **δεν τα απομόνωσαν ως διακριτή κατηγορία.** Αντίθετα, τα ενέταξαν μέσα σε ευρύτερες ανησυχίες για μια προβληματική online κουλτούρα: πορνογραφία, βία, ρατσιστικό και σεξιστικό περιεχόμενο, επιφανειακότητα, τάσεις, χειριστικούς influencers και σκληρότητα μεταξύ συνομηλίκων. Αυτό απαντά εν μέρει και στο ερώτημα αν οι ενήλικες αναγνωρίζουν έμφυλες διαστάσεις ή τις βλέπουν ως γενικές προκλήσεις. Η απάντηση είναι: και τα δύο. Αναγνωρίζουν το φύλο, αλλά συχνά μέσα από συγκεκριμένες εκδηλώσεις και όχι ως οργανωτική αναλυτική κατηγορία.

Όταν οι ενήλικες μίλησαν πιο άμεσα για το φύλο, αναφέρθηκαν σε επίμονα στερεότυπα: **τα κορίτσια αναμένεται να είναι όμορφα, αδύνατα, περιποιημένα και να επιτελούν ορατά τη θηλυκότητα · τα αγόρια εξακολουθούν να συνδέονται με τη δύναμη, την εξυπνάδα και ορισμένες μορφές αρρενωπότητας.**

Υπήρξε έντονη ανησυχία για τις πιέσεις που δέχονται τα κορίτσια σε σχέση με την **εμφάνιση, τη διαίτα, τις αισθητικές παρεμβάσεις, και τη διαρκή προβολή του εαυτού.**

Υπήρξαν επίσης αναφορές σε αγόρια που καταναλώνουν περιεχόμενο γύρω από το **σώμα, το fitness και πιο «σκληρές» εκδοχές της αρρενωπότητας,** αν και αυτές οι αναφορές ήταν **λιγότερο ανεπτυγμένες από τις σχετικές με την εμφάνιση των κοριτσιών.**

«Α, κυρία, είδες τις βλεφαρίδες αυτής, τις έκανα και εγώ"... "άρχισα διαίτα" μου λέει και είναι 13 χρονών.»

Εκπαιδευτικός Γυμνασίου

Τα αγόρια και τα κορίτσια φαίνεται να ακολουθούν διαφορετικές ψηφιακές διαδρομές

Παρόλο που οι ενήλικες δεν μιλούσαν πάντα για το φύλο με αναλυτικούς όρους, άφησαν να φανεί ότι αγόρια και κορίτσια έλκονται από

διαφορετικά οικοσυστήματα περιεχομένου. **Τα κορίτσια συνδέθηκαν συχνότερα με ομορφιά, εμφάνιση, αδυνάτισμα, και αυτοπροβολή.** Τα αγόρια συσχετίστηκαν περισσότερο με περιεχόμενο σχετικό με την **ανάδειξη της αρρενωπότητάς τους, σωματικά και επιδοσιακά ιδεώδη** και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με πιο **απορριπτική στάση απέναντι στα ζητήματα ισότητας** (αναφορές στον Andrew Tate). Υπήρξε επίσης ρητή αναφορά ότι οι αλγόριθμοι πιθανόν να σπρώχνουν τους εφήβους σε διαφορετικές ροές περιεχομένου ανάλογα με το φύλο.

Η αναφορά στον Andrew Tate και στην ανδρόσφαιρα (manosphere) είναι σημαντική, ακόμη και όταν κάποιος τη χαρακτήρισε ως επιρροή που έχει ίσως κάπως ξεθυμάνει ή γίνει “cringe”. Το ζήτημα δεν είναι αν ένας συγκεκριμένος influencer παραμένει κυρίαρχος, αλλά ότι οι ενήλικες αναγνωρίζουν ένα είδος περιεχομένου που συσκευάζει την αρρενωπότητα ως πρόκληση, κυριαρχία ή backlash. Την ίδια στιγμή, το influencer περιβάλλον των κοριτσιών περιγράφεται λιγότερο ως ιδεολογικό και περισσότερο μέσα από το σώμα: beauty routines, δίαιτες, βλεφαρίδες, νύχια, αισθητική πίεση. Αυτή η ασυμμετρία έχει σημασία καθώς δείχνει ότι οι ενήλικες τείνουν να βλέπουν τον αντίκτυπο στα κορίτσια κυρίως μέσα από την εικόνα σώματος, ενώ στα αγόρια κυρίως μέσα από τις ιδέες ή τις στάσεις. Και στις δύο περιπτώσεις όμως, το βαθύτερο ζήτημα είναι η έμφυλη κοινωνικοποίηση.

Η κανονικοποίηση του σεξουαλικοποιημένου, βίαιου, εξευτελιστικού και πορνογραφικού περιεχομένου

Ένα ακόμη ιδιαίτερα ισχυρό θέμα είναι η **κανονικοποίηση περιεχομένου όπως η πορνογραφία, σεξουαλικοποιημένο υλικό, βιντεοσκοπημένες συγκρούσεις, δημόσιος εξευτελισμός και μη συναινετική κυκλοφορία εικόνων.** Οι ενήλικες δεν μίλησαν για αυτά ως σπάνια περιστατικά, αλλά ως μέρος του περιβάλλοντος που καλούνται οι έφηβοι και έφηβες να διαχειριστούν. Μια συμμετέχουσα σχολίασε ότι η πορνογραφία και η βία έχουν γίνει “normalised” από πολύ μικρές ηλικίες. Εκπαιδευτικός ανέφερε ότι πλέον «όλοι έχουν κάμερα», πράγμα που σημαίνει ότι οι ιδιωτικές στιγμές των εφήβων, τσακωμοί στο σχολείο είναι ανά πάσα στιγμή ευάλωτα σε καταγραφή και διασπορά.

Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο γιατί αποτυπώνει μια αλλαγή όχι μόνο στην έκθεση σε περιεχόμενο, αλλά και στις ηθικές και σχεσιακές συνθήκες. Το πρόβλημα δεν είναι απλώς ότι οι έφηβοι μπορεί να δουν ακατάλληλο περιεχόμενο. Είναι και ότι **κοινωνικοποιούνται μέσα σε μια κουλτούρα θέασης, καταγραφής και σχολιασμού των άλλων.** Εκπαιδευτικοί περιέγραψαν περιστατικά όπου μαθητές και μαθήτριες βιντεοσκοπούν καβγάδες αντί να παρέμβουν ή μοιράζονται σεξουαλικό ή επιβλαβές υλικό. Αυτό έχει άμεση σχέση με τη συναίνεση, την ενσυναίσθηση, τη στάση του παρατηρητή και το cyberbullying. Το ψηφιακό περιβάλλον δεν διαμορφώνει μόνο απόψεις, αλλά και τη συμμετοχή στη βλάβη.

«Είναι normalised πλέον το πορνογραφικό, όπως και η βία, που πάρα πολλά μικρές ηλικίες.»
Εκπαιδευτικός Γυμνασίου

«Τσακώνονται στο σχολείο... θα κάτσουν να το βγάλουν βίντεο αντί να τους χωρίσουν»
Εκπαιδευτικός Γυμνασίου

Οι ενήλικες βιώνουν ένα παράδοξο επιτήρησης: προσπαθούν να επιβλέψουν, αλλά γνωρίζουν μόνο ένα μέρος της πραγματικότητας

Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί δεν παρουσίασαν τον εαυτό τους ως αδιάφορο. Αντίθετα, πολλοί και πολλές περιέγραψαν προσπάθειες ελέγχου, χρονικών περιορισμών, πρόσβασης σε κωδικούς, συζήτησης περιεχομένου ή χρήσης ρυθμίσεων των πλατφορμών. Όμως αυτές οι προσπάθειες συνυπήρχαν με παραδοχές μερικής άγνοιας. Μια μητέρα εκτίμησε ότι γνωρίζει ένα πολύ μικρό ποσοστό από όσα βλέπει ο γιος της· άλλη είπε ότι ξέρει κυρίως όσα φέρνει η ίδια σκόπιμα στη συζήτηση. Οι εκπαιδευτικοί, παρότι βρίσκονται «στην πρώτη γραμμή», έδωσαν επίσης την εντύπωση ότι η ταχύτητα και ο όγκος των trends ξεπερνούν τη γνώση των ενηλίκων.

Οι ενήλικες παρουσιάστηκαν να νιώθουν υπεύθυνοι και **υπεύθυνες**, αλλά **όχι πλήρως ικανοί και ικανές.** Η επιτήρηση μπορεί επιπλέον να βλάψει την εμπιστοσύνη ή να πυροδοτήσει συγκρούσεις. Μια μητέρα περιέγραψε μια πολύ έντονη αντίδραση της κόρης της όταν περιορίστηκε ο χρόνος στο Instagram. Άλλη συμμετέχουσα σημείωσε ότι γονείς και εκπαιδευτικοί χρειάζεται πλέον ουσιαστικά

να «ανταγωνίζονται τους influencers» για να ακουστεί ο λόγος τους καθώς περιέγραψαν μια βαθιά μετατόπιση της αυθεντίας. Η συζήτηση έδειξε επίσης ότι οι ενήλικες συχνά μαθαίνουν για την ψηφιακή κουλτούρα των εφήβων έμμεσα: τυχαία, μέσα από περιστατικά, μέσα από τις συνέπειες στο σχολείο ή προκαλώντας “στρατηγικά” συζήτηση. Αυτό σημαίνει ότι πολλές φορές συνειδητοποιούν την επιρροή μόνο αφού αυτή έχει ήδη λειτουργήσει. Η δυνατότητα πρόληψης είναι επομένως περιορισμένη.

*«Ξέρουν πως πρέπει να έχω τα passwords ανά πάσα στιγμή.»
Μητέρα 14χρονου και 16χρονης*

*«Ως εκπαιδευτικοί και γονείς, κάνουμε compete με τους influencers για να περάσει ο λόγος μας.»
Μητέρα 13χρονου*

Η ευθύνη κατανέμεται, αλλά κανείς δεν νιώθει ότι έχει πραγματικό έλεγχο

Όταν οι συμμετέχοντες τοποθετήθηκαν, έστω και έμμεσα, για την ευθύνη, δεν την απέδωσαν σε έναν μόνο φορέα. Η οικογένεια θεωρήθηκε υπεύθυνη για καθοδήγηση και όρια. Το σχολείο θεωρήθηκε ότι βλέπει τις συνέπειες και κάποιες φορές παρεμβαίνει. Οι πλατφόρμες θεωρήθηκαν υπεύθυνες για τη βλάβη λόγω αλγορίθμων, clickbait, ragebait και λογικής engagement. Οι influencers παρουσιάστηκαν ως δρώντες που καλύπτουν ένα κενό αυθεντίας. Οι συνομήλικοι των παιδιών ενισχύουν την πίεση. Η ευρύτερη κοινωνία και η οικογένεια αναγνωρίστηκαν επίσης ως πηγές στερεοτύπων που μετά ενισχύονται online. Αυτό που εντυπωσιάζει δεν είναι η διαφωνία για το ποιος φταίει, αλλά η αίσθηση ότι κανένας φορέας δεν είναι αυτή τη στιγμή σε θέση να ρυθμίσει αποτελεσματικά το πεδίο. Οι γονείς μπορούν να θέσουν όρια, αλλά όχι να ελέγξουν πλήρως. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρατηρήσουν, αλλά όχι πάντα να στηρίξουν σε βάθος. Οι πλατφόρμες κερδίζουν από την πρόκληση και την πόλωση. Οι αστυνομικές και επίσημες διαδικασίες αντιμετωπίζονται με αμφιθυμία: αναγκαίες σε σοβαρές περιπτώσεις, αλλά ενδεχομένως βαριές, τραυματικές ή πολύ καθυστερημένες. Αυτό το σύνολο παράγει μια κουλτούρα αντιδραστικής διαχείρισης κρίσεων αντί έγκαιρης πρόληψης.

Υπάρχει επίσης ένταση ανάμεσα στις τιμωρητικές και στις προληπτικές απαντήσεις.

Μια εκπαιδευτικός ανέφερε άμεση παραπομπή στην αστυνομία σε σοβαρές περιπτώσεις cyberbullying, ενώ άλλη συμμετέχουσα προειδοποίησε ότι δεν πρέπει να φτάνουμε εκεί, γιατί η επίσημη διαδρομή μπορεί να μετατραπεί η ίδια σε δοκιμασία. Αυτή η ένταση είναι αναλυτικά σημαντική: οι ενήλικες θέλουν ισχυρότερες απαντήσεις, αλλά δεν εμπιστεύονται απόλυτα ότι τα υπάρχοντα συστήματα μπορούν να προσφέρουν φροντίδα, δικαιοσύνη ή αποκατάσταση.

*«Το πρόβλημα και η μάχη που έχουμε να δώσουμε εμείς είναι ενάντια ακριβώς σε τούτο το clickbait και το ragebait.»
Μητέρα 13χρονου*

*«Τούτα τα πράγματα βγαίνουν πιο πολύ από την οικογένεια... και πολλαπλασιάζονται μέσω των στερεοτύπων.»
Πατέρας 15χρονου*

Παρατηρήσεις και θέματα που συζητήθηκαν λιγότερο

Υπάρχουν ορισμένα ζητήματα που αναδείχθηκαν λιγότερο και αξίζει να εξεταστούν περαιτέρω. Πρώτον, οι εμπειρίες αγοριών και κοριτσιών συζητήθηκαν με άνιση λεπτομέρεια. Οι ενήλικες συχνά έδωσαν πιο συγκεκριμένα παραδείγματα για την πίεση εμφάνισης στα κορίτσια παρά για τον συναισθηματικό κόσμο των αγοριών, εκτός από τις αναφορές στη manosphere. Αυτό μπορεί να αντανακλά τόσο την πραγματικότητα όσο και μια μεροληψία ορατότητας των ενηλίκων. Δεύτερον, οι διαθεματικές διαστάσεις εμφανίστηκαν μόνο ελαφρά. Μια μητέρα ανέφερε την αναπηρία της κόρης της σε σχέση με την κοινωνική ένταξη, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Έφηβοι και έφηβες που ήδη αισθάνονται αποκλεισμένοι και αποκλεισμένες μπορεί να εξαρτώνται ακόμη περισσότερο από τους ψηφιακούς χώρους για το αίσθημα του ανήκειν. Τρίτον, τα focus groups φαίνεται να περιλάμβαναν κυρίως γυναίκες. Αυτό έχει σημασία, γιατί οι οπτικές των πατεράδων και των ανδρών εκπαιδευτικών απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τα δεδομένα.

Οι ενήλικες ζητούν πρακτική, προληπτική και ψυχολογικά ρεαλιστική στήριξη

Παρότι τα focus groups ήταν περισσότερο διαγνωστικά παρά λυσιπρόθεσμα, η πρακτική κατεύθυνση είναι σαφής. Οι συμμετέχοντες

και συμμετέχουσες δεν ζητούσαν αφηρημένη ευαισθητοποίηση. Οι τοποθετήσεις τους δείχνουν ανάγκη για συγκεκριμένα εργαλεία που να αφορούν τη βιωμένη πραγματικότητα: πίεσης σχετικά με την εξωτερική εμφάνιση, cyberbullying, συναίνεση, αρρενωπότητα/ θηλυκότητα, **πίεση από συνομηλίκους και το χάσμα ανάμεσα στην online επιτέλεση και στην πραγματική ζωή**. Υπήρξαν επίσης ενδείξεις ότι οι παρεμβάσεις πρέπει να **εμπλέκουν ενεργά τα νέα άτομα** και όχι να τους κάνουν κήρυγμα. Μια συμμετέχουσα το διατύπωσε πολύ καθαρά: «τα παιδιά πρέπει να είναι οι πρωταγωνιστές». Ένα ακόμη πρακτικό νήμα ήταν η ανάγκη για εναλλακτικές και για δομή. Ο αθλητισμός και άλλες οργανωμένες δραστηριότητες αναφέρθηκαν ως προστατευτικοί παράγοντες επειδή δημιουργούν ρουτίνα, πειθαρχία και offline αγκύρωση. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι εξωσχολικές δραστηριότητες αποτελούν πλήρη λύση, αλλά δείχνει ότι οι ενήλικες θεωρούν πως η ψηφιακή βλάβη εντείνεται όταν η ταυτότητα, το κύρος και η κοινωνική ζωή συγκεντρώνονται υπερβολικά στο online πεδίο.

Συμπεράσματα ποιοτικής έρευνας

Συνολικά, τα ευρήματα των ομάδων εστίασης δείχνουν ότι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί δεν αντιλαμβάνονται τα social media ως ένα απλό εργαλείο επικοινωνίας ή ψυχαγωγίας, αλλά ως έναν κεντρικό κοινωνικό χώρο μέσα στον οποίο οι έφηβοι και έφηβες χτίζουν σχέσεις, διαμορφώνουν την ταυτότητά τους, αναζητούν αποδοχή και διαχειρίζονται τη θέση τους στην ομάδα συνομηλίκων. Η online παρουσία περιγράφεται ως σχεδόν υποχρεωτική, καθώς η αποχή από τις πλατφόρμες μπορεί να βιώνεται από τα νέα άτομα ως κοινωνικός αποκλεισμός. Αυτό μετατοπίζει το ζήτημα από τη «χρήση» της τεχνολογίας στη συμμετοχή σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που λειτουργεί συνεχώς, δημόσια και με υψηλό συναισθηματικό κόστος.

Ένα κεντρικό συμπέρασμα είναι ότι οι ενήλικες αναγνωρίζουν την ισχυρή επιρροή του ψηφιακού περιβάλλοντος, αλλά συχνά αισθάνονται ότι δεν έχουν πλήρη εικόνα ή έλεγχο πάνω σε αυτό. Παρότι γονείς και εκπαιδευτικοί περιγράφουν προσπάθειες επιτήρησης, οριοθέτησης και συζήτησης, η ταχύτητα των τάσεων, η λειτουργία των αλγορίθμων και η επιρροή των influencers δημιουργούν μια αίσθηση απόστασης ανάμεσα στον κόσμο των ενηλίκων και την πραγματικότητα των εφήβων. Η διαχείριση συχνά

γίνεται εκ των υστέρων, όταν οι επιπτώσεις έχουν ήδη εμφανιστεί στο σπίτι, στο σχολείο ή στις σχέσεις των παιδιών.

Η έμφυλη διάσταση είναι παρούσα στα δεδομένα, αλλά δεν εμφανίζεται πάντα ως ξεχωριστό ή εύκολα αναγνωρίσιμο ζήτημα.

Οι ενήλικες εντοπίζουν πιέσεις και στερεότυπα που σχετίζονται με τη θηλυκότητα, την αρρενωπότητα, την εμφάνιση, τη σεξουαλικότητα και την κοινωνική αποδοχή, όμως συχνά τα εντάσσουν σε μια ευρύτερη ανησυχία για την online κουλτούρα, την παραπληροφόρηση, την πορνογραφία, τη βία, τον μιμητισμό και τον εθιστικό σχεδιασμό των πλατφορμών. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει αναγνώριση των έμφυλων επιπτώσεων, αλλά όχι πάντα ένα σαφές λεξιλόγιο ή πλαίσιο για την κατανόησή τους ως μορφές έμφυλης κοινωνικοποίησης.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν επίσης ότι αγόρια και κορίτσια φαίνεται να κινούνται, σε κάποιο βαθμό, μέσα σε διαφορετικές ψηφιακές διαδρομές. Οι ενήλικες συνδέουν συχνότερα τις εμπειρίες των κοριτσιών με την πίεση για ομορφιά, αδυνάτισμα, αυτοπροβολή και αποδοχή, ενώ τις εμπειρίες των αγοριών με περιεχόμενο γύρω από την αρρενωπότητα, τη δύναμη, το σώμα, την επιτυχία ή τη manosphere. Ωστόσο, η διαφορά αυτή δεν πρέπει να ερμηνευτεί απλοϊκά ως πρόβλημα μόνο μιας ομάδας. Και στις δύο περιπτώσεις, το κοινό στοιχείο είναι ότι το ψηφιακό περιβάλλον μπορεί να ενισχύει περιοριστικά πρότυπα για το πώς «πρέπει» να είναι, να φαίνεται και να συμπεριφέρεται ένα νέο άτομο.

Ιδιαίτερα σοβαρή είναι η ανησυχία των ενηλίκων για την κανονικοποίηση της καταγραφής, της έκθεσης, της σεξουαλικοποίησης, της βίας και του δημόσιου εξευτελισμού. Οι συμμετέχοντες/ουσες περιγράφουν ένα περιβάλλον όπου η ιδιωτικότητα γίνεται πιο εύθραυστη, η συναίνεση πιο δύσκολη στην πράξη και ο ρόλος του παρατηρητή πιο περίπλοκος. Το γεγονός ότι περιστατικά μπορούν να βιντεοσκοπηθούν, να διαμοιραστούν και να σχολιαστούν άμεσα σημαίνει ότι η βλάβη δεν περιορίζεται στο ίδιο το περιστατικό, αλλά επεκτείνεται μέσα από την κυκλοφορία και την αναπαραγωγή του.

Τέλος, οι ομάδες εστίασης δείχνουν ότι οι ενήλικες αναζητούν λύσεις που να είναι πρακτικές, προληπτικές και προσαρμοσμένες στη βιωμένη πραγματικότητα των εφήβων.

Η ανάγκη δεν αφορά μόνο περισσότερη ενημέρωση, αλλά **εργαλεία που ενισχύουν την κριτική σκέψη, την αναγνώριση χειριστικού ή επιβλαβούς περιεχομένου, την κατανόηση της συναίνεσης, την ανθεκτικότητα απέναντι στην πίεση των συνομηλίκων και την ικανότητα ουσιαστικής συζήτησης** ανάμεσα σε εφήβους και έφηβες με τους ενήλικες. Τα δεδομένα υποδεικνύουν ότι οι παρεμβάσεις θα είναι πιο αποτελεσματικές όταν δεν βασίζονται αποκλειστικά στον έλεγχο ή στην απαγόρευση, αλλά όταν αναγνωρίζουν τον κοινωνικό ρόλο των social media και εμπλέκουν ενεργά τα ίδια τα νέα άτομα ως συνομιλητές και πρωταγωνιστές.

Συμπεράσματα

και προτάσεις

7.1 Συμπεράσματα έκθεσης

Η παρούσα έρευνα υλοποιήθηκε με στόχο τη χαρτογράφηση των αντιλήψεων, εμπειριών και αναγκών εφήβων 13-18 ετών στην Κύπρο γύρω από τους έμφυλους ρόλους, την ψηφιακή συμπεριφορά και τις διαδικτυακές επιρροές. Η έκθεση συνδυάζει τρεις πηγές δεδομένων: ανασκόπηση υφιστάμενων ερευνών, πολιτικών και θεσμικών πλαισίων στην Κύπρο, ανώνυμη ποσοτική έρευνα με εφήβους και έφηβες, και ποιοτική διερεύνηση μέσω ομάδων εστίασης με γονείς και εκπαιδευτικούς. Ο συνδυασμός αυτός επιτρέπει μια πιο ολοκληρωμένη ανάγνωση του ζητήματος, καθώς συνδέει το ευρύτερο κοινωνικό και θεσμικό πλαίσιο με τις εμπειρίες των ίδιων των εφήβων και με τις παρατηρήσεις των ενηλίκων που βρίσκονται κοντά τους.

Η παρούσα ανασκόπηση ανέδειξε ότι η εφηβεία στην Κύπρο (13-18 ετών) αποτελεί ένα κομβικό στάδιο όπου οι έμφυλες αντιλήψεις διασταυρώνονται με την έντονη ψηφιακή δραστηριότητα. Η ψηφιακή ζωή των εφήβων στην Κύπρο δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένα δευτερεύον ή αμιγώς τεχνολογικό ζήτημα. Τα social media αποτελούν πλέον βασικό πεδίο **κοινωνικοποίησης, ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, αυτοπαρουσίασης και ένταξης στην ομάδα συνομηλίκων**. Η χρήση τους είναι **καθημερινή** και συχνά **εκτεταμένη**, ενώ πλατφόρμες όπως το **Instagram** και το **TikTok** φαίνεται να έχουν κεντρική θέση στην καθημερινότητα των εφήβων στην Κύπρο. Ταυτόχρονα, οι ποιοτικές μαρτυρίες γονέων και εκπαιδευτικών αναδεικνύουν ότι η συμμετοχή στα social media βιώνεται συχνά από τα νέα άτομα ως κοινωνικά αναγκαία: **η αποχή δεν σημαίνει απλώς λιγότερη ψυχαγωγία, αλλά πιθανή απώλεια ορατότητας, συμμετοχής και αίσθησης του ανήκειν**.

Υπό αυτή την έννοια, η ψηφιακή εμπειρία των εφήβων δεν αφορά μόνο τον χρόνο που περνούν online, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο το ψηφιακό περιβάλλον διαμορφώνει στάσεις, σχέσεις, πρότυπα και προσδοκίες. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι έφηβοι και οι έφηβες **έρχονται σε επαφή με περιεχόμενο που αναπαράγει ή ενισχύει έμφυλους ρόλους**. Στα κορίτσια καταγράφεται συχνότερη έκθεση σε

περιεχόμενο που συνδέεται με την **εμφάνιση**, το **σώμα**, την **κοινωνική αποδοχή** και το **lifestyle**. Στα αγόρια εμφανίζεται εντονότερα περιεχόμενο σχετικό με **gaming, ψυχαγωγία**, αλλά και με **πρότυπα δύναμης, επιτυχίας ή κυριαρχίας**. Οι διαφοροποιήσεις αυτές δεν πρέπει να ερμηνευτούν ως απόλυτες ή αποκλειστικές, καθώς υπάρχουν και κοινές εμπειρίες περιεχομένου. Ωστόσο, αναδεικνύουν ότι το **ψηφιακό περιβάλλον δεν είναι ουδέτερο ως προς το φύλο** και ότι μπορεί να ενισχύει διαφορετικές μορφές πίεσης για αγόρια και κορίτσια.

Η έρευνα επιβεβαιώνει επίσης ότι η **τυπική αποδοχή της ισότητας δεν συνεπάγεται απαραίτητα βαθύτερη αποδόμηση των στερεοτύπων**. Από τη μία πλευρά, τόσο τα υφιστάμενα εθνικά δεδομένα όσο και η ποσοτική έρευνα δείχνουν ότι πολλοί και πολλές έφηβοι και έφηβες **αναγνωρίζουν την ύπαρξη διαφορετικών κοινωνικών προσδοκιών** για αγόρια και κορίτσια. Από την άλλη πλευρά, οι απαντήσεις αποκαλύπτουν **αβεβαιότητα, ουδετερότητα ή αμφισημία** σε ζητήματα που αφορούν τα όρια του χιούμορ, την ευθύνη σε περιστατικά διαρροής προσωπικού περιεχομένου, την online πίεση και την αναγνώριση επιβλαβών συμπεριφορών. Αυτό το εύρημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, γιατί δείχνει ότι το πρόβλημα δεν περιορίζεται στην ύπαρξη ακραίων αντιλήψεων, αλλά αφορά και μια **ευρύτερη «γκρίζα ζώνη» κατανόησης**, όπου οι έφηβοι και έφηβες μπορεί να δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν πότε μια συμπεριφορά είναι αστείο, πότε είναι πίεση και πότε γίνεται προσβλητική, σεξιστική ή κακοποιητική.

Στο ίδιο πλαίσιο, τα αποτελέσματα δεν δείχνουν ότι οι αρνητικές online εμπειρίες αποτελούν κυρίαρχη καθημερινή πραγματικότητα για την πλειονότητα των εφήβων που συμμετείχαν στην έρευνα. Ωστόσο, τέτοιες εμπειρίες δεν απουσιάζουν. Καταγράφονται **χαμηλά αλλά υπαρκτά ποσοστά προσωπικών εμπειριών ή παρατήρησης περιστατικών** όπως κοροϊδία, προσβολές, αποκλεισμός από online ομάδες, πίεση για αποστολή προσωπικού περιεχομένου, ανεπιθύμητα μηνύματα ή φόβος ότι προσωπικό περιεχόμενο μπορεί να κοινοποιηθεί. Το εύρημα αυτό είναι κρίσιμο, διότι δείχνει ότι οι παρεμβάσεις δεν χρειάζεται να βασίζονται σε υπερβολική ή κινδυνολογική αφήγηση, αλλά σε μια ρεαλιστική αναγνώριση ότι η βλάβη υπάρχει, συχνά εμφανίζεται αποστασμάτικα ή μεμονωμένα, και μπορεί να μην

αναγνωρίζεται πάντα άμεσα ως τέτοια. Ιδιαίτερη σημασία έχει το εύρημα ότι περισσότεροι/ες από τους μισούς/ές συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν ότι νιώθουν λίγο ή καθόλου άνετα να ζητήσουν βοήθεια σε περίπτωση αντιμετώπισης επιβλαβών ή προβληματικών συμπεριφορών. Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι η αναγνώριση ενός προβλήματος δεν οδηγεί αυτόματα στην αναζήτηση υποστήριξης. Παρότι οι έφηβοι και έφηβες δηλώνουν σε αρκετές περιπτώσεις ότι μπορούν να αναγνωρίσουν ή να διαχειριστούν αρνητικές online συμπεριφορές, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικό κενό εμπιστοσύνης, ασφάλειας ή πρακτικής γνώσης ως προς το πού και πώς μπορούν να απευθυνθούν. Αυτό καθιστά αναγκαία την ενίσχυση όχι μόνο της ενημέρωσης για τους κινδύνους, αλλά και της ικανότητας των νέων να ζητούν βοήθεια χωρίς φόβο, ντροπή ή αίσθηση ότι θα τιμωρηθούν.

Η **πίεση για κοινωνική σύγκριση** αναδεικνύονται ως ιδιαίτερα σημαντικές πλευρές της ψηφιακής εμπειρίας. Στο δείγμα της ποσοτικής έρευνας, η **κοινωνική σύγκριση εμφανίζεται εντονότερα στα κορίτσια**, ενώ οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί περιγράφουν συχνά την πίεση εμφάνισης, το σώμα, τη διαίτα, την αυτοπροβολή και την αισθητική επιτέλεση ως βασικές πηγές ανησυχίας. Ωστόσο, η σύγκριση εξωτερικής εμφάνισης δεν αφορά αποκλειστικά τα κορίτσια. Στα αγόρια εμφανίζεται μέσα από άλλες διαδρομές, όπως η **σύνδεση της αξίας με τη σωματική δύναμη, την επιτυχία, την αυτοβελτίωση, το fitness ή πιο ιεραρχικά πρότυπα αρρενωπότητας**. Αυτό δείχνει ότι οι έμφυλες πιέσεις δεν είναι ίδιες για όλους και όλες, αλλά λειτουργούν παράλληλα και με διαφορετικό περιεχόμενο.

Ένα από τα σημαντικότερα συμπεράσματα της έρευνας αφορά την ανάγκη στοχευμένης δουλειάς με τα αγόρια, χωρίς όμως η προσέγγιση αυτή να τα στιγματίζει ή να τα παρουσιάζει μονοδιάστατα ως φορείς κινδύνου. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και των ευρωπαϊκών ευρημάτων δείχνει ότι η έκθεση αγοριών σε αφηγήσεις τοξικής αρρενωπότητας, αντιφεμινισμού ή μισογυνισμού συχνά δεν ξεκινά από ακραίο περιεχόμενο, αλλά από φαινομενικά ουδέτερες θεματικές όπως η αυτοβελτίωση, η γυμναστική, η επιτυχία ή οι σχέσεις. Οι ομάδες εστίασης επιβεβαιώνουν ότι οι ενήλικες αναγνωρίζουν τέτοια μοτίβα, αν και συχνά δεν διαθέτουν σαφές λεξιλόγιο για να

τα περιγράψουν ως έμφυλη κοινωνικοποίηση. Συνεπώς, η πρόληψη χρειάζεται να προσφέρει στα αγόρια εναλλακτικά, θετικά και μη ιεραρχικά πρότυπα ανδρικής ταυτότητας, χωρίς να βασίζεται σε ενοχοποίηση ή ηθικολογία.

Αντίστοιχα, η δουλειά με τα κορίτσια δεν μπορεί να περιοριστεί στην προστασία από παρενόχληση ή στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης με γενικό τρόπο. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι πιέσεις που βιώνουν συνδέονται με βαθύτερα πρότυπα εμφάνισης, κοινωνικής αποδοχής, σεξουαλικοποίησης και αυτοπαρουσίασης. Οι παρεμβάσεις χρειάζεται να ενισχύουν την κριτική κατανόηση αυτών των προτύπων, την αναγνώριση της χειριστικής ή πιεστικής συμπεριφοράς, την κατανόηση της συναίνεσης και την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων για την προστασία, την αντίδραση και την αναζήτηση υποστήριξης.

Η ποιοτική έρευνα με γονείς και εκπαιδευτικούς αναδεικνύει επίσης ότι οι ενήλικες βιώνουν ένα παράδοξο επιτήρησης. Από τη μία πλευρά αναγνωρίζουν την ευθύνη τους και προσπαθούν να θέσουν όρια, να παρακολουθήσουν ή να συζητήσουν με τα παιδιά. Από την άλλη, παραδέχονται ότι γνωρίζουν μόνο ένα μέρος της πραγματικότητας που βιώνουν οι έφηβοι και έφηβες online. Η ταχύτητα των τάσεων, η λειτουργία των αλγορίθμων, η επιρροή των influencers και η μεταφορά online συμπεριφορών στο σχολικό περιβάλλον δημιουργούν μια αίσθηση ότι οι ενήλικες παρεμβαίνουν συχνά εκ των υστέρων. Αυτό δείχνει ότι η στήριξη δεν πρέπει να απευθύνεται μόνο στους και στις εφήβους και έφηβες, αλλά και στους γονείς και εκπαιδευτικούς, ώστε να αποκτήσουν κοινό λεξιλόγιο, εργαλεία αναγνώρισης και πρακτικές δεξιότητες συζήτησης χωρίς αποκλειστικά τιμωρητική ή απαγορευτική λογική.

Σε θεσμικό επίπεδο, η Κύπρος διαθέτει πλέον ένα ενισχυμένο πλαίσιο πολιτικών και νομοθεσίας για την ισότητα φύλων, τον σεξισμό και τη βία, συμπεριλαμβανομένων και διαδικτυακών μορφών. Ωστόσο, η έρευνα αναδεικνύει ότι η σύνδεση ανάμεσα στην ισότητα φύλων και την ψηφιακή ζωή των εφήβων παραμένει αποσπασματική. Υπάρχει έλλειμμα πρόσφατων, συστηματικών και επαναλαμβανόμενων δεδομένων για τις ηλικίες 13–18, ιδιαίτερα σε σχέση με την τεχνολογικά διευκολυνόμενη έμφυλη βία, την έκθεση σε μισογυνικά αφηγήματα και τις έμφυλες επιπτώσεις της αλγοριθμικής

κατανάλωσης περιεχομένου. Παράλληλα, πολλές παρεμβάσεις παραμένουν project-based ή εξαρτώνται από τη διαθεσιμότητα σχολείων, οργανισμών και χρηματοδοτήσεων, χωρίς να συγκροτούν ένα ενιαίο, υποχρεωτικό και συστηματικό πλαίσιο εκπαίδευσης.

Με βάση όλα τα παραπάνω, το βασικό συμπέρασμα της έκθεσης είναι ότι **η πρόληψη δεν μπορεί να είναι γενική, ουδέτερη ως προς το φύλο ή αποκλειστικά επικεντρωμένη στην «ασφάλεια στο διαδίκτυο»**. Χρειάζεται μια πιο σύνθετη προσέγγιση που να συνδέει την **ψηφιακή παιδεία με την ισότητα φύλων, τη συναίνεση, τον σεβασμό, την κριτική σκέψη, την αναγνώριση χειριστικών αφηγήσεων και την ενίσχυση της ικανότητας των νέων να αντιδρούν και να ζητούν βοήθεια**. Οι έφηβοι και έφηβες δεν χρειάζονται μόνο πληροφορίες για το τι είναι επικίνδυνο, αλλά χώρο για να επεξεργαστούν τα μηνύματα που λαμβάνουν, να αναγνωρίσουν τα στερεότυπα που κανονικοποιούνται και να διαμορφώσουν πιο υγιείς τρόπους σχέσης με τον εαυτό τους, τους άλλους και το ψηφιακό περιβάλλον.

Τα ευρήματα αυτά παρέχουν την τεκμηριωμένη βάση για τον σχεδιασμό των επόμενων δράσεων του έργου, και ειδικότερα των εργαστηρίων που θα αναπτυχθούν χωριστά για αγόρια και κορίτσια (Κεφάλαιο 8). Ο διαχωρισμός αυτός δεν σημαίνει ότι οι εμπειρίες των δύο ομάδων είναι απόλυτα διακριτές ή ότι τα ζητήματα αφορούν μόνο το ένα φύλο. Αντίθετα, **επιτρέπει τον ασφαλέστερο και πιο στοχευμένο χειρισμό διαφορετικών μορφών πίεσης, ευαλωτότητας και κοινωνικοποίησης**. Τέλος, η έρευνα δείχνει ότι κάθε μελλοντική παρέμβαση θα πρέπει να εμπλέκει ενεργά τα ίδια τα νέα άτομα και να μην περιορίζεται σε μονόδρομη ενημέρωση από ενήλικες. Οι έφηβοι και έφηβες χρειάζεται να αναγνωριστούν ως υποκείμενα με εμπειρία, γνώση και φωνή για το ψηφιακό τους περιβάλλον. Μόνο μέσα από συμμετοχικές, πρακτικές και ηλικιακά κατάλληλες προσεγγίσεις μπορούν οι δράσεις να ανταποκριθούν στη βιωμένη πραγματικότητα των νέων στην Κύπρο και να συμβάλουν ουσιαστικά στην πρόληψη έμφυλων στερεοτύπων, διαδικτυακής βλάβης και τοξικών ψηφιακών αφηγήσεων.

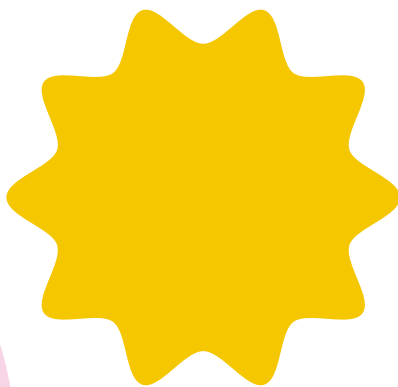
7.2 Προτάσεις πολιτικής και δράσης

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας ανάλυσης, καθίσταται σαφές ότι η αντιμετώπιση των έμφυλων ανισοτήτων στην ψηφιακή ζωή των εφήβων απαιτεί μια ολιστική παρέμβαση που θα υπερβαίνει την απλή νομοθετική ρύθμιση. Πρωτίστως, είναι αναγκαία η ριζική αναθεώρηση του εκπαιδευτικού περιεχομένου με την εισαγωγή της «Ψηφιακής Έμφυλης Παιδείας» στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Η παρέμβαση αυτή δεν πρέπει να περιορίζεται σε γενικές οδηγίες για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, αλλά να επικεντρώνεται στην αποδόμηση των αλγοριθμικών μηχανισμών που προωθούν τον μισογυνισμό και τα τοξικά πρότυπα ομορφιάς. Μέσω της καλλιέργειας κριτικής σκέψης, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις έμφυλες προκαταλήψεις που κρύβονται πίσω από φαινομενικά αθώο περιεχόμενο ψυχαγωγίας.

Παράλληλα, η προληπτική στρατηγική της Κύπρου οφείλει να εγκαταλείψει την «ουδέτερη ως προς το φύλο» προσέγγιση και να αναπτύξει στοχευμένα προγράμματα για αγόρια. Είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθούν ασφαλείς χώροι διαλόγου εντός των σχολείων, όπου θα μπορούν να επεξεργαστούν ζητήματα ταυτότητας και συναισθηματικής έκφρασης, μακριά από τα ιεραρχικά και βίαια πρότυπα. Αυτό προϋποθέτει τη συνεχή και εξειδικευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των συμβούλων, ώστε να είναι εξοπλισμένοι με το απαραίτητο λεξιλόγιο για να εντοπίζουν έγκαιρα τη ριζοσπαστικοποίηση ή τον σεξισμό που εκδηλώνεται στις ψηφιακές και φυσικές αλληλεπιδράσεις των μαθητών.

Σε θεσμικό επίπεδο, η αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων νόμων, όπως ο Ν. 209(I)/2020 για τον σεξισμό, πρέπει να υποστηριχθεί από ένα συστηματικό μηχανισμό παρακολούθησης (monitoring). Η ίδρυση ενός εθνικού παρατηρητηρίου που θα συλλέγει πρωτογενή δεδομένα για τις ηλικίες 13-18 είναι απαραίτητη για τη γεφύρωση του ερευνητικού κενού, επιτρέποντας τον σχεδιασμό πολιτικών βασισμένων σε πραγματικά στοιχεία (evidence-based). Τέλος, οι δράσεις αυτές πρέπει να επεκταθούν στην ευρύτερη κοινότητα μέσω ενημερωτικών εκστρατειών για γονείς, ενδυναμώνοντάς τους να λειτουργήσουν ως ανάχωμα απέναντι στην ψηφιακή τοξικότητα, προωθώντας ένα οικογενειακό περιβάλλον που βασίζεται στον σεβασμό και την έμφυλη ισότητα.

8.

Εκπαιδευτικές

παρεμβάσεις

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, καθίσταται σαφές ότι οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που απευθύνονται σε εφήβους και έφηβες δεν μπορούν να περιορίζονται σε γενικές κατευθύνσεις για την «ασφαλή χρήση του διαδικτύου», αλλά απαιτούν μια πιο στοχευμένη, έμφυλα ευαίσθητη (gender-sensitive) και βιωματική προσέγγιση. Η πολυπλοκότητα της ψηφιακής εμπειρίας, όπως αυτή αναδείχθηκε μέσα από τα δεδομένα, υποδεικνύει την **ανάγκη για παρεμβάσεις που θα συνδέουν την ψηφιακή παιδεία με ζητήματα ταυτότητας, σχέσεων, κοινωνικών προτύπων και συναισθηματικής ανάπτυξης**.

Στο πλαίσιο αυτό, τα εκπαιδευτικά εργαστήρια που θα αναπτυχθούν στο επόμενο στάδιο του έργου βασίζονται σε μια διαφοροποιημένη προσέγγιση, με διακριτές αλλά συμπληρωματικές θεματικές για αγόρια και κορίτσια. Ο σχεδιασμός αυτός δεν αποσκοπεί στην αναπαραγωγή διαχωρισμών, αλλά στην **αναγνώριση ότι οι εμπειρίες, οι πιέσεις και τα πρότυπα** που επηρεάζουν τα νέα άτομα **διαφοροποιούνται με βάση το φύλο και απαιτούν στοχευμένες παιδαγωγικές προσεγγίσεις**.

Για τα κορίτσια, οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις εστιάζουν στην ενίσχυση της κριτικής **κατανόησης των προτύπων που σχετίζονται με την εμφάνιση, την κοινωνική αποδοχή και την αυτοπαρουσίαση στα social media**. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες, θα επιδιωχθεί η **αποδόμηση μη ρεαλιστικών ή επιβλαβών προτύπων ομορφιάς, η κατανόηση των μηχανισμών σύγκρισης** που ενισχύονται από τις ψηφιακές πλατφόρμες και η **ενδυνάμωση της αυτοεικόνας**. Παράλληλα, θα δοθεί έμφαση στην **αναγνώριση μορφών online πίεσης**, όπως η απαίτηση για αποστολή προσωπικού περιεχομένου ή η ανάγκη διαρκούς επιβεβαίωσης, καθώς και στην κατανόηση της έννοιας της συναίνεσης και των ορίων στις ψηφιακές αλληλεπιδράσεις.

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί επίσης στην **ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων**, που θα επιτρέπουν στα κορίτσια να αντιδρούν σε περιστατικά παρενόχλησης, να προστατεύουν την ιδιωτικότητά τους και να αναζητούν υποστήριξη. Η ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς δίκτυα υποστήριξης – είτε πρόκειται για συνομηλικούς είτε για ενήλικες – αποτελεί κρίσιμο στόχο, δεδομένου ότι η έρευνα ανέδειξε σημαντικά εμπόδια στην αναζήτηση βοήθειας.

Για τα αγόρια, τα εκπαιδευτικά εργαστήρια επικεντρώνονται στην **αποδόμηση περιοριστικών και συχνά επιβλαβών προτύπων αρρενωπότητας**, τα οποία αναπαράγονται τόσο στο ψηφιακό περιβάλλον όσο και ευρύτερα στην κοινωνία. Μέσα από διαδραστικές δραστηριότητες και συζητήσεις, θα εξεταστούν έννοιες όπως η **δύναμη, η επιτυχία, η κυριαρχία και η συναισθηματική έκφραση**, με στόχο την ανάπτυξη πιο συμπεριληπτικών και μη ιεραρχικών προτύπων ανδρικής ταυτότητας.

Παράλληλα, θα δοθεί έμφαση στην **κριτική ανάγνωση ψηφιακού περιεχομένου**, ιδίως σε ό,τι αφορά influencer και αφηγήματα που συνδέονται με τη λεγόμενη «manosphere» ή με ιδεολογίες που ενισχύουν τον σεξισμό και την ανισότητα.

Οι συμμετέχοντες θα ενθαρρυνθούν να αναγνωρίζουν τις **στρατηγικές επιρροής, να αξιολογούν τα μηνύματα** που λαμβάνουν και να διαμορφώνουν τη δική τους στάση απέναντι σε αυτά.

Επιπλέον, σημαντική διάσταση των εργαστηρίων για τα αγόρια αποτελεί η καλλιέργεια **δεξιοτήτων επικοινωνίας, σεβασμού και συναίνεσης στις διαπροσωπικές σχέσεις**. Η προσέγγιση αυτή αποσκοπεί όχι μόνο στην πρόληψη επιβλαβών συμπεριφορών, αλλά και στη δημιουργία ενός πλαισίου όπου τα αγόρια μπορούν να εκφράζονται χωρίς τον περιορισμό στερεοτυπικών προσδοκιών.

Παρά τον διακριτό σχεδιασμό των εργαστηρίων, κοινός παρονομαστής όλων των παρεμβάσεων αποτελεί η **ενίσχυση της κριτικής σκέψης, της ψηφιακής παιδείας και της ικανότητας αναγνώρισης και διαχείρισης επιβλαβών καταστάσεων**. Οι δραστηριότητες θα είναι **βιωματικές, συμμετοχικές και προσαρμοσμένες στην ηλικία** των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών, δίνοντας **έμφαση στον διάλογο, την ανταλλαγή εμπειριών και την ενεργό συμμετοχή**.

Σε επίπεδο μεθοδολογίας, τα εργαστήρια θα αξιοποιούν **τεχνικές μη τυπικής μάθησης**, όπως ομαδικές ασκήσεις, παιχνίδια ρόλων, ανάλυση πραγματικών ή προσομοιωμένων σεναρίων από τα social media και δημιουργικές δραστηριότητες. Η επιλογή αυτών των μεθόδων βασίζεται στην ανάγκη ενεργού εμπλοκής των συμμετεχόντων/ουσών και στην αναγνώριση ότι η μάθηση σε θέματα στάσεων και συμπεριφορών είναι πιο αποτελεσματική όταν βασίζεται στην εμπειρία

και την προσωπική επεξεργασία. Τέλος, η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων θα παραμείνει ευέλικτη και δυναμική, ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες που προκύπτουν από την εφαρμογή τους και στις εξελίξεις του ψηφιακού περιβάλλοντος. Η συνεχής αξιολόγηση των εργαστηρίων και η ενσωμάτωση ανατροφοδότησης από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες θα αποτελέσουν βασικό στοιχείο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους και της συνάφειάς τους με την πραγματικότητα των νέων.

Με τον τρόπο αυτό, οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις φιλοδοξούν να συμβάλουν ουσιαστικά όχι μόνο στην πρόληψη επιβλαβών online συμπεριφορών, αλλά και στη διαμόρφωση μιας νέας κουλτούρας ισότητας, σεβασμού και υπεύθυνης ψηφιακής συμμετοχής.

9. Πηγές

Attitudes on Gender Stereotypes and Gender-based Violence among Youth, Country Report: Cyprus, 2011 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Childhood in a Digital World, UNICEF, 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Combating Cyber Violence against Women and Girls, EIGE, 2022 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Cyber violence against women and girls, EIGE 2017 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Digital and Technology-Facilitated Violence Against Women: Progress and remaining challenges in Cyprus, Maria Angeli, Mediterranean Institute of Gender Studies 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

EU Kids Online 2020, 2020 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Gender Equality Index, Cyprus, 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Health behaviour in school-aged children: World Health Organization collaborative cross-national study, Cyprus (HBSC), 2023 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Incel online communities, violence, and the construction of collective victimhood, ECTC Advisory Network, 2024 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Recommending Toxicity: The role of algorithmic recommender functions on YouTube Shorts and TikTok in promoting male supremacist influencers, DCU Anti-Bullying Centre Dublin City University, 2024 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

State of the World's Girls 2020: Free to Be Online? Plan International, 2020 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Understanding the psychology of the manosphere and how to protect young people from its negative influence, 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Youth and social media, European Parliamentary Research Service, 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Eurostat "89% of 16-29-year-olds used social media in 2025", 2026 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Eurostat "97% of young people in the EU use the internet daily", 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Εθνική Έκθεση Αποτελεσμάτων Έρευνας ICCS, 2022 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2024-2026, Γραφείο Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων Κυπριακή Δημοκρατία, 2024 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Εθνικό Σχέδιο δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, Γραφείο Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων Κυπριακή Δημοκρατία, 2024 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Καταπολεμώντας τα στερεότυπα του φύλου στην εκπαίδευση (GenderEd), 2018 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Ο περί Ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών στην Απασχόληση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση Νόμος του 2002 (Ν. 205(I)/2002) ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(I)/2021) ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(I)/2021) ([Διαθέσιμο εδώ](#))

Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Έρευνας με θέμα την Πληροφόρηση των Νέων, ONEK, 2025 ([Διαθέσιμο εδώ](#))

